

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Yapı Sosyal Değişme Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Bilimlerin Gelişmesinde Editörlüğün
Rolü ve Akademik Dergi Editörleri Üzerine
Sosyolojik Bir İnceleme

Hakan Gülerce
2501090341

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Veysel Bozkurt

İstanbul 2012

Y Ü K S E K L İ S A N S

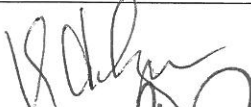
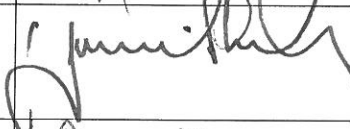
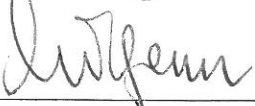
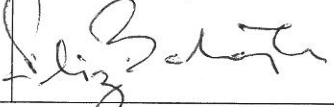
TEZ ONAYI

Adı ve Soyadı :HAKAN GÜLERCE Numarası :2501090341
Anabilim/Bilim Dalı :SOSYAL YAPI SOSYAL DEĞİŞME
Danışman Öğretim Üyesi :PRF.DR.VEYSEL BOZKURT

Tez Savunma Tarihi : 14/08/2012 Tez Savunma Saati :10:00

Tez Başlığı : "SOSYAL BİLİMLERİN GELİŞMESİNDE EDITÖRLÜĞÜN ROLÜ VE
AKADEMİK DERGİ EDITÖRLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR İNCELEME"

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
PRF.DR. VEYSEL BOZKURT		Kabul
PRF.DR. ALPARSLAN AÇIKGENÇ		Kabul
PROF.DR. İSMAİL COŞKUN		Kabul
PROF.DR.SAİT ÖZERVARLI		Kabul
YRD.DOÇ.DR.FİLİZ BALOĞLU		Kabul

ÖZ

Sosyal Bilimlerin Gelişmesinde Editörlüğün Rolü ve Akademik Dergi Editörleri Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme

Hakan Gülerce

Sosyal bilimler alanında bilimsel standartların belirlenmesinde ve geliştirilmesinde bu alanda yayınlanan akademik hakemli dergilerin ve bu dergilerin yönetiminde olan editörlerin özel bir yeri vardır. Hakemli dergi editörleri bilimsel bilginin üretilmesinde/gelişmesinde/birikiminde çok önemli bir konumda olmalarına rağmen görevlerini ne derecede yerine getirdikleri üzerinde durulması gereken bir husustur. “Sosyal Bilimlerin Gelişmesinde Editörlüğün Rolü ve Akademik Dergi Editörleri Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme” adlı bu tez, genel anlamda sosyal bilimler ile editörler arasındaki ilişkiyi irdeledikten sonra sosyal bilimler alanında yayınlanan dergilerin editörleri üzerine derinlemesine bir araştırmanın sonuçlarını içerecektir. Editörlük kurumu genel olarak ele alınmasına karşın saha araştırmasında derinlemesine bir analiz için sadece dergi editörleri üzerine yoğunlaşılacaktır.

Bu çalışmanın amacı; iddia edilen sorunun yani editörlük kurumunun tam anlamıyla işlevini yerine getirmediği ve editörlerin kendi eksikliklerinin tüm hatlarıyla belirlenmesi ve çözüme dair öneriler sunmaktır. Böylelikle editörlerin içinde bulunduğu duruma ışık tutulacak ve sorunun tartışılmasına bir başlangıç olacak şekilde faydalı tartışmaların önü açılmış olacaktır. Bu tartışmalar, eleştirel akla bir çağrı olacaktır. Bu tezin ana hedefi, editörleri kendileri üzerine eleştirel düşünmeye sevk etmektir. Bu çalışma, sorduğu sorular çerçevesinde Türkiye’de sosyal bilimlerin neden ülkemizde hala istenilen seviyeye ulaşmadığına dair bazı ikna edici tespitler sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Editör, Editörlük, Hakemlik, Sosyal Bilimler, Akademik Dergi.

ABSTRACT

The Role of Editorship in the Development of Social Sciences and a Sociological Study on Academic Journal Editors

Hakan Gülerce

In the field of social sciences, peer-reviewed academic journals and these journals' editors have distinguished role in establishing academic standards and improving them. Editors of peer-reviewed journals have an important role in production/development/accumulation of scientific knowledge but we must deal with the issue that whether they perform their duties properly or not. This thesis named as "The Role of Editorship in the Development of Social Sciences and a Sociological Study on Academic Journal Editors" explores relationship between social sciences and editors in general sense and then includes findings of an in-depth research about editors of academic journals in the field of social sciences. Our general focus is the institution of editorship but in our field research we focused on only journal editors for the sake of an in depth analysis.

The aim of this research is to test our hypothesis, namely the institution of editorship does not function properly, to state editors' insufficiency in all its aspects and to offer solutions. We will shed light on the editors via this research and it will be a beginning point to discuss related matters and it will lead to good and beneficial discussions. These discussions are call to critical thinking. The main purpose of this thesis is lead to editors to think about themselves critically. This research tries to offer reasonable evaluations about under-development of social sciences in Turkey.

Key Words: Editor, editorship, referee, social sciences, academic journal.

ÖNSÖZ

Üniversitelerin önde gelen hedeflerinden ikisi, bilim insanı yetiştirmek ve yayın üretmektir. Üniversitenin bu iki sonucu veya hedefi onun varlığının kan damarlarını oluşturmaktadır. Bu görevi üniversiteler, sınıflardaki dersler, konferanslar ve önemli ölçüde kendilerinin bir kurumu ya da yayını diyebileceğimiz hakemli akademik dergiler vasıtasıyla ifa etmektedirler. Hakemli dergilerin başarısında ise dergi editörleri önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısı ile hakemli dergiler ve dergi editörleri fen veya sosyal bilimlerin gelişmesine önemli katkılar sunmaktadır.

Türkiye’de sosyal bilimlerin yeterince gelişmediği, yani kendini tam anlamıyla gerçekleştirmediği gibi beklentileri de karşılayamadığı aşikâr. Bu gerçek genelde başka bir muadiliyle (topluma veya siyasete etkisi gibi bazı açılardan diğer bilim dalları veya başka ülke/coğrafya sosyal bilimleri ile) kıyaslama yapılarak dile getirilir. Bu kıyaslamalar bazı imkânlar sunsa da beraberinde bazı kısıtlamaları da getirir. Türkiye’de üretilen sosyal bilim, global düzeyde kabul veya ilgi gören bilgi/teori üretmediği ve kendi kazanımlarını uluslararası kamuoyunun kullanımına sunamadığı gibi yerel düzeyde de oldukça cılız bir etkiye sahip. Bu durumun birçok yerel ve global sebebi var. Tek bir ana nedenle açıklanamayacak kadar karışık bir durum/problem mevcut. Sosyal bilim alanında global iş bölümü, Türkiye’de siyasetin ve bürokrasinin merkezi konumu ve sosyal bilimleri yönlendirebilmesi gibi birçok dışsal faktör sayılabilir. Bu dışsal faktörler mutlaka layıkıyla değerlendirilmeli ve göz önünde tutulmalıdır. Fakat şu da var ki onların üzerine yoğunlaşılmasının bazı olumsuz etkileri de olacaktır. Bu dışsal faktörler üzerinde değişiklik yapma imkânı oldukça sınırlı. Bir şeyler yapılacaksa onlara rağmen yapılacaktır. Bu yüzden, onların üzerine eğilmek etkin bir başlangıç noktası değil. Onun yerine içsel nedenler üzerinde durmak sorunun çözümü için olumlu bir başlangıç noktası olabilir. Bu başlangıç noktalarından birisi, editörlük müessesesi üzerinden Türkiye’de sosyal bilimlerin durumunu değerlendirmektir. Sosyal bilimlerin yeteri kadar gelişmemesinin nedenini anlamak için editörlük kurumuna ve editörler üzerine eğilen çalışmalar yok denecek kadar az. Bu bir bakıma eleştirel olması gereken sosyal bilimin kendisini eleştiriden uzak tuttuğunun da göstergesidir.

Bilim insanlarının bize bıraktığı birikim, bize, değişen topluma ve onun sorunlarına dair doyurucu izahlar sunsa da her alanı kapsayan nihai bir bilgiden söz edemeyiz. Araştırılması gereken birçok konu ve cevaplanması gereken birçok soru var. Sosyal bilimlerinin Türkiye’de neden istenen seviyede olmadığına dair bir çalışmada editörlük kurumu üzerine yoğunlaşılmasının sebebi bu konunun bugüne kadar ihmal edilmesi ve bir boşluğun olmasıdır. Bu kurum üzerine yoğunlaşmak ele aldığımız konuya yeni bir katkı sağlayacaktır.

Bu tez, editörleri kendileri ve yaptıkları işi eleştirel bir gözle kritik etmeye bir davet olduğu için sosyal bilimlerin gelişmesine bir nebze de olsa katkıda bulunma potansiyeli taşımaktadır. Editörlerin durumunu ve sorunlarını göz önüne sereceği için çözüme yönelik çeşitli projelerin geliştirilmesine esin kaynağı olabilecektir. Sosyal bilim alanında yayınlanan dergilerin çoğunluğu üniversitelerle bağlantılıdır. Üniversiteler, editörlerin şartlarının ve editörlük kurumunun işleyişinin iyileştirilmesi için çeşitli aksiyonlar alıp bu anlamda öncü olmalıdırlar. Bu çalışma bir bakıma üniversitelerin bu tür uygulamaları için de faydalı olacaktır.

Tezin hazırlanmasında başta tez danışmanım Prof. Dr. Veysel Bozkurt olmak üzere ne zaman yardıma ihtiyacım olsa her zaman yanımda olan arkadaşlarım, Celil Taşkın, İhsan Altıntaş ve Arzu Şahin’e yardımlarından dolayı teşekkürü borç biliyorum. Son olarak işimle birlikte yürüttüğüm yüksek lisans tez çalışmalarım boyunca tüm sıkıntılarımı paylaşan, her aşamasında beni gayretlendiren, manevi desteklerini sürekli hissettiren değerli eşim Nagehan’a sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar VE ŞEKİLLER.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM : AKADEMİK DERGİLER.....	4
1.1. Akademik Dergiler ve Sosyal Bilimlere Katkısı.....	4
1.2. Veri Tabanları, Alan ve Atıf İndeksleri.....	6
1.3. Elektronik Dergicilik.....	9
1.4. Elektronik Dergilerin Değerlendirme Kriterleri.....	11
1.5. Makalelere Atıf.....	12
1.6. Türkiye’de Akademik Dergicilik	13
2. BÖLÜM: EDİTÖRLÜK VE HAKEMLİK.....	18
2.1. Editörlük Kurumu	18
2.2. Editörün Görevi	19
2.3. Editörlerin Sorunları	22
2.4. Editörlerin Özellikleri	24
2.5. Editör Neyi Edit Eder? Bir Süzgeç Olarak Editörler	26
2.6. Hakemlik Müessesesi	27
2.7. Hakemin Görevleri ve Nitelikleri	28
2.8. Yazarlar ve Makalelerin Kalitesi	30
2.9. Hakemlerin Sorunları :	34
3. BÖLÜM: SAHA ARAŞTIRMASI SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	36
3.1. Araştırmanın Yöntemi	36
3.2. Editörlüğün Neden Tercih Edildiği	40
3.3. Dergilerin Tarandığı İndeksler	42
3.4. Online Yayıncılık ve Editörlük Sürecinin Yönetilmesi	42

3.5.	Editörlerin Mesleki Geçmişi	43
3.6.	Hakem Sayısı ve Hakemlerin Seçim Süreci	44
3.7.	Ret Süreci.....	46
3.8.	Derginin Kalitesini Artırma Çabaları	48
3.9.	Derginin Finansmanı.....	50
3.10.	Yayın Ekibinin Uyumu ve Editörlük Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar	51
3.11.	Memnuniyet.....	55
3.12.	Mesleki Kariyere Etkisi ve Katkıları	56
3.13.	Ulaşan ve Kabul Edilen Makale Sayısı	59
3.14.	Yakın Arkadaşlardan Gelen Makaleler ve Baskılar.....	59
3.15.	Ayrılan Zaman ve Ekonomik Getiri	62
3.16.	Yüksek Standartlar ve Terfi	62
3.17.	Beklentiler ve Sosyal Bilimlere Katkı	64
3.18.	Dergilerin Kalitesi, Temel Sorunlar ve Genel Değerlendirmeler	67
SONUÇ ve ÖNERİLER		71
KAYNAKÇA.....		76
EKLER		79

TABLolar VE ŞEKİLLER

Tablo : 1 : Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergilerinde Yayımlanan Makalelerin Yazarlarının Kurum İçinden Olup Olmama Durumlarına Göre Dağılımı

Tablo : 2 : Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergilerinde Yayınlanan Makalelerin Yazar Unvanlarının Yüzdelik Dağılımı

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
ULAKBİM	: Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi
SBVT	: Sosyal Bilimler Veri Tabanı
SSCI	: Social Sciences Citation Index
Wos – SCI	: Web of Science - Sciences Citation Index
A & H	: Art & Humanities
ASOS	: Akademia Sosyal Bilimler İndeksi
DOAJ	: Directory of Open Access Journals

GİRİŞ

Bilimsel araştırmalar insanlığın yaşamını daha kolay ve anlamlı hale getirmek için yapılan çalışmalardır. Bu alışmalar diğer bilim insanlarına sunulur ve tartışmaya açılır. Diğer bilim insanları da yapılan bu çalışmaları eleştirerek veya geliştirerek yeni araştırmalar ortaya koyarlar. Bu süreç devam eder ve pratik hayatta insanlığın hizmetine sunulabilecek olgular ortaya çıkar.

Yapılan bu çalışmalar insanlığın geleceği için hayati önem taşımaktadır. Ancak çalışmaların verimli olması ve amacına ulaşabilmesi için belirli bir denetim sisteminin ve standartların uygulanması kaçınılmazdır. alışmalar ancak belirli yöntem ve sistematik içerisinde hazırlandığı zaman bilim adamlarının veya kamuoyunun istifadesine sunulabilir. Çünkü çalışmanın sonuçlarının doğruluğu kadar yapılan çalışmanın yöntemi de önemlidir. Nitekim yanlış yöntemle yapılan bir çalışma yanılıcı sonuçlar verebilir.

Araştırma sonuçlarının bilim dünyasıyla paylaşılması, eleştiriye aılması ve geliştirilmesi için belirli platformlar vardır. Bunlar alıştaylar, kongreler, sempozyumlar, seminerler ve akademik dergilerdir. Akademik dergilerin editörlük ve buna bağlı hakemlik sistemini içermesi bakımından yeri farklıdır.

Her bilim dalı gibi sosyoloji de araştırmış olduğu olguların unsurlarını belirleyecek kavramsal bir haritaya ihtiyaç duyar. Weber'in sosyolojisinin temel kritik noktalarından birisi de sosyolojide tutarlı kavramlar sistemi oluşturmaaktır. Aksoy'un bir makalesinde belirttiği gibi, sosyal bilimlerin dili kavramlardır. Kavramlar ise bilim adamlarının birbirinden haberdar olmaları ile genel kabul görür. Aksi takdirde Weber'in de belirttiği gibi her bilim adamı kullandığı kavramı kendine göre şekillendirir. Bunun sonucu olarak da kavram kargaşası meydana gelir. Kavram kargaşası ise sosyal yapının anlaşılmamasının göstergesidir.¹ Bu yüzden kavramlar genel kabul gördükleri anlamları çağrıştıracak şekilde ve ilgili bağlama atıflarla kullanıldı. Sosyal bilimlerde akademik dergiler de bilim insanlarını buluşturan bir platformdur diyebiliriz. Bilim insanları makalelerini, araştırmalarını ve raporlarını bu platform aracılığı ile diğer bilim adamları ile paylaşır ve tartışmaya açarlar. Aslında bu vesileyle ortak kavramlar oluşturulabilir ve kavram kargaşası önlenabilir.

¹ Mustafa Aksoy, Türk Sosyolojisinde ve Sosyal Bilimlerinde Metodoloji Anlayışına İlişkin Bir Kritik, Türkiye Günlüğü, sayı: 35, Temmuz – Ağustos 1995, s.130.

Küreselleşen dünyada iletişim teknolojilerinin de gelişmesiyle birlikte akademik dergiciliğe olan ilgi artmıştır. Bu bilim dünyasının hemen hemen bütün alanları için geçerli hale gelmiş bulunmaktadır. Dolayısı ile dergilerin ilgi alanı olan bilimin gelişimine olumlu yönde katkı yapabilmesi için belirli standartları koruması ve geliştirmesi gerekmektedir. Burada editörlerin görevi küçümsenmeyecek kadar/derecede çoktur.

Durkheim'a göre bir bilimsel araştırma ön fikirlerden veya değerlerden arınık olması gerekir. Bu ilke dolayısıyla; editörler bir derginin süzgeçleridir veya muhafızlarıdır (gatekeeper) diyebiliriz. Yazılan her makalenin, yapılan her araştırmanın dergiye girmesine izin vermezler. Makalelerin belirli bir olgunlukta olmasını ve standartları sağlamasını beklerler. Eğer makale henüz belirli olgunluğa ve bilimsel standartlara erişmemişse onun elinden tutar, yazarıyla birlikte onu olgunlaştırır ve dergiye/bilim dünyasına girebilecek hale getirir. Eğer makale hiç olgunlaşacak gibi değilse onu geri gönderir ve bilimin içerisine gereksiz, karıştıracı ve yanıltıcı bilgi girişini engelleyerek kargaşayı önlemiş olur. Kısacası editörler bilimin prestijini koruyan muhafızlar gibidirler.

İyi bir editörlük süreci hem yazara hem de yazarın makalesine büyük katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla editörler sayesinde yazının bilimselliği belirlenmekte ve o bilimin üretilmesi ve gelişmesi sağlanmaktadır. Örneğin bir yazarın makalesi reddedilse bile, bu ret ile beraber bir rapor gönderildiği ve hatalar gösterildiği için makalenin geliştirilmesine bir katkı yapılmış olunmaktadır. Hatta bazı hakem raporlarının sayfa adedi makalenin kendi sayfa adedinden daha fazladır. Burada hakemlik müessesesi derginin ilgili olduğu bilim alanına önemli ölçüde katkılar sağlamaktadır. Elbette bütün bu süreçlerin takibi ve yönetimi editörünün sorumluluk alanına girmektedir.

Ülkemizde sosyal bilimlerin istenilen seviyeye ulaştığı söylenemez. Bunu uluslararası bazı ciddi kuruluşların yapmış olduğu performans değerlendirme çalışmaları açıkça ortaya koymaktadır. Çalışmamızın temel bilimsel sorunsalı da burada yatmaktadır. Ülkemizde sosyal bilimlerin gelişmişliğinin istenilen seviyelerde olmayışının bir nedenini sosyal bilimler alanında çıkan akademik dergilerin kalitesiyle ilişkilendireceğiz. Elbette bir derginin kalitesinden sorumlu birincil şahıs o derginin editörüdür. Ülkemizdeki editörlük mesleğinin karşılaştığı bazı problemlerin ve zorlukların, doğrudan doğruya içinde buldukları bilime etki ettiğini varsayıyoruz.

Örneğin, resmi kurumlarla bağlantılı hakemli dergilerde editörlük genelde istenen/talip olunan bir iş olmaktan ziyade tevdi edilen ya da zoraki üstlenilen bir iştir. Resmi bir işin uzantısı ve prosedürlerin gereği olarak o göreve birisinin atanması yani bir boşluğun bir şekilde doldurulmasına çalışıldığı için liyakate önem verilmez. Bazı editörler, yeterli donanıma sahip olmaktan uzaktır. Bunun yanı sıra, görevin suiistimal edilmesi çokça rastlanan bir durumdur. Editörlerin göreve gelme şekilleri, kapasiteleri, suiistimaller ve hakemlik sürecinin kurumsal bir yapıda olup/olmaması olarak dört ana kategoride değerlendirilebilecek sebeplerden dolayı dergilerde yayınlanan makalelerin kalitesi oldukça düşebilmektedir. Bu çalışmada cevabı aranan araştırma soru(n)ları bu şekilde özetlenebilir. Yukarıdaki genel anlatım ve onun üzerinden geliştirilecek hipotezler, tüm editörlerin eksik olduğu iddiasını içermez. Bu sadece bir sorunun olduğunu tespit etme ve o sorunu ilgili bağlam içindeki önemiyle ortaya koyma gayretinin bir parçasıdır.

Araştırmanın konusuyla ilgili önceden Türkiye’de yapılmış akademik çalışmalar yok denecek kadar az olduğu için onlardan hareketle bir başlangıç noktası tespit edilmesi ve sonuçların eski çalışma neticeleriyle kıyaslanması mümkün olmayacaktır. Araştırmanın esas hedefi Türkiye’deki sosyal bilimler alanındaki dergi editörleridir. Fakat mukayeselere imkân vermesi için sadece Türkiye’de yayınlanan dergilerin editörleri ile görüşmeler yapılmayacak yabancı editörlerle de görüşülecektir. Bu kapsamda editörlerle yarı-biçimlendirilmiş mülakat tekniği ile yüz yüze görüşmeler yapılacak, yüz yüze görüşme imkânı olmayan editörlerle biçimlendirilmiş mülakat tekniği ile açık uçlu sorular çevrimiçi form olarak gönderilip editörlerden cevaplamaları istenilecektir. Bu alanda yapılan ilk çalışmalardan biri olduğu için derinlemesine görüşmelerle konunun tamamıyla aydınlatılabilmesi için gerekli olan alt yapı oluşturulacaktır.

1. BÖLÜM : AKADEMİK DERGİLER

1.1. Akademik Dergiler ve Sosyal Bilimlere Katkısı

Bir bilimin gelişmesinde şüphesiz bilimsel yazının ve o bilimle uğraşan bilim adamları arasındaki iletişimin büyük önemi vardır. Bu yazının veya iletişimin kalitesi o bilimi olumlu veya olumsuz yönde doğrudan etkileyecektir. Burada akademik derginin tanımından yola çıkarak sosyal bilimlere katkısını tartışacağız.

Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı tarafından yapılan tanıma göre; hakemli dergi; editörü ve en az beş değişik üniversitenin öğretim üyelerinden oluşmuş danışmanlar grubu olan, bilimsel/sanatsal özgün araştırma makaleleri yayımlayan, yılda en az iki kez yayımlanan ve son beş yılda düzenli olarak basılıp dağıtımı yapılmış, üniversite kütüphanelerinde erişilebilir olan dergidir.²

Akademik dergi, bilimsel dergi ya da bilimsel süreli yayın gibi birkaç farklı isimle anılabilen akademik dergiler, genellikle bilimsel bilginin belirli bir periyotta belirli bir formatta hakemlerin kontrolünden geçerek yayımlandığı süreli yayınlardır.

Yapılan araştırmalar ve yayımlanan akademik çalışmalar, bilginin yayılması ve kullanımı açısından büyük öneme sahiptir. Bilimin gelişimi, araştırmaların sayısının artmasına ve araştırmacılara sağlanan imkanlara bağlıdır. Araştırmacıları akademik çalışma yapmaya yöneltten etmenlerin başında, özellikle akademik terfiler gelmektedir. Bunun yanı sıra yapılan çalışmaların diğer araştırmacılara duyurulması ve böylelikle bilginin yayılabilmesi için akademik dergilerin sayılarının artması gerekmektedir.³

Araştırmacıların entelektüel bilgi ürünlerinin kaydedilmesi (sahiplik), araştırmacının kalitesinin onaylanması (hakemlilik), yayın yoluyla paylaşma (duyurma), koruma altına alarak uzun dönem erişme (arşivleme) gibi temel işlevleri akademik dergilerin işlevleri arasında sıralayabiliriz.

² <http://www.uak.gov.tr/>, Çevrimiçi, 06.05.2012.

³ Oya Seymen ve diğerleri, "Türkiye'de Yayımlanan Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergilerinin Profili: Marmara ve Ege Bölgesi Örneği", BAÜ SBED, 12(22), s. 282.

Akademik dergiler yeni araştırma sonuçlarının duyurulması ve alandaki diğer araştırmacılarla paylaşılması açısından çok önemli bir yere sahip olmakla birlikte hakemlik kurumunun iyi işlediği dergilerde bilimsel bilginin belirli bir süzgeçten (peer review) geçirilerek üretilmesi konusunda ayrı bir öneme sahiptir.

18. ve 19. yüzyıllarda doğup, gelişmeye başlayan sosyal bilimler, bilimsel bir statü edinme ve toplum ve insan hayatında pratik bir rol oynama amacına sahiptirler.⁴ Ancak bu bilimsel statü ve insan hayatında pratik rol oynama, bilim adamlarının birbirleriyle sağlıklı ve belirli bir bilim diliyle iletişim kurmalarıyla gerçekleşebilir. Bu iletişim aygıtlarından akademik dergiler, bilim adamları için, belirli bir yöntem içerisinde, uygun platformu sağlamak adına kurulmuş ve geliştirilmiş bir sistemdir.

Sosyal bilimlerde yöntem konusunda karşılaşılan en önemli sorun hem eylemleri incelenen varlığın, hem de eylemleri inceleyenlerin insan olmasıdır. Bu da araştırmacının nesnelliği sorununu akla getirmektedir. Yani araştırmacının, araştırmasını yaparken kendi önyargı ve düşüncelerinin araştırmasını etkilemesine izin vermemeye çalışması gerekmektedir. Ancak tam nesnelliğe ulaşmak imkansız gibidir.⁵ Tam da burada yapılacak olan bu yayınlarda bir denetim mekanizması, ya da her yayının sosyal bilimlerin içerisine girmesine izin vermeyecek bir sistemin kurulması gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Bu da akademik dergilerle ve dolayısı ile editörlerle sağlanabilmektedir.

Bilimsel dergilerin gelişmişliği ve sosyal bilimlerin gelişmişliği arasında yakın bir ilişki olduğu muhakkaktır. Sadece bu ilişki açısından bakarsak Türkiye’de sosyal bilimlerin gelişmediğini söyleyebiliriz. Ancak tabii ki sosyal bilimlerin gelişimi arasında tek düze bir ilişki kurmayıp, gelişimin yansıdığı başka yerlere de bakmak gerekmektedir.⁶ Bu konu ileride yapılacak çalışmalarda ele alınmalıdır.

⁴ Remzi Altunışık, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2007, s.10

⁵ A.g.e. s.10

⁶ Yıldız Ecevit, “Sürelî Yayınların Sosyal Bilimlerin Gelişimine Katkısı ve Ulakbim-Sosyal Bilimler Veri Tabanının Rolü”, Ulusal Akademik Yayıncılık 2008 Toplantısı, Hacettepe Üniversitesi, s. 3.

1.2. Veri Tabanları, Alan ve Atıf İndeksleri

Bilimsel faaliyetlerin yürütülmesinde, bilimsel bilginin üretilmesi ve bu üretilen bilginin kalitesinin değerlendirilerek belirli standartlarda arşivlenmesi önem arz etmektedir. Zira dünyada milyonlarca bilimsel makale yayınlanmakta ancak bu makalelerin hangi ortamda ve hangi standartlarda araştırmacıların istifadesine sunulacağı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda Bilgi Erişim Sistemleri olarak belirleyebileceğimiz uluslararası alan ve atıf indeksleri ve yayıncı veri tabanları karşımıza bir çözüm önerisi olarak çıkmaktadır. Bilimsel bilgiye hızlı erişim, yayın kalitesinin yükseltilmesi ve araştırma performansının ölçülmesi veri tabanının temel işlevleri arasında sıralanabilir.

Bu kapsamda birçok alan indeksi ve veri tabanları bulunmaktadır. Örneğin, Wos-SCI, SSCI ve A&H, Scopus indeksleri gibi. Veri tabanı olarak, Elsevier, Springer vs. gibi.

Türkiye merkezli sosyal bilim indeksleri oldukça zayıftır. Ülkemizde TÜBİTAK tarafından desteklenen Ulakbim'de Sosyal Bilimler Veri Tabanı'nın 2002 yılında kurulması, konuya sosyal bilimler açısından baktığımızda, Türkiye'nin ne kadar geç kaldığını anlayabiliriz.

İndeksler ve veri tabanları akademik dergilerin ve dolayısıyla bilimsel bilginin belirli standartlara kavuşması ve o standartların geliştirilip korunması bakımından önemlidir. Her indeksin kendine özgü bazı kriterleri bulunmaktadır. Bu kriterlere uymayan dergiler indekslere kabul edilmemektedir ve dolayısıyla bu dergilerde yayınlanan makaleler akademik terfilerde yeteri puanı alamamaktadırlar. Ancak elbette bu indekslerde taranmayan bir dergide çıkan bir makalenin değersiz olduğu anlamına gelmez.

2002 yılından itibaren online erişime açık olan SBVT, ülkemizdeki sosyal ve beşeri bilimler alanındaki araştırmacılara ilgili ulusal literatüre hızlı ve etkin erişim sunmayı amaçlamaktadır. Veri tabanı 28 ayrı konu başlığı altında Türkiye'de yayımlanan süreli yayınları içermektedir. Veri tabanına giren dergiler uluslararası

standartlar ölçüsünde belirlenen "Dergi Değerlendirme Kriterleri" doğrultusunda "SBVT Komitesi" danışmanlığında değerlendirilerek seçilmektedir.⁷

Aşağıda ulusal bir veri tabanı olan Ulakbim'in web sitesinde açıklanan "Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı"na kabul için dergi değerlendirme kriterleri verilmiştir:

- A. Dergi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı (SBVT) konuları kapsamında ve bilimsel içerikte olmalıdır.
- B. Dergi, ilan ettiği periyotta düzenli olarak yayımlanmalıdır.
- C. Dergi, SBVT'ye başvurduğu tarihte en az 2 tam yıldır yayımlanıyor olmalıdır.
- D. Dergi, SBVT'ye dergi hakkında tanıtıcı bilgi içeren bir ön yazı ile başvuruda bulunmalıdır. Bu başvurunun ULAKBİM Online Dergi İzleme Sistemi (ODİS) kullanılarak yapılması tercih edilir.
- E. Dergiye ait yeni sayı yayınlandıkça, bu sayı tek bir "pdf" dosyası şeklinde ODİS'e yüklenmelidir. Dergi basılı olarak da yayımlanıyor ise, 2 adet basılı kopyanın da ULAKBİM'e gönderilmesi gerekmektedir.
- F. Dergi, Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan ISSN numarası almış olmalı, ISSN numarası derginin dış kapağında sağ üst köşede ve iç kapağında yer almalıdır.
- G. Dergide ayrıntılı ve bilimsel hakem raporuna dayalı bir değerlendirme sistemi olmalı ve yayın/danışma kurulu bulunmalıdır.
- H. Her makale en az 2 hakem tarafından değerlendirilmiş olmalıdır.
- İ. Dergide kör hakemlik sistemi uygulanıyor olmalıdır. İstenirse yıl sonunda son sayıda, o yıl görev alan hakemlerin bir listesi verilebilir.
- J. Derginin hakemli bir dergi olduğu "...hakemli bir dergidir" şeklinde bir ibareyle iç kapakta belirtilmelidir.
- K. Hakem ve Yayın Kurulu Değerlendirme Raporları, Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı Komitesi tarafından ilgili yıl içerisinde denetlenmesine olanak verebilecek şekilde saklı tutulmalıdır.
- L. Dergide yer alan makaleler Türkçe ve yabancı dilde (İngilizce vd.) "başlık (title)" ve "öz (abstract)" içermelidir.
- M. Makalelerde konuyu tanımlayan Türkçe ve yabancı dilde uygun "anahtar kelimeler" bulunmalıdır.

⁷ <http://uvt.ulakbim.gov.tr/sbvt/>, Çevrimiçi, 02.05.2012

- N. Dergide makale yazım kuralları belirtilmiş olmalı ve makaleler yazım kurallarına uygun yazılmış olmalıdır.
- O. Editöryal titizliğe (yabancı dildeki özetlerin ve keywordlerin uygunluğu, yayın titizliği vb.) dikkat edilmelidir.
- P. Makalelerde kullanılan kaynaklar, makale sonunda "kaynakça" listesi olarak standart bir formatta verilmiş olmalıdır.
- Q. Derginin adı açık bir şekilde yazılmalı, yayın aralığı (periyod) ve yayın tarihlerine ilişkin bilgiler derginin iç kapağında belirtilmelidir.
- R. Makalelerde, yazar adları ve çalıştığı kuruluş bilgileri açık ve doğru bir şekilde belirtilmelidir.
- S. Derginin yazışma ve iletişim (telefon ve e-posta) adresleri, editör, yayın kurulu bilgileri güncel olmalı ve dergide açık bir şekilde belirtilmelidir.
- T. Dergilerde birleşik sayı basımı yapılmamalıdır. Yılda tek sayı basılan dergilerin birbirini izleyen yıllara ait sayı birleştirmesi değerlendirmeye alınmamaktadır. Yılda 2 ve üzeri sayı olarak basılan dergilerin birleşik basımları ise değerlendirme sürecine alınmakta, ancak birleşik basımın tekrar etmesi durumunda dergi veri tabanından çıkarılmaktadır.
- U. Dergide yayın etiğine uyulmalıdır.
- V. Dergi değerlendirilmesinde dikkate alınan yayın türleri şu şekildedir:
- Özgün Araştırma ve İnceleme Makalesi,
 - Derleme Makalesi,
 - Olgular sunumu,
 - Proje tanıtımı,
 - Kitap tanıtımı (makale formatında olması koşulu ile)

Demirkol bir çalışmada, ULAKBİM SBVT Kurulu'nun hedeflerini açıklarken SBVT'ye giren dergi/makale sayısının artırılması, tam metin makale iletiminin otomatikleştirilmesi, tam metin ulaşılan makale sayılarının yükseltilmesi ve Ulusal Atıf İndeksi'nin kullanıma açılmasını ve ilerleyen yıllarda Ulusal Atıf İndeksi'nin kullanıma açılmasıyla birlikte araştırma performansının ölçülmesi, yayın niteliğinin (kalitesinin) yükseltilmesi, Ulusal Yayın Özendirme (Teşviki) ve dergi etki faktörlerinin belirlenmesi konularında çalışmalar hız kazandırılmasının hedeflendiğini belirtir.⁸ Dolayısı ile ULAKBİM SBVT'nin dergilerin gelişiminde ve dolayısı ile

⁸ Nuray Demirkol, "Sosyal Bilimler Veri Tabanı", Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık, 2006 - I. ULUSAL KURULTAY BİLDİRİLERİ, Ed. By. Kasım Karakütük, Ankara, 2006, s.7

ülkemizdeki sosyal bilimlerin gelişiminde önemli rolü olduğunu ve olacağını söyleyebiliriz.

1.3. Elektronik Dergicilik

İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte, küreselleşen dünyada elektronik dergiciliğin önemi de hayli artmıştır. Hakemli dergilerin online olarak yayınlanmasının avantajları keşfedildikçe bir çok dergi e-dergi sistemine geçmektedir. Bu avantajlar arasında makalelere kolay ulaşım, uluslararası tanınırlığa katkısı, arama motorları ile makalelere ulaşım, maliyetlerde azalma, arşivleme, editörlük sürecinin online işletilmesi ve istatistiki raporlar alınabilmesi şeklinde sıralanabilir.

Elektronik dergi sayısının artmasının diğer bir sebebi, basılı dergilerin yüksek abonelik fiyatlarına tepkidir. Bilimsel yayıncılıkta yeterli rekabetin oluşmaması, böylece yayınevlerinin kolayca tekel oluşturabilmesine, basılı bilimsel dergilerin yayına çıkış aşamasındaki yüksek maliyeti, uzun ve zahmetli sürece karşılık e-dergilere internetin olduğu her noktadan erişimin mümkün olması, hakem ve yayın giderlerinin en aza indirgenmesi ve de yayınlanabilirliğinin kolaylığı ve erişimdeki hız gibi olumlu unsurlar nedeniyle elektronik dergilerin önemi giderek artmaktadır.⁹

Martin Kilduff bir makalesinde yukarıda belirttiğimiz avantajları, zaman tasarrufu, hız, sistem güvenilirliği ve global erişim olarak dört temel noktada özetler.¹⁰ Böylelikle dergi için gönderilen makalelere her aşamasında hızlı bir şekilde otomatik mesajlar gider, makalelerin posta veya e-mail yoluyla gönderildiğinde ulaşım ulaşmama sorunu ortadan kalkar, dünyanın her yerinden araştırmacılar erişebilir ve makale gönderebilir. Aslında elektronik erişim ve dergi yönetimi, editörlüğü ve hakemlik müessesesini uluslararası hale getirmektedir.

Dergilerin elektronik ortamda yayımlanması ile birlikte açık erişimli dergi "Open Access Journal" kavramı karşımıza çıkmaktadır. "Açık Erişim" akademik

⁹ Gülsevil Turan, Elektronik Dergilerin Geldiği Nokta ve Electronic Journal of Yasar University, s. 347.

¹⁰ Martin Kilduff, "Using Technology to Improve the Editorial Process", *Opening the Black Box of Editorship*, Ed. Yehuda Baruch, Alison M. Konrad, Herman Aguinis, William H. Starbuck, New York, Palgrave Macmillan, 2008, s. 97.

literatüre internet kanalı ile ücretsiz erişime verilen addır.¹¹ Bu tanımdan anlaşılacağı üzere açık erişimli dergi, içerdiği bütün makaleleri elektronik ortamda ücretsiz olarak yayınlayan dergidir.

Açık erişimin temel mantığı kullanıcıların bilimsel araştırma sonuçlarına kolayca erişmelerine olanak sağlayarak araştırmaların etkisini artırmaktır. Basılı ortamdaki bilimsel yayınlara çok sayıda kullanıcının erişebilmelerini sağlamak görece olarak zordur. Ancak internet ortamında bir araştırmacı, çalışmasını bütün dünyadaki kullanıcılara kolayca açabilir.¹²

İlk ücretsiz bilimsel arşiv 1991 yılında yayına başlayan arXiv.org tarafından araştırmacıların kullanımına açılmıştır. Daha sonra 1997 yılında ABD Devlet Kütüphanesi tarafından kurulan Medline, bugün Pubmed olarak devam etmektedir. 1998 yılında ise Amerikan Bilim İnsanları Açık Erişim forumu oluşturulmuştur. Bu kapsamda ilk açık erişim yayın yapan bilimsel dergi 1999 yılında, *The Journal of Medical Internet Research* (JMIR) olmuştur.¹³

Şu anda dünyanın birçok üniversitesi dergilerini açık erişimli olarak yayınlamaktadır ve bunu teşvik etmektedir. Ülkemizde de birçok üniversite açık erişimli dergi sistemine geçmektedir. Dergiler basılı olarak yayınlansa bile ilgili web sitelerinde makaleler ayrıca çeşitli dijital ortamlarda bütün okuyuculara açıktır. Örneğin İstanbul Üniversitesi web sitesinde on altı binin üzerinde makaleyi araştırmacıların istifadesine açık erişimli olarak sunulmuştur.¹⁴

Bugün dünyanın birçok ülkesinde araştırmacılar ve yazarlar açık erişim makale yayınlamaya teşvik edilmektedir. Bunun için konferanslar ve paneller düzenlenmektedir. Bu bilimin tekelden kurtulmasına katkı sağladığı ve bilimsel tartışmalara katılımı ve tartışmaların takibini kolaylaştırması açısından da önem taşımaktadır. Açık Erişim, bilimin ve bilginin globalleşmesine ve herkesin eşit şartlarda makalelere ulaşması açısından da bilime önemli katkılar sunmaktadır.

¹¹ Bernard Forgues, Jeanie M. Forray, "Running an Electronic Journal", *Opening the Black Box of Editorship*, Ed. Yehuda Baruch, Alison M. Konrad, Herman Aguinis, William H. Starbuck, New York, Palgrave Macmillan, 2008, s. 202.

¹² Yaşar Tonta, "Açık Erişim: Bilimsel İletişim ve Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Üzerine Etkileri", *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık*, 2006 - I. ULUSAL KURULTAY BİLDİRİLERİ, Ed. By. Kasım Karakütük, Ankara, 2006, s.25

¹³ Quincy Dalton McCary, "Open Access, Publishing, and the Peer-Review Process: an Overview", *Open and Libraries Class Journal*, Vol.1, No.2, 2009, s. 2.

¹⁴ www.iudergi.com, www.istanbul.edu.tr , 1 Haziran 2012.

Elbette yukarıda saydığımız birçok avantajın yanında elektronik dergilerin bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Örneğin açık erişimli makalelerde derginin satış geliri olmadığından sponsor bulunması gerekmektedir. Bu maddi destek yazarlardan istendiği takdirde yazarlar da çeşitli kurum veya kuruluşlardan destek isteyecektir. Destek bulunmadığı durumlarda bilimsel faaliyetler sekteye uğrayabilir. Dergiler, yönlendirmeye ve müdahaleye daha açık hale gelebilir. Bilimsel bağımsızlık tartışılabilir bir konuma düşebilir. Ayrıca, özgün ve çalışılması gerekli konular yerine kolaylıkla destek sağlanabilecek konular tercih edilmeye başlanabilir. Bu gibi sebeplerden dolayı istenilen bu destek bilimin daha az etkili olmasına sebebiyet verebilir.¹⁵

Sadece elektronik ortamda yayınlanan dergilerde bazı suiistimler de olabilmektedir. Örneğin akademik terfi kriterlerinde makaleye ihtiyacı olan birisi, maalesef editör ile anlaşarak derginin eski sayılarından birisine makale yükleyebilmektedir. Bu duruma elektronik yazılım sistemleri kolaylıkla izin verebilmektedir. Burada makalenin kalitesini veya atıf almasını değil sadece makalenin bir dergide yayımlanmış olması yeterli gören kriteri yerine getirmek amaçlanmaktadır. Eğer kimse tarafından bu durum fark edilmez ise, ki fark edilmesi çok zor, yazar makalesini CV'sine kaydedebilir. Ancak günümüzde bu gibi suiistimallerin önlenmesi için, her makale için DOI numarası alımı ve üniversitelerin yayın yönetmeliklerinde online dergiler için ilgili düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Örneğin, bir online üniversite dergisinde yayınlanacak derginin o sayısındaki bütün makaleler yönetime bildirilmelidir. Ayrıca yazılımsal bazı denetimler de geliştirilmelidir.

1.4. Elektronik Dergilerin Değerlendirme Kriterleri

Değerlendirme kriterleri basılı ve elektronik dergilerde pek farklılık göstermemektedir. Ancak basılı dergiler haricinde bazı ek maddelere dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu kriterler yine ULAKBİM web sitesinde açıklanmıştır.

¹⁵ Quincy Dalton McCary, "Open Access, Publishing, and the Peer-Review Process: an Overview", Open and Libraries Class Journal, Vol.1, No.2, 2009, p. 3.

Elektronik ortamda yayımlanan dergiler için de basılı dergiler için kullanılan değerlendirme kriterleri geçerlidir. Buna ek olarak; derginin elektronik adresi (web sayfası) erişilebilir ve kullanılabilir olmalıdır. Elektronik derginin ara yüzü kullanıcı dostu olmalı, hata mesajları ve erişim sorunları yaşanmamalıdır. Elektronik dergide "arama/search" ve eski sayılar için arşiv alanları bulunmalıdır.¹⁶

Yukarıda bahsedilen kriterler ışığında dergilerin değerlendirme çalışmaları alanlarında uzman bilim insanları tarafından kurulun bir kurul tarafından yürütülmelidir. Ayrıca bu dergilerinden değerlendirmeye girebilmesi için 2 tam yıl yayınlanması gerekmektedir. Bu bağlamda ülkemizde Ulakbim Sosyal Bilimler Veri Tabanı tarafından taranan dergi sayısı 160'tır. Yeni taranmaya başlayan akademik dergiler <http://uvt.ulakbim.gov.tr/dergiler/sosyal.uhtml> web sitesinde yayınlanmaktadır.

1.5. Makalelere Atıf

Yayınlar arası yapılan atıfları gösteren bir sistem olan atıf indekslerinin önemi her geçen gün daha da artıyor. Artık akademik terfi ve bilimsel yayın üretim performanslarının ölçümünde makale sayısı yerine makaleye yapılan atıf sayısı önem arz etmektedir. Böylelikle yazarlar daha güncel ve bilimsel bilgiye yönlendirilmiş; editörler ve hakemler ise daha özverili çalışmaya sevk edilmiş olmaktadır. Nitekim bir dergideki makale sayısı değil de o makalelerin aldığı atıf oranı derginin değerini ve akademik prestijini önemli ölçüde etkilemektedir. Bunun diğer adı dergiler için impact factor yani etki değeridir. Yani hem yazar için hem de dergi için bir makalenin almış olduğu atıf sayısı kalite ve performans ölçümünde ön plana çıkmaktadır.

Bu konuda da Türkiye'nin sosyal bilimler alanında yeteri mesafe kat ettiği söylenemez. Uluslararası dergilerde yayınlanan makaleler için ilk defa 1960 yılında (ISI) geliştirilmiş olmasına rağmen ülkemizde ulusal düzeyde 2005 yılında ULAKBİM tarafından tam olarak atıf indeksi olmasa da ulusal bir atıf indeksine temel oluşturmak üzere veri tabanlarına makale referans girişleri başlamıştır. Ancak bu

¹⁶ <http://uvt.ulakbim.gov.tr/sbvt/kriter.uhtml>

referans girişlerinde birçok sorun karşımıza çıkmaktadır. Gürses bu sorunları şöyle sıralar:

- İçerik kalitesi ve atıfa ilişkin sorunlar
- Veri tabanı kapsamı
- Dergi, kurum/kuruluş adları ve referans girişlerinde standart bulunmaması
- Tarayıcı ve OCR'dan kaynaklanan sorunlar
- Veri kontrolü, ayrıştırma ve gruplama etkinliği¹⁷

1.6. Türkiye'de Akademik Dergicilik

Bilimsel dergilerin 17. yüzyılda İngiltere'de bilim insanlarının kendi aralarında yaptıkları yazışmalar ile başladığını biliyoruz. Hatta bilinen en eski bilimsel dergiler 1665 yılında *Journal des Scavans* ve *Philosophical Transactions of the Royal Society* isimleri ile yayın hayatına başlamıştır.

Türkiye'de akademik dergiler günümüzden 163 yıl önce Osmanlı döneminde yayınlanmaya başladı. Bilindiği üzere ilk tıp dergisi olan *Vekayi-i Tıbbiye* 1849 yılında yayınlanmıştır.¹⁸ Akademik dergiler, Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra, üniversitelerin sayısının artmasıyla doğru orantılı olarak niceliksel olarak artmıştır. Ancak esas olarak 1980'lerden sonra üniversite sayısındaki ivmeli artış akademik dergi sayısında çok ciddi bir artış meydana getirmiştir. 2001 yılından itibaren de Doçentlik Sınav Yönetmeliği ile dergilerde makale yayımlamanın önemi iyice artmış oldu. Bunda özellikle akademik terfi kriterleri etkili olmaktadır. Bu da birçok genç akademisyeni makale yazmaya zorlamıştır.

Yukarıdaki belirttiğimiz bilimsel dergi artışı ve dolayısı ile makale sayısında artış için yeterlidir diyemeyiz. Türkiye'de yayınlanan dergi sayısı 2500'den fazladır ve yaklaşık % 36'sı, yani 893 tanesi sosyal bilimler alanında yayınlanmaktadır. Bilindiği üzere akademik dergiler ülkemizde mühendislik ve tıp alanında daha gelişmiştir. Sosyal bilimler alanında ise gelişimini devam ettirmektedir.

¹⁷ Gürses, Elif AYTEK, Sosyal Bilimlerde Bilimsel Türkçe Süreli Yayınlar, Bilgi Erişim ve ULAKBİM Veri Tabanları, ULAKBİM 2. Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Bildiri Sunumları, 13-14 Aralık 2007, Ankara, s. 17.

¹⁸ N. Kozak, Türkiye Akademik Dergiler Rehberi, s. 1.

Ülkelerin bilim alanında dünyadaki yerinin belirlenmesinde, ülkelerin ya da üniversitelerin bilimsel niteliklerinin karşılaştırılmasında ve bilim insanlarının akademik performanslarının değerlendirilmesinde çeşitli ölçütler kullanılmaktadır. Bilimsel performansların değerlendirilmesinde üç ölçüt genel kabul görmektedir: (i) Uluslararası bilimsel dergilerde yayınlanan yazı sayısı; (ii) Yayınların yapıldığı bilimsel dergilerin, bilim endekslerince taranmakta olması; (iii) Bu yayınlara yapılan atıf sayılarıdır.¹⁹

Akademik dergiler sadece akademik çalışmalar yapan üniversitelere mahsus değildir. Bunun yanında çeşitli dernek, enstitü, vakıf ve kurumlar kendi hakemli dergilerini çıkarabilmektedirler. Bu çıkan dergilerin de bilim dünyasına katkısı azımsanmayacak kadar büyüktür. Hem üniversite bünyesinde çıkan dergiler (burada üniversiteleri devlet ve vakıf üniversitesi şeklinde ikiye ayırmak gerekmektedir) hem de diğer kurumların sponsorluğunda çıkan dergilerin çıkış kaynaklarına göre bazı avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır.

Ülkemizde son yıllarda yeni kurulan üniversitelerin artması ile birlikte birçok yeni akademik dergi de yayın hayatına başlamaktadır. Elbette bu nicel artış olumlu gözükmeyle birlikte nitel yönden de gerekli değerlendirmelerin yapılması ve derginin yayın hayatına başladığı andan itibaren belirli standartları sağlaması ve koruması ayrıca önem taşımaktadır.

Ülkemizde yayınlanan sosyal bilimler enstitüsü dergilerinin, daha çok kendi üniversitelerindeki öğretim elemanlarının akademik yükselmelerinde rol oynayan ve periyodik açıdan sürekliliği sağlanmayan dergiler olarak algılanması, bu dergilerin bilimsel dergi ölçütlerine uygunluğunun sorgulanmasına neden olmaktadır.²⁰ Bu durumda yine büyük sorumluluk dergi editörlerine düşmektedir. Dergilerin zamanında çıkması, ilgili makalelerin hakem raporları doğrultusunda değerlendirilmesi ve tarafsız bir değerlendirme ile yayına girmesi veya makalenin reddedilmesi dergi editörünün sorumluluğundadır. Ancak bazı resmi kurumlarda özellikle devlet üniversitelerinde akademik dergi editörlüğü bir zorunluluk ya da yapacak kimse olmadığı için editörlüğü hiç bilmeyen bir akademisyene yüklenmesi

¹⁹ Özgür Kayalica, M. Zeki Ak "Türkiye'deki Üniversitelerin Uluslararası Yayın Performansları", *Nasıl Bir Üniversite*, Ed. Coşkun Can Aktan, İstanbul, Değişim Yayınları, 2004, s. 209.

²⁰ A.g.e., s. 284.

durumu söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle de yukarıda değindiğimiz bazı problemler meydana gelmektedir.

Seymen ve diğerleri, yapmış olduğu bir çalışmada aşağıda bulunan ‘Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergilerinde Yayımlanan Makalelerin Yazarlarının Kurum İçinden Olup Olmama Durumlarına Göre Dağılımı’nı gösteren tabloyu oluşturmuşlardır:

Tablo : 1. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergilerinde Yayımlanan Makalelerin Yazarlarının Kurum İçinden Olup Olmama Durumlarına Göre Dağılımı

YAZARLARININ KURUM İÇİNDEN OLUP OLMAMA DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMI	Marmara Bölgesi Üniversiteleri								Ege Bölgesi Üniversiteleri						TOPLAM	
	Bahçeşehir Üniversitesi	Beykent Üniversitesi	Fatih Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	Kocaeli Üniversitesi	Sakarya Üniversitesi	Trakya Üniversitesi	Uludağ Üniversitesi	Alyon Kocatepe Üniversitesi	Celal Bayar Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi	Dumlupınar Üniversitesi	Muğla Üniversitesi	Pamukkale Üniversitesi		
Üniversiteden	133	7	7	-	517	44	40	101	2	209	30	194	154	133	10	1581
Üniversite Dışından	91	3	11	5	168	85	16	48	36	86	8	115	141	68	21	902
Karma	12	1	-	-	26	7	8	20	-	11	2	17	24	19	3	150
Belirtilmemiş	-	-	-	-	4	1	4	9	1	9	-	44	5	6	-	83
	Toplam															2716

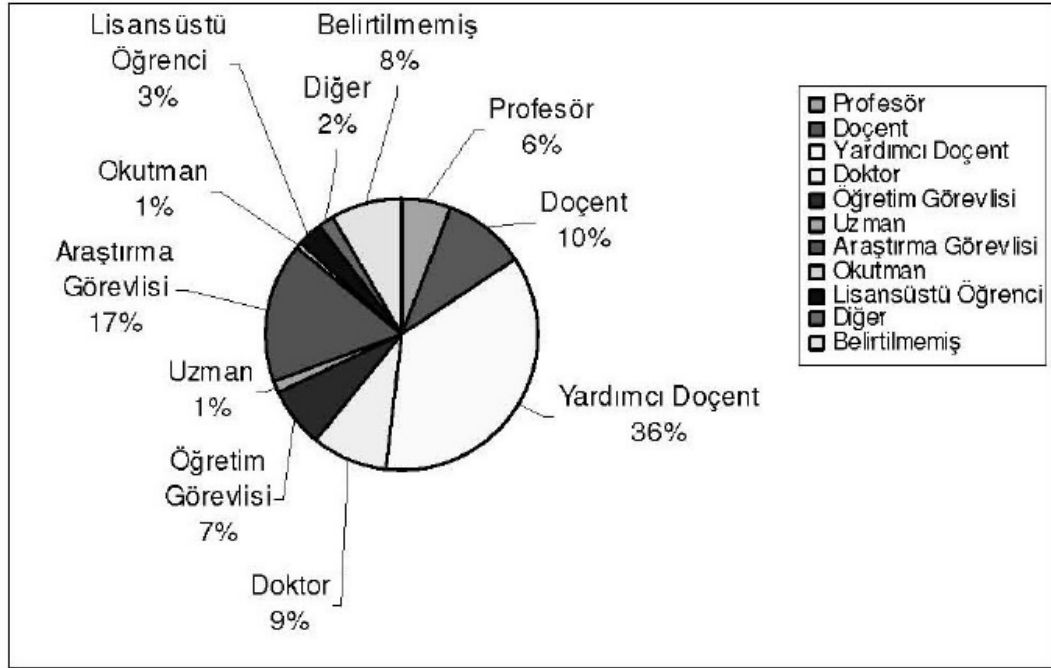
KAYNAK : Oya Seymen, vd., “Türkiye’de Yayımlanan Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergilerinin Profili: Marmara ve Ege Bölgesi Örneği”, BAÜ SBED, 12(22), s.290

Tabloda yayınlanan makalelerin % 58’i kurum içerisinde akademisyenler tarafından % 6’sı ise karma yazarlar ile yayınlandığı görülmektedir. Yani toplam % 64’lük bir dilimin yayınlandığı kurumla ilişkisi bulunmaktadır. Bu sonuçlar zihnimizde makalelerin değerlendirme ve hakemlik süreçlerinin nasıl işlediği ve makalelerin bilimsellikleri ve sosyal bilimlere katkısı konusunda soru işaretleri oluşmasına sebep olmaktadır.

Gürses ve arkadaşlarının yapmış olduğu aynı çalışmada sosyal bilimler enstitüsü dergilerinde yayınlanan makalelerin yazar unvanlarının yüzdelik dilimleri de belirtilmiştir. Görüldüğü gibi % 36 yardımcı doçent, % 17 araştırma görevlisi, % 10 doçent ve % 7 öğretim görevlisi olmak üzere toplam % 70’ini genç akademisyenler oluşturmaktadır. Profesör seviyesi ise en az yayın veren akademisyenler kategorisinde bulunmaktadır. Bu da bize akademik dergilerde yayınlanan makalelerin yazılma amaçlarının büyük ölçüde akademik terfi

kriterlerinde kullanılmak üzere yazıldığını göstermektedir. Dolayısıyla bu durum yazılan makalelerin kalitesi açısından aklımızda soru işaretleri bırakmaktadır.

Tablo : 2. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergilerinde Yayınlanan Makalelerin Yazar Unvanlarının Yüzdelerik Dağılımı

KAYNAK : Oya Seymen, vd., "Türkiye'de Yayınlanan Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergilerinin Profili: Marmara ve Ege Bölgesi Örneği", BAÜ SBED, 12(22), s.287

Üniversite dergilerinde karşılaşılan diğer bir sorun ise özellikle devlet üniversitelerinde resmi prosedürlerin çok fazla olmasıdır. Bu da editörün enerjisini derginin bilimsel anlamda uluslararası standartlara taşımak için harcaması gerekirken bu resmi prosedürlerin yerine getirilmesi konusunda harcaması ve motivasyonunu önemli ölçüde kırması anlamına gelmektedir. Bu sorun vakıf veya özel teşebbüs hakemli dergilerinde daha az görülmektedir.

Erkip, yapmış olduğu bir sunumda, Türkiye'de sosyal bilimler alanında bulunan uluslararası indeksli dergi yayıncılığın sorunlarından bahsederken, yayıncıların artan sayı baskısı nedeniyle eşitsizlik yaratıcı uygulamalara yönelmesi, mali kaygılardan dolayı yayın içeriğinin etkilenmesi, İngilizcenin başatlığı ve hakemlik sürecine etkisi, hakemlik sürecindeki sorunlar, endeksli dergi sayısındaki yapay artış gibi problemlerden bahseder. Bunun yanında ulusal yayınların

sorunlarından bahsederken de yabancı dilde yayın yapan dergilerin yerel sorun ve ortamdaki kopması, Türkçe yayın ortamının yeterli rekabet ortamı olmayışı, Türkçe sosyal bilim dilinin gelişmemesi ve Türkçe özgün araştırmaların yetersizliği gibi problemleri ele alır.²¹

Bir bütün olarak yukarıda sıralanan sorunlara yönelik bir çok çözüm önerisi üretilebilir. İşte tam da burada bu üretilecek çözüm önerilerinin merkezine editörlük müessesesi oturmaktadır. Editörlerin, yani dergilerin tüm süreçlerinden sorumlu olan kişilerin, akademik dergi yayıncılığının sorunlarının çözümüne önemli katkılar sağlayabileceği bir gerçektir. Çünkü editör, yazardan makalenin gelişinden dergide yayımlanmasına kadar, hatta yayımlanmasından sonra bile o makaleler üzerinde yapılacak tartışmaların merkezinde olan kişidir. Editörün bütün bu süreçleri iyi yönetebilmesi, makalelerin gelişimine; makalelerin gelişimi, derginin gelişimine ve böylelikle bulunduğu alanın veya bilim dalının gelişimine olumlu katkıda bulunacaktır. Bu sürecin tam tersi ise hiç şüphesiz bulunduğu alanın gelişmesini olumsuz yönde etkileyecektir.

²¹ Erkip, Feyzan, "Sosyal Bilimlerde Türkçe Yayınlar: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", 3. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı, 2008, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 21.

2. BÖLÜM: EDİTÖRLÜK VE HAKEMLİK

2.1. Editörlük Kurumu

Üniversitenin temel amaçlarından ikisi öğretim elemanı yetiştirmek ve bilimsel yayın yapmaktır. Bu iki sonuç üniversitenin olmazsa olmazıdır diyebiliriz. Akademik dergileri de bir üniversiteye benzetebiliriz. Akademik hakemli dergilerde yayınlanan makaleler, yazarların, hakemlerin ve okuyucuların/araştırmacıların entelektüel anlamda gelişmelerine destek olduğu gibi bir bilim dalının bilimsel yayın ihtiyacını da karşılamış olmaktadır. Üniversitede bir rektörün çalışması o üniversitenin kalitesi, prestiji ve gelişimi için önemliyse akademik hakemli dergiyi de bir kurum olarak düşünürsek, üniversitede rektörün üstlendiği görevi dergide editör üstlenmektedir diyebiliriz.

Sert'in anlatımıyla "Merak duygusu ile başlayan, bilimsel yöntemlerle devam eden bilimsel üretim, yayınlara (makale, kısa not, editöre mektup vb.) hedef kitleye ulaştırılır. Bu sürecin ortasında bir köprü görevi gören kişi editördür. Editör, bu sürecin, en etkili ismi ve belirleyicisidir. Editörün düşünce ve eylemleri, yayını ve yayınlara ilgisi olan herkesi yakından ilgilendirmektedir. Editör ve hakemlerin katkısı, ortaya çıkacak olan yayının kalitesine etki ederken, diğer yandan verilen bu emek, derginin kalitesine katkı sağlayabilmektedir."²²

Editörlerin en önemli kazanımlarından birisi dergisinin standartlarının yükseldiğini ve kalitesi ile birlikte okur kitlesinin de arttığını görmektir. Böylelikle dergi içinde bulunduğu bilimsel literatüre katkı sunmakta ve editörün çabaları amacına ulaşmaktadır.²³

Sosyal bilimlerin gelişmesinde bu alanda yapılan yayınlar ve bu yayınların niceliği ve de özellikle niteliksel değeri önem taşımaktadır. Bu durumda yukarıda verdiğimiz örnek doğrultusunda sosyal bilimlerin gelişmesinde editörün ve editörlük mesleğinin önemi büyüktür diyebiliriz.

²² Osman Sert, Editör ve Hakem Seçimi, uvf.ulakbim.gov.tr/toplant/uyay10/osert.pptx.

²³ Yeşim Gökçe Kutsal, "Editörün Katkı ve Sorumlulukları", "Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık, 2006, s. 69.

Editör, editöryal süreci başarılı bir şekilde işlettiği sürece sosyal bilimlerin standartlarının oluşmasına katkıda bulunmakla beraber o disiplinin temel kurallarının da belirlenmesini sağlamaktadır. Kendisinin seçeceği hakemler ve dergi kriterlerinin tavizsiz uygulanmasıyla birlikte dergi editörlerinin sosyal bilimlerde bilimsel standartların yükseltilmesinde önemli bir yeri olduğunu söyleyebiliriz.

Türkiye’de sosyal bilimler alanında çıkan dergilerdeki editörlüğün disiplinli bir şekilde yapılmaması, yayımlanan makaleler dost ve ahbab ilişkileri içerisinde yayınlanması ve hakemlik süreçlerinin kurallarına göre işlememesi sebebiyle sosyal bilimlerin gelişmesi olumsuz etkilenmektedir.

2.2. Editörün Görevi

Akademik dergiyi bir kurum olarak düşünebiliriz. Bir kurumun da gerçek anlamda kurumsallaşabilmesi için kurumda çalışanların görevlerinin yerli yerinde ve bilinir olması hayati önem taşımaktadır. Bir dergi editörünün görevlerini bilmesi, ya da editör ne yapar sorusuna doyurucu cevap verebilmesi önemlidir. Ayrıca verilecek bu cevap o kurumun ne kadar geliştiğini de ortaya koyacaktır.

Tüm yayın ve hakemlik sürecinin merkezinde yer alan ve yayınların kalitesinden ve derginin performansından baş sorumlu olan aktör, editördür.²⁴

Yayınlanan materyalin doğru ve geçerli olduğu konusunda güvence sağlaması gereken editör, bu anlamda okuyucuya karşı ciddi bir sorumluluk taşımakta ve yine bu amaca yönelik olarak tarafsız danışman seçimine özen göstermek durumundadır. Yayına kabul edilen makalenin sadece ve sadece bilimsel değeri nedeniyle yayınlanacağı güvencesini vermek editörün sorumluluğudur. Ayrıca yayına kabul edilme aşamasında sınırdaki kalan makaleler ile ilgili belirleyici son karar da editörünkidir.²⁵

Kutsal, editörleri, bilimsel editör ve yönetici editör olarak ikiye ayırmaktadır. Yönetici editör genelde ücretli ve tam zamanlı olarak çalışan bir profesyoneldir. Bilimsel editör ise aktif çalışan bilim insanı olmayı gerektirmektedir, çünkü

²⁴ Ramazan Gözen, “Dergilerin Kalite Güvencesi Olarak Hakemlik ve Bazı Sorunlar”, 5. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Bildirileri, 26 Kasım 2010, (Çevrimiçi), http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplantı/uay10/sos_prog_uhtml, 01 Nisan 2012.

²⁵ Yeşim Gökçe Kutsal, “Editörün Katkı ve Sorumlulukları”, “Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık, 2006, s. 67.

yayınlanacak olan çalışmaların halen var olan bilgilere katkısı, öne sürdüğü hipotezler, tutarlılığı, test edilebilirliği ve tekrarlanabilirliği gibi belli özelliklere sahip olup olmadığını kontrol edecek olan kişidir.²⁶

Kutsal, bilimsel bir derginin editörünün sorumluluklarını şu şekilde sıralar:

- 1- Editörler okuyucularına karşı sorumludurlar ve okuyucularının gereksinim ve beklentilerini öğrenmelidirler,
- 2- Yayınların değerlendirilmesi sonrasındaki kararlar ve bunların uygulanışı ile ilgili olarak bir sistem oluşturmalarıdır,
- 3- Dergide yer alan araştırmalardaki deneklerin hak ve güvencelerinin sağlandığından, uluslararası etik kurallara uyulduğundan, etik kurul onaylarının alındığından, bilgilendirilmiş onam formunun imzalandığından emin olmaya çalışmalarıdır,
- 4- Derginin içeriğinden ve makale çeşitlerinden sorumludurlar,
- 5- Yazarlara bilgi, yayın hazırlama ve gönderim kurallarının belirlenmesini ve okuyuculara duyurulmasını sağlamalarıdır,
- 6- Makalelerin gecikmeden değerlendirilmesi ve yayına kabulü veya reddi açısından uygun bir işlem/prosedür geliştirmeli ve bunun sürekliliğini sağlamalarıdır,
- 7- Makalenin danışmanlarca değerlendirilme sürecinde çalışmanın içeriğinin ve yazarların adlarının gizliliğini sağlamalarıdır,
- 8- Kararlarının arkasında durmalı, fakat verdikleri kararı gereği halinde yeniden gözden geçirmek konusunda da tereddütlü olmamalarıdır,
- 9- Sadece makalelerin değil, yapılan araştırmaların kalitesinin artırılması konusunda da çaba harcamalarıdır,
- 10- Yazarlara makale hazırlama ve gönderimi, danışmanlara ise makale değerlendirmesi için kılavuzlar yayınlamalı ve bunları düzenli olarak güncellemelidirler,
- 11- Makalenin değerlendirilmesi ve basımı aşamalarında yapılan hataların düzeltilmesi konusunda hazırlıklı olmalı ve gereği halinde özür yazısı yayınlamalarıdır,
- 12- Editöriyal değerlendirme sürecinde hiçbir etki altında kalmadan bağımsız olarak karar vermeli ve bu konuda yazarlara da güvence vermelidirler,

²⁶ A.g.e., s. 69.

- 13- Yayın etiği ihlali veya bilimsel ahlaka aykırı durumlarda konunun aydınlanması için tüm araştırmaları yapmalı, gerekiyorsa sorunu akademik üst makamlara taşıyarak soruşturmayı genişletmeli, konu aydınlanıncaya kadar makaleyi yayınlamamalıdır. Sorun makale yayımlandıktan sonra ortaya çıkmış ve yazarın suçu kanıtlanmış ise; editörler bir üst akademik kurumdan gelen yazı ile bu gerçeği açıklamalı, kendi inisiyatifini kullanarak, detaylı araştırma yaptırmadan bu tür yazılar yayınlamamalıdır.
- 14- Görevlerini ve sorumluluklarını herhangi bir şekilde etkileyecek kişisel, ekonomik veya politik bağlantıları olmamalıdır,
- 15- Dergilerinin geleceğine yönelik planlar yapmalı, gerekirse derginin yayın politikasını tekrar gözden geçirmelidirler,
- 16- Editörler dergi içeriğini belirlemede kesinlikle bağımsız olmalıdırlar; yayınevinin reklamlar vb. konularındaki yaklaşımını bilmeli, bilimsel içeriğin reklamlardan tamamen ayrı olması konusunda hiçbir baskı altında olmamalıdırlar.
- 17- Araştırma sonuçları makale dergide yayına kabul edildikten sonra dergi editörünün onayı ile medyaya ve halka sunulabilir. Yayına kabul edilmemiş bir makale prematüre bir çalışmadır ve medyaya yansıtılamaz.
- 18- Editörler dergilerinin yılda kaç sayı çıkacağını, değerlendirme süreçlerinin ne kadar zaman alacağını, dergiye gönderilen makalelerin kabul oranını belirlemeli ve okuyucularını da bilgilendirmelidirler.²⁷

Editörün genel sorumlulukları içerisinde özellikle dikkat etmesi gereken en önemli süreç hakemlik sürecidir. Hakemlik süreci bir akademik derginin performansını büyük ölçüde etkileyen bir süreçtir. Bu sürecin objektifliği, zamanı, hakemlerin yetkinliği ve editörün yönetimi derginin kalitesini etkileyen önemli faktörlerdendir.

Gözen bilimsel bir dergi editörünün hakemlik sürecindeki sorumluluklarını şu şekilde sıralamıştır:

- 1- Derginin ilgi alanına girebilecek hakemlerin envanterini çıkarmak, alanlarına göre görev dağılımı yapmak ve yazıları sadece ilgili uzman hakemlere göndermek,
- 2- Yazı ile ilgili hakemlik sürecinin tamamlanmasını sağlamak,

²⁷ A.g.e., s. 69.

- 3- Tüm yazıların hakem değerlendirme sürecindeki işlemlerinin arşivlenmesini sağlamak,
- 4- Tüm yazıların hakemlik sürecinden geçmesini sağlamak,
- 5- Gelen makalenin ön incelemesini ve elemesini yapmak.²⁸

Gözen, haklı olarak, ayrıca hakemlere teşvik ödülü verilmesi, hakemlerin isimlerinin hangi sayıda hakemlik yapmışsa o sayıda isimlerinin geçmesi, hakemlik sürecine olumlu bir katkı yapabilir görüşündedir.²⁹

Bazı uluslararası dergilerde hakemlere hakemlik yaptığı makale başına ücret ödendiğini bilmekteyiz. Ancak bu ayrıca bir bütçe gerektirmektedir. Bu bütçe ya bir sponsor vasıtası ile ya da yazarların katılımı ile sağlanacak bir bütçe olmalıdır. Aynı zamanda bu fikir editörler ve diğer dergi çalışanları için de geçerli olabilir. Yüksek bir rakam olmasa da editörü ve hakemi motive edici bir teşvik olabilir.

Unutulmamalıdır ki bir derginin bilimsel standardı ve kalitesi, editörün ve hakemlerin o dergide yayınlanması istemi ile gönderilen makaleleri inceleyip değerlendirirken verdikleri emek ve harcadıkları zaman ile doğru orantılıdır.³⁰

2.3. Editörlerin Sorunları

Bir derginin başlıca hedefi, yayın yaptığı alana makaleler aracılığıyla katkı sağlamaktır. Bu katkının düzeyi ve oranı, yayınladığı makalelerin kalitesiyle ve niteliğiyle doğru orantılıdır. Dolayısıyla bir derginin kalitesi, derginin kağıt, görünüm, cilt, dizgi ve benzeri teknik özelliklerden değil, içindeki makalelerin kalitesinden kaynaklanır. Makalelerin kalitesi ise, birbirine bağlı birçok unsurun tek başına ve diğer unsurlarla birlikte doğru ve etkin bir şekilde çalışmasına bağlıdır. Bu zincirin başlıca unsurları; yazar, editör, hakem ve baskı olup, bir makale bu unsurların koordineli ve işbirliği içinde yapacakları çalışmaların ve etkileşimlerin bir ürünü olarak ortaya çıkar. Bu süreçteki aktörlerin her birinin çok önemli rolleri olmakla birlikte, hakem ve hakemlik süreci tüm işlemlerin omurgasını oluşturur. Zira bir

²⁸ Ramazan Gözen, "Dergilerin Kalite Güvencesi Olarak Hakemlik ve Bazı Sorunlar", 5. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Bildirileri, 26 Kasım 2010, (Çevrimiçi), http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplantı/uay10/sos_prog.uhtml, 01 Nisan 2012.

²⁹ A.g.e.

³⁰ Yeşim Gökçe Kutsal, "Editörün Katkı ve Sorumlulukları", "Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık, 2006, s. 72.

derginin ve içindeki makalelerin bilimsel katkı düzeyi, hakemlik sürecinin ne kadar sağlıklı, doğru, bilimsel, objektif ve düzenli işlediğine yakından bağlıdır.³¹

Bir derginin başarısı büyük ölçüde editörünün performansına bağlıdır. Dergi editörünün sorumluluğu, tek tek makalelerle ilgilenmek yerine derginin bütününe yön vermek olmalıdır. Yani ağaçlar yerine ormanla ilgilenmelidir. Editör, yaygın bir şekilde “giriş denetleyicisi” (gatekeeper) olarak tanımlanır. Fakat vizyoner editörlerin görev ve sorumlulukları bunun çok ötesinde olmalıdır.³² Editörlük aslında bir servis hizmetidir. Bir editör, gelen makaleyi alır, hakemlere gönderir, makaleyi kendisi de okur, hakem raporlarını okur, karar mektubu yazar, ardından diğer başka bir makaleyi alır, hakemlere gönderir ve süreç böyle tekrar ederek devam eder.³³ Görüldüğü üzere, dergi editörlerinin düşünsel ve yönetsel sorumlulukları ile birlikte zaman alan ve yapması gereken birçok başka işleri de bulunmaktadır. Ayrıca işler her zaman yolunda gitmeyebilir.

Editörlerin birçok sorunları bulunmaktadır. Bu sorunlar elbette ki niteliklerine göre derginin kalitesine ve dolayısıyla derginin bulunduğu alandaki bilimin kalitesine dolaylı olarak etki etmektedir.

Karşılaşılan en büyük sorunlardan bir tanesi, içeriğe yeterli zaman ayıramamaktır. Dergi editörleri üretimin sürekliliğini sağlamaya çalışırken değerlendirme süreçlerini ciddiyetle yürütmek için zaman bulamaz hale gelmektedirler.³⁴

Editörlerin sorunları üzerinde konuşurken buldukları bilim dalı ve bağlı oldukları kuruma göre değerlendirme yapmak yerinde olacaktır. Aslında dergi editörlüğü, kesinlikle alanına giren bilim dalından ve kurumdan bağımsız değildir. Örneğin devlet üniversitesi, vakıf üniversitesi, vakıf yayınevleri, uluslararası yayınevleri ve şahısların çıkarmış olduğu dergileri düşünebiliriz. Bu dergilerin

³¹ Ramazan Gözen, “Dergilerin Kalite Güvencesi Olarak Hakemlik ve Bazı Sorunlar”, 5. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Bildirileri, 26 Kasım 2010, (Çevrimiçi), http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplanti/uay10/sos_prog.uhtml, 01 Nisan 2012.

³² Ali E. Şahin, “Editör Olmak: Sorumluluklar ve Sorunlar” 5. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Bildirileri, s. 1, http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplanti/uay10/sos_prog.uhtml.

³³ Ann Marie Ryan, “How May I Help You? Editing as Service”, *Opening the Black Box of Editorship*, Ed. Yehuda Baruch, Alison M. Konrad, Herman Aguinis, William H. Starbuck, New York, Palgrave Macmillan, 2008, s. 202.

³⁴ Lindsay Waters, *Akademik Düşmanları*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2009, s. 27.

editörleri, kendilerine finansal kaynak sağlayan kuruma bağlı oldukları gibi ideolojik olarak da kurumlarının etkisinde kalabilmekteler.

Editörlerin mali açıdan destek alması ve profesyonel editörlük yapılması belki yukarıda belirttiğimiz birçok sorunun önüne geçebilecek bir çözüm yolu olabilir. Elbette bir editörün esas amacı ve emeğinin karşılığı bilimsel katkı ve bilimsel saygıdır. Ancak karşılaştığı birçok sorunu göz önünde tutarsak ve de ciddi maliyet ve zaman kayıpları yönünden motive edecek bir ödeneğin editörleri rahatlatacağı açıktır.

Şahin'in editörlüğün problemlerinden bahsederken yapmış olduğu sıralama üzerinden gitmek yerinde olacaktır. Şahin dergilerde daha iyi sonuç alınamamasında şu sorunların etkili olduğundan bahseder:³⁵

1. Aday makalelerin ilgili olduğu alanların çeşitliliği nedeniyle ön incelemede elemanın titizlikle yapılamaması
2. Alan editörlüğü sisteminin işlevsel hâle getirilememesi
3. Hakemlerin değerlendirmelerinde yeterli özeni ve sorumluluğu göstermemeleri
4. Yayınevinin makale sunum aşamasında abonelik koşulu ve makale kabul edildiğinde son okuma (proofreading) ücretlerini yazarlardan talep etmesi
5. Bir önceki maddede belirtilen nedenle özellikle Türkiye dışından az makale gelmesi, alanında tanınmış kişilerin çok iyi çalışmalarını sunmamaları
6. Editörün rutin işlerden dolayı ağırlaşan iş yükü nedeniyle hakemlerin yaptığı değerlendirmelere bağlı olarak kabul/red sürecini işletmesi, değerlendirmelerin niteliklerini değerlendirememesi

2.4. Editörlerin Özellikleri

Akademik dergilerin uluslararası standartlara yükseltilmesi için akademik dergilerin özellikleri hayati önem taşımaktadır. Derginin disiplini, kuralların uygulanıyor olması, hakemlik süreci, zamanında çıkıyor olması vb. gibi özellikler derginin kalitesini belirlemede önemlidir. Ancak bu özelliklerin yerine gelmesi o

³⁵ Ali E. Şahin, "Editör Olmak: Sorumluluklar ve Sorunlar" 5. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Bildirileri, s. 1, http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplantı/uay10/sos_prog.uhtml.

derginin editörünün özellikleri ile birinci dereceden ilişkilidir. Dolayısı ile akademik dergi editörlerinin belli başlı bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir.

Kutsal, editörlerin sahip olması gereken özelliklerini şöyle belirler:

1. Önceden yayınlanmış bilimsel araştırmaları olmalıdır. Yazarlar ve danışmanlar daha önceden tanıdıkları ve konu ile ilgili araştırmaları, konferansları ve hatta ödülleri olan kişilerle daha rahat çalışırlar.
2. Aktif bir araştırmacı olmalıdır. Araştırma yapan, okuyan, kongrelere katılmaya devam eden kişiler konuya ve güncel bilgilere daha hâkim olurlar.
3. İyi organize olmuş bir kişi olmalıdır. Zamanını etkin bir şekilde kullanabilen, diğer projelerine öncelik vererek derginin işlerini aksatmayan kişiler editör olabilirler.
4. Diplomatik özelliklere sahip, iyi kararlara varabilen bir kişi olmalıdır. Karar verecek olan kişiler editörlerdir ve bu kararları ne olursa olsun uygun bir dil ile tebliğ etmek durumundadırlar. Çoğu kez iyi verilmiş kararlar sağduyu yardımı ile verilen kararlardır ve zekâ ya da bilimsel becerilerle birebir örtüşmeleri gerekmez.³⁶

Bir akademik derginin bilimsel başarısındaki en önemli etken belki de o derginin editörüdür. Ancak böyle stratejik bir noktaya editörler nasıl ve hangi yolla geldiği o derginin geleceği açısından çok önemlidir. Birçok uluslararası ve çeşitli atıf indekslerinde taranan prestijli dergilerde editörler seçimle ve mülakatlarla göreve başlamaktadır. Ancak durumun ülkemizdeki üniversite dergilerinde de böyle olduğu pek söylenemez. Dergi editörleri genellikle dergi editörlüğünü yapacak başka kimse olmadığı için getirilmekteler ve bu işi kendilerine bir yük olarak görmekteler. Dolayısıyla motivasyonun çok düşük olduğu bir dergi yönetiminden sağlıklı ve bilimsel standartlara uygun makalelerin zamanında yayınlanması beklenemez. Bu da yine bulunduğu alanın gelişmesine olumsuz etki demektir.

Kozak tarafından beşer yıllık zaman dilimlerinde gerçekleştirilmesi planlanan Türkiye Akademik Dergiler Araştırması'nın üçüncü dilimi, 2007 yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya göre ülkemizde 2007 yılında sosyal bilimler

³⁶ Yeşim Gökçe Kutsal, "Editörün Katkı ve Sorumlulukları", "Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık, 2006, s. 70.

alanında çıkan 294 ulusal hakemli dergiden 27 tanesi (% 9) ULAKBİM tarafından taranmaktaydı.³⁷

Görüldüğü gibi maalesef geriye kalan %91'lik kısım bu kriterleri sağlamadığından ya da ULAKBİM'e taranma başvurusu yapmadığından bu listede bulunmamaktadır.

2.5. Editör Neyi Edit Eder? Bir Süzgeç Olarak Editörler

Editörleri birer süzgeç, muhafız ya da bekçi (kapıcı) “Gate Keeper” olarak düşünebiliriz. Süzgeç elekten her şeyin girmesine izin vermez, süzgeçe gelen şeylerden süzgeçin standartlarına göre belirli özellikleri sağlayanlar geçebilir. Buna benzer şekilde bekçi ise bekçiliğini yaptığı binaya herkesin girişine izin vermez. Bir editörde aynı bir bekçi gibi, her makalenin dergiye girmesine izin vermez. Eğer makale formatıyla, kalitesiyle ve diğer standartları sağlamasıyla uygunsa yayıma alınır, değilse ve düzeltilebilecek şekildeyse gerekli işlemlerden, hakemlerin önerileri doğrultusunda, geçerek yayıma alınır, eğer hiç uygun değilse kapıdan geri döner.

Ali E. Şahin, makalesinde, Smith'in hakemli akademik bir dergiye gönderilen makaleleri şu şekilde grupladığını belirtir:

- A. Çok önemli ve anlamlı sonuçlara sahip çalışmalar (sunulan tüm makalelerin % 1'inden az)
- B. İyi, sağlam, ilginç, oldukça katkı sağlayan çalışmalar (sunulan tüm makalelerin % 10'undan az)
- C. Küçük bir çalışma olarak görülse de katkı sağlayan çalışmalar (sunulan tüm makalelerin % 10 ile % 30'u)
- D. Düzgün bir şekilde hazırlanmış, teknik olarak doğru fakat işe yaramaz çalışmalar
- A. Yanlış olmamasına rağmen özensiz ve yarar düzeyi düşük çalışmalar
- B. Yanlış ve dolayısıyla yanlış yönlendirme yapan çalışmalar
- C. Berbat bir şekilde yazılmış, değerlendirilmesi mümkün olmayan çalışmalar³⁸

³⁷ N. Kozak, *Türkiye'de Akademik Dergiler Rehberi*, 2008, s. 1.

³⁸ Ali E. Şahin, “Editör Olmak: Sorumluluklar ve Sorunlar” 5. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Bildirileri, s. 1, http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplantı/uay10/sos_prog.uhtml.

İşte tam da burada bir akademik dergi editörünün yukarıda bahsedilen makalelerden hangilerinin dergisine girmesine izin verdiği sorusu aklımıza gelmektedir. Bu da bize editörün aslında bir süzgeçlik görevini de üstlendiğini göstermektedir.

Elbette yeni kurulan bir dergiye A ve B kategorilerindeki makalelerin gelmesi zayıf bir ihtimal ancak bu seviyeye çıkabilmek için, editörün özellikle ilk dört sayıda yapmış olduğu süzgeçlik görevi önemli ölçüde etkili olacaktır. Dergi belirli bir seviyeye ulaştığında ve kurumsallaştığında yine editörün hakemlerin değerlendirmeleri doğrultusunda bu makalelerden hangilerine izin vermeyip hangilerine izin vereceği önemlidir.

Bir editörün başarısının en önemli göstergelerinden birisi de o derginin etki değeridir. Dolayısıyla iyi makale o derginin etki faktörünü artıran makaledir ve bir editör, ancak rahat ve özgür çalışabildiği sürece seçici olabilir; A ve B kategorisinde belirtilen özelliklere uygun makaleleri yayımlayabilir.³⁹

2.6. Hakemlik Müessesesi

Akademik yayıncılığın en önemli özelliği, akademik yayınların niteliğini korumak ve/ya yükseltmek amacıyla aday makalelerin hakemlerin denetiminden geçmesidir.⁴⁰ Bu denetimin başarısı ölçüsünde akademik dergiler sınıflanmaktadır. Hakemlik ise dergilerin sınıflandırılmasında en önemli ölçüttür. Bu sürecin iyi işletilmesi her dergi editörünün birinci hedefidir.

Hakemin, sadece bir dergiye ve yazıya katkı yapmadığının, aynı zamanda ülkenin ve dünyanın bilimsel gelişmesinde de çok önemli bir rol oynadığının altını çizmek gerekiyor. Daha açık bir ifadeyle, dergilerin, makalelerin, literatürün ve bilimin gelişmesinde hakemlerin çok kritik bir işlevi bulunmaktadır. Bu işlevin

³⁹ A.g.e., s. 3.

⁴⁰ Emine Gül Kapçı, "Hakemlik Sürecindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi: Nasıl İyi Bir Hakem Olunur?", ULAKBİM.

gerçekleşmesi için, hakemin gerçekten çok ciddi, sıkı, kaliteli, objektif ve sağlam bir şekilde işini yapması gerekiyor.⁴¹

Bir editörün işini kolaylaştıran durumlardan birisi dergi için oluşturduğu veya daha önceden var olan hakem heyetinin kalitesidir. Eğer hakem heyeti üzerine düşen görevleri tam anlamıyla yapabiliyorsa, ciddi, kaliteli, objektif ve zamanında rapor yazabiliyorsa, editörün işi bu aşamada gerçekten kolaylaşmaktadır. Ancak ülkemizde bir çok derginin hakem heyeti listesi sadece isimden ibarettir. Hakem kurulunda bulunan isimlerin sadece isimleri oradadır ve herhangi bir katkıları bulunmamaktadır. Bu da ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.7. Hakemin Görevleri ve Nitelikleri

Akademik bir dergide editörün olduğu kadar hakemin de rolü büyüktür. Daha önceki bölümde de bahsedildiği gibi iyi bir dergi iyi bir editör ve hakem heyeti sonucu ortaya çıkar diyebiliriz. Elbette derginin kalitesi için birçok faktör bir araya gelmelidir ancak bunlardan editör beyin ise, hakem heyeti de omurgasıdır diyebiliriz.

Gözen, makalesinde bir dergi hakeminin görevlerini şu şekilde sıralar:⁴²

- a) Hakemin öncelikli işi, bir yazının bilimsel alan açısından uygunluğunu ve genel durumunu değerlendirmektir.
- b) Hakem yazının her satırını ve cümlesini “bilimsellik” açısından inceleyerek,
- c) Eğer eksiklik, yanlışlık, anlaşılmazlık ve benzeri sorunlar varsa bunların “düzeltmesini”;
- d) Eğer geliştirilmesi gereken bölümler varsa, yazının “geliştirilmesini”;
- e) Eğer literatür sorunları varsa “araştırmanın tamamlanmasını” ve

⁴¹ Ramazan Gözen, “Dergilerin Kalite Güvencesi Olarak Hakemlik ve Bazı Sorunlar”, 5. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Bildirileri, 26 Kasım 2010, (Çevrimiçi), http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplantı/uay10/sos_prog.uhtml, 01 Nisan 2012.

⁴² A.g.e.

- f) Gerektiği durumlarda kıyasıya “eleştirerek” yazının “güçlendirilmesini” sağlamaktır.
- g) Hakemin, yazının dili, grameri ve ifadesi bakımından bir görevi yoktur; zira bu konu editörün görev alanına girer. Bununla birlikte, bir çok hakem bu konuda da yardımcı olmaktadır.
- h) Hakemin, tüm bu konularda titiz, sıkı, prensipli ve tavizsiz bir şekilde çalışması şarttır. Birçok hakemin ve hakemlik sürecinin maalesef bu konuda yeterli olmadığını belirtmemiz gerekiyor.
- i) Açıktır ki, hakemin değerlendirmesinin objektif, tarafsız, dürüst ve adil olmalıdır.
- j) Hakem, yazının kendisinden sonraki sürecini izlemeye devam etmelidir.
- k) Hakemlerin sıkça yaptığı bir hata, yazıda yapılması gereken düzeltmeleri “editöre” veya “diğer hakeme” bırakarak hakemlik sürecinden çıkmasıdır. Hakemlerin, zaman baskısı veya zahmetli olması gibi nedenlerle, görevlerini başkasına devretmesi etik değildir.
- l) Hakem, görevini zamanında yerine getirmelidir.
- m) Sonuç olarak; hakemin; “şike (örneğin hatayı görmezden gelmek)”, “rüşvet (örneğin benim de işim düşebilir düşüncesi)”, ve “tembellik (örneğin hakemlik görevini geciktirmek)” gibi “suçlar işlememesi” şarttır.

Kapçı, bir editör olarak yaptığı değerlendirmesinde yetkin bir hakemde bulunması gereken özellikleri şu şekilde sıralar:⁴³

- a) Hakemlik isteğine hemen yanıt verir; isteği reddediyorsa gerekçesini belirtir.
- b) Aday makaleyi yapıcı bir biçimde değerlendirir.
- c) Yazarı değil, makaleyi eleştirmek önemlidir.
- d) Kendini yazarın yerine koymanın yanı sıra, hakemin kendisini okuyucunun yerine de koyabilmesi gerekir.
- e) Muğlak öneriler yerine somut önerilerde bulunmak.
- f) İlk bakışta doğru gibi görünen, alelacele yapılmış eleştirilerden kaçınılmalıdır.

⁴³ Emine Gül Kapçı, “Hakemlik Sürecindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi: Nasıl İyi Bir Hakem Olunur?”, ULAKBİM.

- g) Sağlam bir gerekçeye dayandırarak makaleyi reddetmek gerekir.
- h) Hakemlerden birinin yalnızca “muhteşem” bir makale dediği, diğerinin ise makul bir dizi öneride bulunduğu aday makaleyi, bir başka hakeme de göndermek en isabetli yaklaşım olabilir. İyi bir hakem, bir makalenin neden “şahane” olduğunu da açıklamalıdır.

2.8. Yazarlar ve Makalelerin Kalitesi

Bir akademik yazı neden yazılır? Yazarın esas amacı nedir? Bu sorulara vereceğimiz cevap aslında bir makalenin kalitesi hakkında önemli ölçüde fikir verecektir.

Yazar makalesini sadece yayın sayısını artırarak akademik yükseltme kriterlerinde kullanmak istiyorsa makalenin kalitesi farklı olacak, gerçekten bilime katkı sunmayı hedeflemişse makalenin kalitesi çok farklı olacaktır. Ayrıca amaç sadece yayın sayısını artırıp belirli kariyerleri elde etmek olduğunda bir noktadan sonra bu durumda genellikle yazarlar yazı yazmamaktadır.

Sadece akademik terfi için yazılan yazılar, maalesef üstünkörü olmakta, hem konunun güncelliği hem de makalenin şekli ve dil özellikleri bakımından çok düşük nitelikte olmaktadır. Kaliteli makaleler dergiye gelmediğinden dolayı maalesef dergiler ciddi alan indekslerine girememektedir ve bu durum dergileri tekrar kalitesiz makalelere mecbur etmektedir. Böylelikle tartışmasız derginin içinde bulunduğu bilimin gelişimi olumsuz etkilenmektedir.

Atbaşı, bir çalışmada “üniversite yönetimlerinin, ‘akademik verimliliğimizi’ sınırları bizim dışımızda birileri tarafından belirlenmiş ‘zaman kısıtı’ altında üretilen yayın sayısı ile ölçme hevesine kapılmaları, akademisyen emeğini zapt-u rapt altına almıştır. Bu şartlar altında gönüllü değil zorunlu emek arzı kaçınılmazdır çünkü kamu üniversitelerinde bile doçent altı kadroların iş güvencesi yoktur ve kasıtlı olarak hissettirilir ki, dışarıda iş bekleyen bir yedek akademik işsizler ordusu vardır.”⁴⁴ ifadelerini kullanmaktadır.

⁴⁴ Ferda Dönmez Atbaşı, “Akademik Birey ve Ürünü : Yabancılaşma Sorunu”, *Bilim ve İktidar*, Ed. Esin Candan, Nida Kamil Özbolat, Mustafa Öziş, Ankara, 2008, s. 418.

Kendisi de bir editör olan Özkara, bir makalesinde, zaman zaman yazarlardan bir an önce kabul kağıdı alma konusunda baskılara maruz kalılabildiğini ve özellikle bu tip yazıların reddi durumunda ciddi kırgınlıkların yaşanabildiğini belirtmektedir.⁴⁵

Türkiye’de Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı tarafından belirtilen doçentlik sınav yönetmeliği kapsamında akademisyenlerin doçent olabilmeleri için bazı yayın kriterlerini sağlamaları gerekmektedir. Aşağıda belirtilen sosyal bilimler alanında geçerli olan bu kriterlerin amacı aslında akademik kaliteyi artırmaktır. Ancak bunun yanında eleştirilere açık bir çok yönü de bulunmaktadır.

Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin 4. maddesinin 2/c hükmü yanı sıra aşağıdaki koşullar aranır:⁴⁶

Başvurulan doçentlik bilim alanı ile ilgili ve adayın yaptığı lisansüstü tez(ler)den üretilmemiş olmak koşuluyla, aşağıda belirtilen çalışmalara verilen birim puanlar esas alınarak en az 6 puan karşılığı bilimsel etkinlikte bulunmak (Ancak, yayın sayısının en az dört olması gerekmektedir. İki yazarlı çalışmalar için puanların 0,8’i; üç yazarlı çalışmalar için 0,6’sı; dört ve daha fazla yazarlı çalışmalar için 0,5’i karşılığı puan verilir.):

I. Uluslararası yayın ve atıflar:

- 1) SSCI, SCI-Expanded veya AHCI kapsamındaki dergilerde yayımlanmış tam makale, **4 puan**
- 2) Alan indeksleri kapsamındaki dergilerde yayımlanmış tam makale, **3 puan**
- 3) İlgili alanda önde gelen ülkelerin hakemli bilimsel/mesleki dergilerinde yayımlanmış tam makale, **2 puan**
- 4) İlgili alanda önde gelen uluslararası yayınevleri tarafından yayımlanan kitap, **5 puan**
- 5) İlgili alanda önde gelen uluslararası yayınevleri tarafından yayımlanan kitapta bölüm (ansiklopedi maddesi dahil), **3 puan**

⁴⁵ Çiğdem Özkara, *Sürekli Yayınlarda Nitelik Yükselmesi: Yazarlara Düşen Sorumluluklar*, s. 84.

⁴⁶ <http://www.uak.gov.tr/temelalan/tablo11.pdf>, Çevrimiçi, 06.05.2012.

- 6) İlgili alanda önde gelen uluslararası yayınevleri tarafından yayımlanan kitap editörlüğü, **4 puan**
- 7) Uluslararası nitelikli bilimsel/mesleki kuruluşlar tarafından periyodik olarak düzenlenen ve bildiri önerilerinin uluslararası nitelikte hakemler/seçici kurul tarafından seçildiği bilimsel toplantılarda sunularak tam metin olarak yayımlanan bildiri, **1 puan**
- 8) Yukarıda tanımlanan yayınlara, diğer yazarlar tarafından yapılan bir atıf, **0,5 puan**

II. Ulusal yayınlar:

- 1) Ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış tam makale, **1 puan**
- 2) Tanınmış ulusal yayınevleri tarafından yayımlanan kitap (ders kitabı hariç), **3 puan**
- 3) Tanınmış ulusal yayınevleri tarafından yayımlanan kitapta (ders kitabı hariç) bölüm, **1 puan**
- 4) Tanınmış ulusal yayınevleri tarafından yayımlanan kitap (ders kitabı hariç) editörlüğü, **1 puan**
- 5) Arkeoloji, sanat tarihi ve antropoloji alanlarında, bilimsel bir kurum tarafından desteklenen arazi projesi yöneticiliği yapmış olmak, **1 puan**
- 6) Ulusal tebliğler, **0,25 puan** (toplamı 1 puanı geçemez)

Yukarıdaki kriterlerden de görüldüğü üzere, YÖK'ün yardımcı doçentlik ve doçentlik için istediği minimum kriterler, özellikle bir akademisyenin yayımlaması gereken asgari makale sayısı (dört adet), akademik kadroların alınmasında rol oynayan neredeyse tek ve en önemli faktör durumuna gelmiştir. Yine bu kriterlerden anlaşılacağı üzere uluslararası yayınlar ulusal yayınlardan daha üstün tutulmuş olup uluslararası yayınlara daha fazla puanlar verilmiştir. Ulusal hakemli dergilerde yayınlanan dört adet makale, uluslararası SSCI, SCI-Expanded veya AHCI kapsamındaki dergilerde yayımlanan bir adet makale ile eşdeğer tutulmuştur. Böylelikle dergiler arasında bir hiyerarşi de oluşturulmuş durumdadır.

Waters bir çalışmasında, makalelerin kalitesini etkileyen önemli bir unsurun, kadro alma sürecinin pek çoğu az okunan yayınların niceliğine dayandırılması

olduğunu belirtir.⁴⁷ Böylece sadece yayın olsun diye yayın yapmak olumlu bulunduğu için, hem öğretimin hem de ciddi yayının gerilediğini ve pek çok durumda elimize geçen şeyin bir yenilik görüntüsü ve yanıltıcı bir büyüme olduğunu belirtmektedir.⁴⁸

Sürelî yayınlarda yayın yapmayan akademisyenlerin bu camiada tanınmadığı, kendi alanına her ne kadar hâkim de olsa içinde sürekli bir yazı yazma mecburiyeti hissettiği açıktır. Bu dürtü ve baskı ile yazılan yazıların kalitesi tartışmaya açıktır. Bu baskı sadece yazı sayısı değil, o yazının zamanında yetiştirilmesidir de aynı zamanda.

Değerlendirme komitelerinden atama ve terfi değerlendirmeleri yapmaları istendiğinde, genellikle adayın makalelerini okumak yerine öz geçmişindeki dergi adlarına bakmakla yetiniyorlar.⁴⁹ Böylelikle değerlendirme sağlıklı yapılmamış ve sağlıklı bilgi üretilmemiş olmaktadır.

Özgür bir araştırmacı olan bilim adamı neredeyse tam anlamında teknisyen olup çıkmaktadır. Bilim insan yaşamının önünü açan, onu geleceğe bağlayan bir araştırma alanı olacak yerde gereksinimler üreten ve yeni gereksinimleri karşılamaya çalışan bir etkinlik oldu. Bu çerçevede gerçek bilimin tıkanıp, boğulduğunu, giderek bilim olmaktan çıktığını görmekteyiz. Bir başka deyişle, bilim sermayenin güdümüne girdi. Yaşamı üreten bilimin yerini yaşam için üreten bilim aldı.⁵⁰

Waters'a göre; bugünkü şartlar altında herhangi bir yardımcı doçentin iyi bir kitap yazabilmesi için olağanüstü yetkinlikte olabilmesi gerekir. Bir yardımcı doçent, başına kadro silahı dayanmışken ve üretkenliği ile ilgili beklentiler bu denli yükselmişken, her şey olabilir; ama asla özgür olamayacağını ifade etmektedir.⁵¹

Son yıllarda Türkiye'de başına kadro silahı dayanmış binlerce genç akademisyen, dergilere yöneldi. Uluslararası indeksli dergiler ve ulusal hakemli dergiler ön planı çıktı. Ülkemizde bir çok hakemli olmayan dergi hakemlilik sürecine girdi, yeni hakemli dergiler oluştu ve üniversite dergilerinin sayısı hızla arttı. Yeni

⁴⁷ Lindsay Waters, *Akademik Düşmanları*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2009, s. 22.

⁴⁸ A.g.e., s. 23.

⁴⁹ A.g.e. s. 27.

⁵⁰ Yücel Çağlar, "Doğa Bilimleri ve Toplum Bilimleri Küskünlüğü Üzerine Çeşitlemeler", *Bilim ve İktidar*, Ed. Esin Candan, Nida Kamil Özbolat, Mustafa Öziş, Ankara, 2008, s. 59.

⁵¹ Lindsay Waters, *Akademik Düşmanları*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2009, s. 22.

açılan üniversitelerin de çıkardıkları dergilerle dergi sayısı ciddi bir artış gösterdi. Mayıs 2012 itibari ile Sosyal Bilimler Alanında, ULAKBİM tarafından taranan 161 hakemli dergi bulunmaktadır.

Ecevit, akademik yükseltme ve atamalarda işlevsel olmaya başladığından beri hızla artan dergi sayısı karşısında tasalanmak yerine, bu oluşumu bilimsel bilgi üretiminin niteliğini artırmak için, sosyal bilimlerin lehine nasıl çevirebiliriz sorusunu sorarak bazı saptamalar yapar.⁵²

- Akademisyenler ve özellikle genç akademisyenler arasında araştırma kültürünün geliştirilmesini sağlamak,
- Onlara araştırma ve yayın etiğine uygun bilimsel yayın yapma farkındalığı ve becerisi kazandırmak,
- Eğitim seminerleri düzenlemek,
- Dergilerdeki özgün çalışmaların sayısını artırmak,
- Akademik eleştiri kültürünü yerleştirmek ve kurumsallaştırmak,
- Akran değerlendirmesini yaygınlaştırmak,
- Bilim dili olarak Türkçe kullanmanın önemini vurgulamak.

2.9. Hakemlerin Sorunları

Hakemler bir derginin kalite güvencesidirler. Bu müessesenin sağlıklı işleyebilmesi için hakemlerin işlerinin olabildiğince kolaylaştırılması gerekmektedir. Ancak günümüzde hakemler birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yoğun bürokrasi (özellikle üniversite dergilerinde, yönetmelik), mali kaynak, makaleler, zaman, bağımsızlık, tanınmazlık (kör hakemlik), hakemin dinlenirliği ve iletişim gibi alanlarda hakemler birçok sorun yaşabilmektedirler.

Hakemin yazara, yazarın da hakeme gizli olması, gerçekten kararlarda belirli bir yansızlık ve bağımsızlık sağlayabilir. Önceden hakemi bilmeyen ve eğilimleri hakkında bir yargısı olmayan yazar, yazısında oldukça bağımsız davranabilir. Önceden hakemin bilinmemesi ilkesi, yazarın basım kuruluna baskı yaparak,

⁵² Yıldız Ecevit, "Sürelî Yayınların Sosyal Bilimlerin Gelişimine Katkısı ve Ulakbim-Sosyal Bilimler Veri Tabanının Rolü", Ulusal Akademik Yayıncılık 2008 Toplantısı, Hacettepe Üniversitesi, s. 16.

yazısının belirli bir hakeme gönderilmesi talebinde bulunabilme olasılığını ortadan kaldırması yanında, hakemin inceleme esnasında yazarı bilmemesi de incelemesinin sağlıklı sürdürülmesi açısından mutlak bir gerekliliktir.⁵³

Değerlendirme sürecinde hakemler de, çeşitli çevresel etmenlerin etkisinde kalırlar. Bunlar arasında hakemleri, etkileyen en temel etmenler, hakemlerin akademik birikimleri ile buldukları akademik çevredir.⁵⁴

Aslında hakemlik de editörlük gibi bir gönül işidir. Sonuçta hakemler de akademik olarak belirli bir aşamaya gelene kadar kendilerinden önceki hakemlerin desteğini aldılar. Bunu bir vefa veya sorumluluk olarak algılayan hakemler olduğu gibi bir servis, hizmet olarak algılayan hakemler de olabilir.

⁵³ İzzettin Önder, “Hakem ve Jüri Sistemlerinde Aleniyet”, Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık, 2006 - I. ULUSAL KURULTAY BİLDİRİLERİ, Ed. By. Kasım Karakütük, Ankara, 2006, s.50

⁵⁴ KOZAK, Nazmi, “Türkiye ve Dünyada Dergi Editörlüğü ve Hakemlik Sistemi”, Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık, 2006, I Ulusal Kurultay Bildirileri Kitabı. s. 53.

3. BÖLÜM: SAHA ARAŞTIRMASI SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Araştırmanın Yöntemi

George Simmel'in "formel sosyolojisi"nde temellerini bulan toplumsal ağ analizleri, mikro ve makro sosyoloji – yapısalcılık ve yöntemsel bireycilik – arasında "mezososyolojik"⁵⁵ bir kuramsal yaklaşımı temsil eder. Bu, Amerikan deyişle hem ormanı hem ağaçları aynı zamanda görmeyi hedefleyen bir yaklaşımdır.⁵⁶ Bir saha araştırmasından elde edilen sonuçlar, gözlemcinin konumuna, gözlem koşullarına, gözlem ölçeğine ve verili bir araştırmada gerçekliğin bölümlenmesine dayanır. Bakış açılarına bağlı olarak, işaret noktaları, fenomenlerin biçimi, yöntemler ve böylelikle gerçekliğin betimlenmesi değişebilir.⁵⁷

Alman sosyolog George Simmel'in kavramlaştığı formel sosyoloji; makro düzeyde çalışma eğiliminde olan işlevselcilik ve marksizm'de olduğu gibi, büyük boy toplumsal düzen ve değişme teorileri geliştirmeye çalışan geleneksel sosyolojinin aksine duyguları, ruhu, gündelik hayat ve ilişkilerin ayrıntılarını yakalayan bir 'saf' sosyoloji, gerçekliği sosyolojik hayatın temel 'biçim'i ve içeriğine göre yorumlayabilecek bir bilgi sosyolojisidir.⁵⁸ Başka bir ifade ile formel sosyoloji; toplumsal olayları içinde buldukları bağlamdan soyutlayarak incelemeye, böylece toplumsal ve tarihsel bağlamından bağımsız biçimi/formel düzenlilikleri ve benzerlilikleri ortaya koymaya çalışan bir sosyolojidir.⁵⁹

Akademik dergi editörlüğünün sosyal bilimlere katkısı hakkında hem dar hem de geniş çerçevede fikir sahibi olabilmek için yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme yöntemlerini uyguladık. Böylelikle problem hakkında genel ve özel değerlendirmeler yaparak çözüm önerileri üretmeye çalıştık.

⁵⁵ Olguların devamı sağlayan örüntülenmiş davranışları anlamaya ve amprik olarak ortaya çıkarmaya çalışan bir araştırma yöntemidir.

⁵⁶ Ayşen Uysal, Oğuz Toprak, Particiler Türkiye'de Partiler ve Sosyal Ağların İnşası, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, s.20

⁵⁷ Dominique Desjeux, "Sosyal Bilimler", Dost Yayınevi, Ankara, 2005, s.11

⁵⁸ Martin Slattery; Sosyolojide Temel Fikirler. Çeviren Ümit Tatlıcan- Gülhan Demiriz. Sentez Yayınları- Bursa, 2010, s.52

⁵⁹ Temmuz Göncü Savran;Klasik Sosyolojiye Katkı 1; Ferdinand Tönnies Ve George Simmel. Derleyen : Serap Suğur; Klasik Sosyoloji Tarihi, A Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2011, s.145

Görüşme tekniği ile elde edilen veriler müstakil olarak değerlendirilebileceği gibi, aynı araştırmada başka yolla toplanan verilerle karşılaştırmak suretiyle de değerlendirilebilir. Ancak yapılanmış türdeki görüşmenin sonuçlarını başka yollardan elde edilen sonuçlarla karşılaştırmak kolay olduğu halde yapılanmamış (mülakat) görüşmenin sonuçlarını diğerleri ile karşılaştırmak oldukça güçtür.⁶⁰ Bu nedenle nitel görüşme sonuçlarını genelleştirmede daha dikkatli davrandık.

Mülakatları değişik ölçütler baz alınarak sınıflandırmak mümkündür. Yaygın olarak yapılan sınıflamaya göre üç çeşit mülakattan söz edilebilir: Biçimsel, Yarı Biçimsel ve Biçimsel Olmayan.⁶¹ Biçimlendirilmiş mülakatlar daha önceden belirlenmiş standardize soru setinden oluşan mülakatlardır. Yarı-Biçimsel mülakatlarda ise mülakatçı kaba hatlarıyla bir yol haritasına sahiptir ancak cevaplayıcının ilgi ve bilgisine göre bu genel çerçeve içerisinde farklı sorular sorarak konunun değişik boyutlarını ortaya çıkarmaya çalışır.⁶²

Biz de saha araştırmamızda, elde bulunan imkânlar dâhilinde, biçimsel ve yarı-biçimsel mülakat tekniklerini uyguladık. Sosyal Bilimler alanında yayım yapan dergilerin editörleriyle yüz yüze görüşmeler yapılarak yarı-biçimsel mülakat tekniği uygulandı. Ancak yüz yüze görüşme imkânının olmadığı durumlarda dergi editörlerinden ekte verilen soru formunu doldurmaları istenerek biçimsel mülakat tekniği uygulanmış oldu.

Saha araştırmasının evreni Türkiye’de yayınlanan sosyal bilim dergilerinin editörleridir. Bütün editörlerle görüşme yapmak için bu araştırmaya ayrılan zaman yeterli değildi. Sosyal Bilimler alanında dergi editörlüğü yapan toplam 23 dergi editörü ile görüşme gerçekleştirildi.

Biçimsel mülakat tekniği, dergi editörlerinin mail adreslerine gönderilen çevrimiçi soru formları aracılığıyla uygulandı. Açık uçlu soruların yer aldığı formun doldurulması istendi. Soruların oluşturulmasında ilgili alan yazından yararlanılmıştır. Soru formları editörler tarafından çevrimiçi olarak doldurulup geri gönderildi. Doldurulmuş formlar sorulara göre kategorize edilerek bir dosyada saklandı.

⁶⁰ Suat Cebeci, Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri, Alfa Yayınları, İstanbul, 2010, s.106

⁶¹ Remzi Altunışık, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2007, s.83

⁶² A.g.e. s. 84

Yarı-biçimsel mülakat tekniği uyguladığımız dergi editörleri ile yapılan yüz yüze görüşmelerde iki kısımdan oluşan bir anket uygulandı. İlk kısımda tüm katılımcılara sorulacak standart sorular yer aldı. İkinci kısımda ise daha çok açık uçlu sorular yer aldı ve sorular görüşmenin akışına göre şekillendi. Bu açık uçlu sorularla editörlerin kendilerini ifade edebilmeleri ve araştırmanın sabit bir kalıp içinde kalmasının önlenmesi hedeflendi. Bir editörle yapılan görüşme bir sonraki görüşme için alt yapı oldu ve bazı açık uçlu soruların ilave edilmesini sağladı.

Devlet ve özel üniversitelerinin çıkardığı dergilerin editörlerinin yanı sıra vakıfların çıkardığı dergilerin editörleriyle de mülakat yapıldı. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerle sınırlı kalmayıp yayın merkezi diğer Anadolu şehirleri olan dergi editörleriyle de görüşüldü. Böylece Türkiye geneline yönelik değerlendirmelerin de yapılabilmesi için alt yapı oluşturuldu. Aşağıdaki tabloda görüşme yapılan dergilerin kurumları ve tarandığı indeksler verilmiştir.

TABLO 2: Mülakat Yapılan Dergi Türleri ve Tarandığı İndeksler Listesi (Kuruma Göre Sıralanmıştır)

NO	KURUM TÜRÜ	TARANDIĞI İNDEKSLER
1	Diğer	Ulakbim, Ebsco, Asos
2	Diğer	Econlit, ULAKBİM SBVT, Ebsco (Katalog), Proquest (Katalog), Cabell (Katalog)
3	Üniversite	Arts And Humanities, EBSCO, PROQUEST
4	Üniversite	Ulakbim Sosyal Bilimler Veri Tabanı
5	Üniversite	"Türkiye Makaleler Bibliyografyası", "EBSCO Academic Search Complete", "Econlit", "TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı", "DOAJ (Directory Of Open Access Journals)", "Open J-Gate" Ve "ASOS (Sosyal Bilimler İndeksi)
6	Üniversite	TUBİTAK - ULAKBİM, Ebscohost, The Directory Of Open Access Journals - DOAJ, Türk Eğitim İndeksi, Akademia Sosyal Bilimler İndeksi (ASOS Index)
7	Üniversite	Tübitak SBVT
8	Üniversite	Ulakbim
9	Üniversite	Asos, Ulakbim, Ebsco, ...
10	Üniversite	TUBİTAK Ve Index Islamicus
11	Üniversite	Ebsco, Eric, Index Copernicus, Ssci, Ulrich, Ulakbim
12	Üniversite	Arastirmax Econpapers-Repec EBSCO Indexcopernicus™ International Abstracts In Operations Research Ulrich's Periodicals Directory TUBİTAK/Social Sciences Database
13	Üniversite	Tubitak-Ulakbim
14	Üniversite	Tübitak Ulakbim, Doaj, Ebsco Sport Discus, Index Copernicus
15	Üniversite	ASOS, EBSCO
16	Üniversite	ULAKBİM; Ebscohost; Econlit; Sociological Abstracta; Worldwide Political Science Abstract
17	Üniversite	Tübitak Ulakbim, Doaj, Ebsco Sport Discus, Index Copernicus

18	Vakıf	ULAKBİM Veri Tabanlar, Index Islamicus, Turkologischer Anzeiger
19	Vakıf	ULAKBİM, Index Islamicus, Turkologischer Anzeiger, Ebsco Publishing, Worldwide Political Science Abstracts, International Political Science Abstract, MLA International Bibliography Ve ASOS Index
20	Yayın	ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı Ve EBSCO
21	Yayınevi	Sosyal Bilimler Veri Tabanı (Ulakbim)
22	Yayınevi	SSCI ve diğerleri
23	Yayınevi	SSCI ve diğerleri

Nitel araştırmada sınırlı sayıda katılımcı ya da bilgi kaynaklarından elde edilen verilerin ışığında bazı sonuçlara ya da kuramlara ulaşma çabası vardır. Belirli prosedürlere uygun olarak ulaşılan nitel sonuçlardan analitik genellemeler yaparak sonuçlara ulaşmak nitel araştırmanın bir özelliğidir.⁶³ Çalışmamızda veriler nitel veri çözümleme teknikleri yoluyla çözümlenmiştir.

Mülakat ve yazılı sonuçlardan elde ettiğimiz sonuçları çeşitli başlıklar altında sunarak ve genel olarak yorumlayarak problemi daha belirgin halde ortaya koyarak üretilecek çözümlere ışık tutmaya çalıştık. Herhangi bir anlam değişikliğine sebebiyet vermemek için ifadeleri aynen koymayı uygun gördük. Kısa ifadelerin kullanıldığı cevaplar hakkında genel bir yorum yaparak bütün cevapları yazmayı uygun görmedik.

Yargısal bulgular kişisel görüş, kanaat, tutum ve beğenileri yansıtan subjektif verilere dayanılarak elde edilen bulgulardır.⁶⁴ Araştırmacı açısından önemli bir husus, bulguları yorumlamadan önce onları olduğu gibi yani ortaya çıktığı şekilde sunmaktır. Araştırmacı işine gelmeyen, hoşuna gitmeyen veya beklentisine uymayan bulguları bir şekilde yorumlayabilir, fakat onları asla göz ardı edemez.⁶⁵

Elde edilen bulgulardan araştırmanın temel problemine yönelik çıkarımlar yapılmaya çalışılmıştır. Son olarak çalışmada yapılan mülakatlardan aktardığımız alıntılarda, hiçbir editörün ismine veya kurum bilgilerine yer verilmemiştir.

⁶³ A.g.e. s.275

⁶⁴ Suat Cebeci, Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri, Alfa Yayınları, İstanbul, 2010, s.153

⁶⁵ A.g.e. s.154

3.2. Editörlüğün Neden Tercih Edildiği

Editörlüğe karar verme sürecinde editörlerin hikâyeleri birbirinden farklılık göstermektedir. Örneğin “Editörlüğe giriş süreciniz nasıl başladı?” sorusuna verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

- Üniversite öğrencisiyken 1991 yılında görev aldığım ** Derneği'nde, derneğin yayını olan ** Dergisi'nde teknik yardımcı olarak göreve başladıktan 1 yıl sonra editör yardımcısı olarak bu görevi 4 yıl sürdürdüm...

- Editörlük görevinde bulunan hocamızın bakanlıkta önemli bir göreve geçmesi nedeniyle editörlüğü bırakmak zorunda kaldı. Editörlüğü bana teklif etti. Ben de kabul ettim...

- * araştırmacısı olduğum yıllarda Prof. Dr. ** gözetiminde ** dergisini yayıma hazırlama sürecine katılmamla başladı...

- Dergi sahibi (Rektör/Dekan), derginin editörlüğünü yapmamı rica etti. Daha önce aynı dergide editör yardımcısı olarak çalışmam nedeniyle kabul ettim...

- *** Departmanı'nda idari görevlendirme ve başkanlık onayı üzerine başladı...

- Dergi yayın kurulunun daveti üzerine bu görevi üstlendim...

- Hoca ve arkadaşlarımla önerileri üzerine...

- Dekan önerisi ile başladı...

- Görevlendirme...

- İşe ilk girdiğim tarihten itibaren (1988) Basın Yayın Bölümü'nde çalışmaya başladım. Yine kurumun çıkarmış olduğu * Gazetesi'nde çeşitli şekillerde (röportaj, deşifre, haber hazırlama, bulmaca hazırlama, düzelti vb.) görev aldıktan sonra 2003 yılında * Dergisi'nin editörlüğünü üstlendim.

- *** Rektörlüğü'nün hakemli bir akademik dergi yayınlama kararı üzerine...

Sorumuza verilen cevaplarda görüldüğü gibi editörler, editörlük sürecine, gönüllü ve istekli olarak değil, genellikle görevlendirme veya yapacak kimsenin olmadığı durumlarda kendilerinin bu işi üstlendikleri görülmektedir. Bu durum da aslında daha önceki bölümlerde öngörüldüğü gibi editörlük sürecini olumsuz etkilemektedir. Çünkü böyle durumlarda, özellikle devlet üniversitelerine ait dergilerde editörlük işi bir angarya iş olarak görülmektedir. Hatta bazı dergilerin editörleri ilgili bölümlerin dekanları veya bölüm başkanları olabilmekte ancak editörlük işinin tamamını alt birimlerde bulunan akademisyenler yapmaktadır. Dolayısı ile bu durumda dergilerin hem zamanında çıkmaması, hem de hakemlik sürecinin etkin işletilmemesi gibi problemlerle karşılaşmaktadır.

Bu durum uluslararası saygın indekslerde taranan dergiler için farklı işlemektedir. Bu gibi dergiler genellikle üç yılda bir editörlerini değiştirirler ve editörlük için ilan açarlar. Kendi alanlarında ciddi başarılar elde etmiş editör adayları akademisyenler başvuruda bulunurlar. Yapılan mülakat, eleme ve değerlendirmelerin ardından editör belirlenir. Gelişmiş dergilerdeki durum böyle iken maalesef ülkemizde yukarıda bahsedildiği gibi olumsuzluklarla karşılaşılabilir.

Buradan hareketle editörlük müessesesinin genel olarak ülkemizde bir meslek olarak görülmediği sonucuna varabiliriz. Meslek olarak görülmeyen ve diğer işlerin yanında zaman kalırsa uğraşılan bir iş olarak görüldüğünü söylemek mümkündür.

Bununla birlikte aşağıda verilen bazı cevaplarda, dergi kurulum aşamasında editörlüğe başlayan akademisyenleri de görebilmekteyiz.

- *Dergiyi kurma girişimlerimiz sonucu arkadaşların önerisi üzerine kurucu editör olarak başladım...*

- *Üniversitemiz Rektörlüğüne bağlı **** Müdürü olarak bölge arkeolojisine yönelik bir dergi çıkartmak istedik...*

- *1997 yılında **** Fakültesi'nde dekan yardımcılığı görevine atandım. Aynı yıl fakülte bültenini ulusal bilimsel hakemli dergiye dönüştürme kararı aldık ve editörlüğünü üstlendim. Aralıksız 15 yıldır bu görevi yürütmekteyim...*

- *Dergi yazı işlerine ilgimle başladı...*

- Bir grup akademisyen arkadaş, bilimsel bilgiyi daha hızlı bir şekilde paylaşma ve ilgililer tarafından kullanımını hızlandırmak amacıyla elektronik dergi çıkarmaya başladık. Dergi yayına başladıktan sonra alanlara göre editörler tayin edildi. Ben de bu arada eğitim bilimleri ve alan eğitimi editörlüğünü üstlenmiş oldum...

- Derginin kurucu editörüyüm...

3.3. Dergilerin Tarandığı İndeksler

Dergilerin büyük çoğunluğu ULAKBİM tarafından taranmaktadır. Bunun yanı sıra, ASOS Index (Akademia Sosyal Bilimler İndeksi), Arts and Humanities, BSCO, EBSCO, DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIC, EconLit, Open J-Gate, ASOS, Index Islamicus, Turkologischer Anzeiger, PROQUEST, Worldwide Political Science Abstracts, International Political Science Abstract, MLA International Bibliography, Türk Eğitim İndeksi, Türkiye Makaleler Bibliyografyası, ProQuest, Cabell, INDEX COPERNICUS, SSCI, ULRICH, Sociological Abstracta gibi indeksler tarafından taranmaktadır.

Dergilerin zamanında yayınlanıp yayınlanmaması hakkında sorduğumuz soruya ise dergilerin büyük çoğunluğu zamanında yayımlanıyor cevabı vermiştir. Bu durumda bir derginin indekslerde taranmasının önemi ön plana çıkmış oluyor. Bir derginin indeksler tarafından akademik dergi sayılabilmesinin birinci şartı derginin zamanında yayımlanmasıdır. Dolayısı ile indeksler dergilerin zamanında yayımlanması konusunda bir baskı unsuru ve kontrol mekanizması oluşturduğu anlaşılmaktadır.

3.4. Online Yayıncılık ve Editörlük Sürecinin Yönetilmesi

Editörlerle yaptığımız görüşmelerde dergilerin çoğunluğunun basıldığını ve online olarak ta yayınlandığını gördük. Bu da ülkemizde online akademik

yayıncılığın ileri düzeyde olduğu ve dergilerimizin tanıtımı ve gelişimi konusunda önemli katkılar sağladığı konusunda fikir vermektedir.

Bir makalenin dergiye ulaşması ile yayınlanması arasında ortalama 6-12 aylık bir zaman dilimi vardır. Bu editöryal takip sürecinde, sürecin yönetimi hususunda esas olarak 3 yöntem kullanılmaktadır: online program, e-mail veya hard-copy yöntemi. Editörlerin ağırlıklı olarak e-mail yöntemini kullandığı görülmüştür. Bazı dergiler online programa sahip olsalar da diğer geleneksel yöntemler de aynı anda kullanılmaktadır.

3.5. Editörlerin Mesleki Geçmişi

Editörlerin mesleki geçmişleri hakkında bilgi toplamak amacıyla “Daha önce dergilerde editörlük yaptınız mı? Yaptıysanız ne kadar sürdü? Editörlüğe başlamadan önce editörlük hakkında herhangi bir eğitim aldınız mı? Veya okuma yaptınız mı? Evet ise ne tür eğitimler aldınız, okuduysanız neler okudunuz?” soruları yöneltildi. Çalışmamıza katılan editörlerin yaklaşık yarısı ilk defa editörlük görevi üstlendiklerini belirttiler.

Geçmişleriyle ve editörlükle ilgili eğitimleriyle alakalı verilen cevaplardan bazıları şöyle:

- *Özel bir eğitim almadım ancak ** Dergisi'nde görev yaparken bu hususta tecrübeli hocalarımızın önemli katkıları oldu...*
- *Editörlük hakkında özel bir eğitim almadım, tamamıyla *'ın kendisine mahsus tezgahında yetiştim...*
- *Yabancı dergilerin genellikle son bölümlerinde, arkeolojik bilimsel kitaplar veya makaleler hakkında eleştiriler yer alır. Bunları okuyarak, dikkat edilmesi gereken hususlara yöneldim. Özel bir eğitim almadım...*
- *Editörlüğe mektepli değil alaylı olarak başladım. Editörlük üzerine formel bir eğitim almadım. “Akademinin Düşmanları” gibi eserleri okudum...*
- *Özel bir eğitim almadım, ancak gerek yazar gerek hakem olarak aktif olmam ön bilgi sağlamam açısından faydalı oldu. Yakın dostum ve/veya hocam olan editörlerle sözlü iletişimimizden de büyük ölçüde faydalandım...*

- *Kişisel akademik gelişimle paralel gelişen mesleki donatı ve isteklilik...*
- *Okumalar...*
- *Araştırma teknikleri...*
- *Almadım...*
- *Eğitim almadım...*
- *Okumalar gerçekleştirdim... Özellikle değerlendirme konularının nasıl yönetilmesi gerektiği konusunda yazılmış yazılar, teknik konuları içeren yazılar, editörlük makamının sorumluluklarına yönelik yazılar...*
- *Editörlüğüm, daha önceki yayın kurulu üyeliğimden, çeşitli dergi editörleriyle olan paylaşımlarımdan ve sık sık çeşitli dergileri incelememden gelen birikimime dayanıyor...*
- *Bilimsel dergi hakkında internetten çeşitli dokümanlar indirerek inceledim...*

Genel olarak editörlerin ciddi bir teknik eğitimden geçmedikleri verilen cevaplardan anlaşılmaktadır. Yani editörlük müessesesi aslında ülkemizde kitaplardan, makalelerden veya özel eğitimlerden öğrenilen bir olgu değildir. Genel olarak editörler editörlüğü, gözlemlene, tecrübe ve deneme yoluyla öğrenmektedir.

Editörlük eğitimi kişiye bağlı bir durumdur. Bazen seçimi her zaman bir emek birikiminden gelmemektedir. Bundan dolayı sorunlar algılanmamakta, çözümü zorlaştırmaktadır.⁶⁶

3.6. Hakem Sayısı ve Hakemlerin Seçim Süreci

Makaleler çoğunlukla iki hakeme gönderilmektedir. Bu iki hakemin görüşleri birbirine zıt ise makale üçüncü hakeme gönderiliyor. Tek hakemle çalışan dergiler de mevcuttur. Daha önce tek hakem ile çalışırken yakın dönemde iki hakemle çalışmaya başlayan dergiler de var. Bu dergilerin gelişim sürecinde olduğunu, imkânlar el verdikçe standartları yükselttikleri anlamına gelmektedir.

⁶⁶ Ertuğrul GÖKSOY - Armağan İMAMOĞLU, SAĞLIK BİLİMLERİNDE SÜRELİ YAYINCILIK – 2007, SÜRELİ YAYINLARDAN EDİTÖR ve YAYIN KURULU: Sorunlar ve Çözümler

Hakem seçim süreci, akademik dergilerde yayımlanan makalelerin gelişmesi ve kalitesinin artması konusunda önemli süreçlerden birisidir. Hakemler seçilirken alanlarında yetkin ve makalenin konusu ile uyumlu olmaları gerekmektedir. Yaptığımız görüşmelerde hakem seçiminin nasıl yapıldığına ve hangi kriterlerin dikkate alındığına dair soruya verilen çeşitli cevaplar şöyledir:

- *Dergiden hakemler makale içeriğine göre belirleniyor...*
- *Alanda önemli çalışmaları olan öğretim üyeleri arasından öncelikli olarak seçildi. Daha sonra editör kurulunun önerdiği isimler. Ayrıca makale okuma işi gönüllü bir süreç. Bunu da göz önünde bulunduruyoruz...*
- *Ben seçiyorum. Makalenin konusuna uygun, aynı alanda çalışmaları olan prof., doçent nadiren de yardımcı doçentler arasından seçim yapıyorum...*
- *Hakemler tamamen makalenin konusuna bağlı olarak seçiliyor. Konuyla ilgili akademik çalışması olan uzmanlardan seçiliyor. Uzman olmaması durumunda ya sahaya genel hâkimiyeti bulunduğu dair görüş birliği bulunan akademisyenlere ya da en yakın alanda çalışan akademisyenlere gönderiliyor...*
- *Her makale için her sefer uzman hakem arayışına giriyoruz ve rica ediyoruz...*
- *Yayın kurulu tarafından sahalarındaki uzmanlıklarına göre ve hakemlik ciddiyetlerine dikkat edilerek seçiliyor...*
- *Üniversitelerde çalışan öğretim üyelerinden, e-mail yoluyla izin almak yoluyla, yazarların önerdiği hakemlerden de zaman zaman yararlanılmaktadır...*
- *Alanında uzman olan, alanında aktif ve uluslararası ölçekte yayın yapan kişiler arasından seçim yapılıyor...*
- *Alanında tanınırlık, bilimsel bilginin üretilmesi ve yayınlanmasında katkı sunmaya isteklilik (bu durum deneme yanılma ile anlaşılabilir)...*
- *Alanında uzman olması, akademik olarak prof. veya dr. olması...*
- *Her alanla ilgili yetkin hakemlere teklifte bulunduk. Hakemliği kabul edenlerle çalışmaya başladık. Ayrıca ihtiyaca binaen yeni hakemlere de makale gönderiyoruz...*
- *Alandaki en iyi isimlere göndermeye çalışıyoruz. Yaşlı hocalar geciktirdiği için çok tercih etmiyoruz...*
- *Alan uzmanlarından oluşan havuz şeklinde...*

- *Fakültenin ilgili alanlarında çalışan akademisyenleri, üniversitenin ilgili alanda çalışan akademisyenleri ve sonrasında Türkiye’de ilgili alanda çalışan akademisyenleri...*
- *Makale taslağının içeriğine göre daha önce o alanda yayın yapmış olan ve/veya makale taslağında yayınına referans verilmiş olan akademisyenlerin olmasını tercih ediyorum. Yayının dili hakem adaylarının seçilmesinde önemli olmakta. Zamanında online cevap verebilecek hakemlerin olması önemli. Geçmiş hakemlik deneyimi (bizimle gerçekleşen) önemli. Zamanlaması, raporun kalitesi gibi bizimle gerçekleşen hakemlik sürecinin değerlendirilmesi...*
- *Uzmanlık alanları, hakem olarak gösterdikleri titizlik. Makale değerlendirme formu ciddi çalışılmadığı izlenimi veriyor ise bir daha makale gönderilmiyor. Doğal olarak hakem listesinden düşüyor...*
- *Hakemler konularında uzman kişilerden ve bu işi gönüllü olarak yapabilecek kişilerden seçildi...*
- *Dergimiz hakemleri yazı kurulu tarafından, özellikle alanında uzman akademisyenler arasından seçiliyor...*
- *Türkiye’de spor bilimleri alanındaki tüm profesör ve ulaşılabilen doçentlere, yardımcı doçentlere mektup göndererek hakem bordunda olmayı kabul edenler borda alındı...*

Verilen cevaplardan da anlaşılacağı gibi editörler genellikle hakem seçim sürecinde alanlarında uzman akademisyenleri tercih etmişlerdir.

3.7. Ret Süreci

Şüphesiz makale reddi, akademik yazım sürecinin olmazsa olmazıdır. Birçok yazarın da bunun farkında olduğunu varsayıyoruz. Genelde akademisyenler red yemekten değil, daha çok makalenin red edilirken kullanılan iletişim dilinden şikayet ederler. Editörlere bu makalesi reddedilecek bir yazarla iletişimlerinde nelere dikkat ettiklerini sorarak bu süreci nasıl yönettiklerini görmek istedik.

- *Kuşkusuz bir kişinin emek sarf ettiği bir çalışmayı reddetmek güzel değil. Mümkün olduğunca nazik bir dille iletmeye çalışıyoruz...*
- *Kırıcı olmamaya ve dergimizi düşündüğü için teşekkür etmeye çalışıyoruz...*

- *Hakem görüşlerini dile getirerek yazılarını başka dergilere yönlendiriyoruz...*
- *Makalenin reddedilme gerekçesi doğru bir şekilde belirtilerek red yazısı yazılmaktadır. Bunun dışında özel bir durum söz konusu değildir...*
- *Yazarın cesaretini kırmayacak cümleler seçiyorum. Hakem raporlarının öğretici yanlarını yolluyorum. Hakemler çok sert bir dil ile eleştiri yapmışsa, yumuşatarak yolluyorum. Bazen hakemler tarafından hakaret noktasına varan cümleler kuruluyor...*
- *Açıklık ve nezaket çerçevesinde...*
- *Girişime zarar vermemeye, teşvikçi olmaya, yol ve yöntem göstermeye...*
- *Kırıcı olmayan bir dil ve mümkün mertebede yapıcı eleştirilerle ret kararı iletiliyor...*
- *Red sebebini ve varsa belgelerini yazarla paylaşıyoruz. Dergiye olan ilgisine teşekkür ediyoruz...*
- *Makalesini reddettiğimiz yazara, niçin reddettiğimizi hakem raporlarıyla birlikte gönderiyoruz...*
- *Uygun, tepeden bakmayan, rencide etmeyen bir dil...*
- *Özenli davranıyoruz...*
- *Üslubun saygılı olması, makalesinin bizim dışımızda bir dergide de yayınlanabileceği mesajı...*
- *Ret sebeplerinin tarafına ayrıntılı olarak açıklandığı raporlar ile iletişimin desteklenmesi...*
- *Motivasyonunu kırmayacak şekilde açıklama yapılmasına...*
- *Yazarın motivasyonunu kırmadan bu makalenin olmadığını ancak yeni çalışmalarını mutlaka beklediğimizi belirtiyorum...*
- *Yazara gerekçeli hakem raporu gönderiyoruz...*
- *Çalışma azmini ve isteğini kırmadan, bu çalışmanın yazarın yaptığı ilk çalışmasıymış gibi değerlendirerek reddetmeye dikkat ederim...*

Cevapların birçoğundan anlaşılacağı gibi birinci olarak editörler, yazarların motivasyonlarını kırmamaya özen göstermektedir. Ağır cümlelerle ya da direk hiçbir motive edici cümlenin olmadığı ret yazıları özellikle genç akademisyenleri üzebilir ve onların çalışma heyecanlarını kırabilir. Editörlerin bunun farkında olduğunu görmekteyiz.

Ayrıca ret sebebinin de uygun bir dille yazılması makaleyi gönderen yazara ayrıca bir saygı ifadesi taşımaktadır. Editörlerin buna da dikkat ettikleri görülmektedir.

3.8. Derginin Kalitesini Artırma Çabaları

Yayın hayatına yeni başlamış veya belirli aşamaya gelememiş dergilere makale göndermek büyük bir risktir. Çünkü hem bu derginin geleceği bilinmemektedir. Hem de geleceği iyi olsa bile bunun için en az iki üç yıl beklemek gerekecektir. Belki de dergi devam etmeyecektir.

Burada editörlere dergilerini en iyi seviyeye çıkarmak gibi önemli bir görev düşmektedir. O derginin makale bulması için olmazsa olmaz şartıdır bu. Editörlere “Derginizi uluslararası standartlara ulaştırmak veya impact faktörünü artırmak için özel çalışmalar yapıyor musunuz? Yapıyorsanız neler? Yapmıyorsanız bir sebebi var mı?” sorusunu yönelttiğimizde aldığımız cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- *Dergimizin çitasını yükseltmek için uluslararası dergi kriterlerine başından beri dikkat edildi ve edilmeye devam ediyor...*
- *Dergi makalelerini online erişime açıyoruz. Full textlere rahatlıkla ulaşılabilir.*
- *Online ortama bu yıl itibariyle geçtiğimiz ve 16 yıllık sayılarımızın son on yılını internet ortamına taşıdığımız için atıf sayısını arttırmış olduk...*
- *Web sitemiz üzerinde arama motoru optimizasyonlarını uygulamaya çalışıyoruz...*

Yukarıdaki cevaplarda görüldüğü gibi, online dergicilik editörler tarafından derginin gelişimi ve bilinirliği için önemli bir süreç olarak görülmektedir.

- *Evet. Yayın evi değişikliği yaptım. Danışma Kurulunda güncellemeler gerçekleştirdim. Daha önce hakemlerimiz ve yazılarımız yard. doç., öğretim görev. veya doktora seviyesindeki araştırmacılardan oluşuyorken şimdi Prof., doç vd. makaleleri dergimizde yayımlanıyor. Dergi üç yıl önce herhangi bir indekste taranmazken hâlihazırda üç indekste taranır hale geldiği için makale çeşitliliği ve kalitesi arttı...*

- *** yapısı itibariyle uluslararası bir dergidir. Bununla birlikte kalite standartlarının artırılması için makale seçimine ve indekslerce taranmasına özen gösteriyoruz...
- Yapıyoruz. Diğer dergilerle görüşüyoruz. Fen Bilimciler'den de bilgi alıyoruz...
- Hakemlik süreçlerini objektiflik açısından standartlaştırmaya çalışıyoruz. Yerli ve yabancı indekslerle irtibata geçiyoruz. Yerli olduğu kadar yabancı yazarlardan da kabul ediyoruz...
- Bilim ve hakem kurulunun niteliğini artırmak, kendi çalışmalarımızda ***** makalelerine atıfta bulunmak...
- Hâlihazırda bu çalışmaların içeriği kurum dışına kapalı olduğundan cevap verilemiyor...
- Evet. Genişletilmiş İngilizce özet (Extended Abstract) uygulamasına geçildi. Editorial Bord'a yurt dışından hakem eklenmesi için girişimler devam ediyor...
- Daha titiz ve değerlendirme sürecini uzatmayan hakemlerle birlikte çalışmaya gayret ediyoruz. Ayrıca araştırma türünde yapılmış çalışmaları tercih ediyoruz...
- 2 hakemliğe yeni geçtik; düzenli olarak çıkmasına gayret ediyoruz; danışma kurulunu genişleteceğiz...
- Dergimize gelen akademik makalelerinin nitelik ve nicelik olarak artırılmasına çalışıyoruz...
- Hakem değerlendirme sürecimizin iyileştirilmesi için hakem havuzumuzun genişletilmesine çalışıyoruz...
- Yayınlanma periyotlarının ilan edilen çizelgeye uymasını sağlıyoruz...
- Uluslararası alan indekslerini ve/veya SCI/SSCI gibi indekslere kabul edilmek için uğraşıyoruz...
- Özel sayılar hazırlayarak dünyada alanında saygın ve bilinen kişilerin dergimizde yayın yapmasını sağlıyoruz...
- Özgün bir makale niteliğine sahip çalışmaların yayınlanmasına...
- Hakemlik sürecini çok ciddiye alarak yayınlanacak makalelerin belirli bir kalite eşiğinin üzerinde olmasına çalışıyoruz. Bu nedenle "blind referee" sistemi uyguluyoruz. Hakemler yazarın, yazarlar hakemlerin kimliğini bilmiyor...

Genel olarak editörlerin hakem listelerinin ya da hakemlik sürecinin başarısının derginin kalitesini artırmada önemli bir rol oynadığını görmekteyiz.

Diğer bir editör ise bu soruya şu şekilde cevap vermiştir :

- *Yayın kalitesini düşürmemeye çalışarak. Derginin bir gurup ve zümreye ait olmadığını hissettirerek. Bu amaç ile * Üniversitesi * da bulunan öğretim üyelerinin çalışmalarını dergiye kabul etmiyoruz. Türkiye’de genel problemlerden birisinin derginin editör bordundaki isimlerin hemen her sayıda yayınlarının olmasıdır. Bu gerçekte biz dergimize kendi bölümümüzden olan editör ve editör yardımcılarının yayınlarını kabul etmiyoruz...*

3.9. Derginin Finansmanı

“Derginizin sponsoru var mı? Satışlarından elde edilen gelir yeterli oluyor mu? Sizce dergi sponsorunun önemi nedir?” sorusu ile, editörlerin karşılaştıkları finansal zorlukları anlamak istedik. Aldığımız cevaplardan bazıları aşağıda listelenmiştir.

- *Dergimiz ücretsiz yayını yapılan ve dağıtılan bir üniversite dergisidir. Tamamen üniversite desteklidir...*
- *Yok. Çok önemli...*
- *** Dergisi * yayınlarından olup satışa sunulmamakta, Türkiye ve dünya üzerindeki önemli kütüphanelere değiş-tokuş esaslarına göre gönderilmektedir...*
- *Yok. Yeterli olmuyor. Derginin sürekliliği için sponsor çok önemli...*
- *Sponsor yok. Yeterli olmuyor. Mali ihtiyaçların çözümündeki katkı içeriği de daha kaliteli hale getirmeye imkan sağlar. Bu açıdan önemli...*
- *Fakülte...*
- ** sponsorluğunda yayın yapılıyor, kar amacı güdülmendiğinden ücretsiz dağıtım yapılıyor...*
- *Dergimizin bütçesi * Üniversitesi tarafından karşılanmakta. Satış gelirlerimiz bulunmamakta. Özel sponsorumuz yok...*
- *Yok...*
- *Hayır...*
- *Fakülte karşılamakta...*

- *Hayır, fakat fakültemiz basım için gerekli maddi desteği sağlamakta...*
- *Satış yapmıyoruz...*
- *Editöryal süreçlerin daha kaliteli ve hızlı olabilmesi için bu süreçlerde görev alanların teşvik edilebilmesi için gerekli maddi kaynakların sağlanması önemli. Üniversiteye bağlı dergilerde çalışan editörlerin bu işten akademik saygınlık haricinde herhangi bir getirileri mevcut değil. Bu bazen editöryal işler için verilen emeğin kalitesinin ve niceliğinin zaman zaman azalmasına sebep olabilir.*
- *Tanıtım çalışmalarının planlanmasında faydalı olur...*
- *Üniversite...*
- *Derginin sponsoru ** Üniversitesi. Mali sorunumuz yok...*
- *Sponsorumuz yok. Satışlardan herhangi bir gelirimiz yok. Açık dergi sistemini kullandığımız için satış söz konusu değil. Ancak ekonomik desteğin olması gerektiğini düşünüyorum...*

Genel olarak yapılan yorumlardan, maddi yetersizliklerin editörlerin motivasyonunu düşürdüğünü görmekteyiz. Ayrıca editörlerin maddi olarak desteklenmesi talepleri de yorumlar arasındadır. Bu durum oldukça önemlidir. Editör editörlük sürecinde bir çok harcama yapabiliyor, özellikle telefon, posta ve bazı diğer masraflar belirli bir aşamadan sonra, zaten bu işe zamanının önemli bir bölümünü ayıran bir insan için, bir de maddi anlamda bütçesi zora sokulduğunda motivasyon kırıcı olmaktadır. Buradan yola çıkılarak editörlere en azından bir huzur payının verilmesi gerekliliği düşünülebilir.

3.10. Yayın Ekibinin Uyum ve Editörlük Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar

Her kurumun veya organizasyonun başarısı güçlü bir ekip çalışmasının altında yatar. Elbette editörün sorumlulukları fazladır ancak editörün en önemli görevlerinden birisi uyumlu bir ekip kurabilmektir.

“Sizce şu an ki ekibiniz (editör, yayın kurulu ve hakemler) uyumlu mu? Derginizin kalitesi için yeterli mi? Bu ekip nasıl oluştu?” sorusuna aldığımız cevaplardan bazıları aşağıda verilmiştir.

- *Ekip üniversite içinden seçildi ve bu seçim yapılırken derginin üniversitenin dışarıya açılan bir penceresi olduğu düşüncesiyle alanında etkili isimler seçildi ve gayet uyumlu çalışıyor...*
- *Evet. Ekip ***** Ansiklopedisi'nde madde yazar ve çeşitli üniversitelerde görev yapan akademisyenlerin katılımıyla oluştu. Türkiye'deki dergilerin genel olarak sorunu, asıl itibarıyla derginin hammaddesini oluşturan makalelerin kalitesiyle ilgilidir. Bu bizim dergimiz için de geçerlidir. Yayımlanması talebiyle gönderilen makalelerden sadece 1/4'ü yayım sürecine girebilmektedir. Girenlerin bir kısmı ise süreçte elenmektedir. Ayrıca hakemlerin kalitesi, ikincil sorundur. Hakemlerin önemli bir kısmı ya işi ciddiye almamakta ya da yetersiz kalmaktadır...*
- *Uyumlu, yeterli. Arkeolojinin farklı alanlarından uzman seçiminde, bölüm ve merkez elemanlarımız ile yaptığımız toplantılar sonucunda oluştu bu kurullar. Ayrıca farklı üniversitelerden ve ülkelerden olmasına özen gösterdik...*
- *Uyumlu. Ben ve önceki editörler (2000'li yılların başlarında bir ara ben de editörlük yapmışım * için) 1996'dan beri tezgâhın bir ucundan tutan bir ekip teşkil ediyor. Hakemler, nispeten bu yapının dışında kişilerden seçiliyor. Ama uyum problemi yok. Ekip zaman içinde tezgâhtan yetiştirebilir...*
- *Evet, kaliteyi artırmak için daha iyi olabilirdi...*
- *2010 yılında gerçekleştirdiğimiz yeniden yapılandırma sonrasında mükemmel ve kalite için yeterli uyumu sağladık. Ekip özellikle uluslararası çaptaki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı akademisyenlerden seçildi. Bunun yanında yaklaşık 1/3 oranında Türkiye'deki politika yapıcı kurumlarda görev yapan akademik kökenli kişiler dergide görev yapıyor...*
- *Editör kurulu daha önce bu alanda uzmanlığı olan editörlerin önderliğinde oluşturuldu. Zaman içinde editörler arasında görev değişimleri ve yeni isimlerin gelmesi editör kararı ile gerçekleştirilmekte...*
- *Dergi kalitemiz açısından bazı iyileştirmelerin ve/veya yeniden düzenlemelerin yapılması muhtemel planlarımızdandır...*
- *Birlikte çalışabileceğim arkadaşları seçme olanağına sahiptim...*
- *Uyumlu ve yeterli. Ekip tarafımda çok dikkatli bir biçimde seçildi...*
- *Şu anki ekip uyumlu ancak yeterli değil. Dergimiz Türkçe ve İngilizce yayınlanmaktadır. Son aldığımız karar ile full text İngilizceye geçtik. Bu anlamda Türkçe makalelerin değerlendirme süreci bittikten sonra İngilizce çevirisini yaptırıp dil kontrollerini yapıyoruz. İngilizce başvuru yapılan makalelerin değerlendirme*

sürecinde yeterince yabancı dili olan hakem ve editör bulmakta zorluk yaşıyoruz. Dil değerlendirmesini gönüllü arkadaşlarımız yapıyor. Bu konuda zorluk yaşıyoruz. Dergimiz uluslararası hakemli bir dergi. Bu anlamda başvurulardan ücret almama konusunda ısrarcıyız ancak şartlar bizi yayınlanan makale başına ücret almaya zorluyor...

Genelde dergi çalışanları ekibinin uyumlu olduğu görülmüştür. Ancak son yorumda görüldüğü gibi, editör, İngilizce makalelerin değerlendirilmesi için hakem bulamamaktan yakınmaktadır ve bu da editörü ücretli hakemliğe yönelmektedir.

Ancak bir dergi editörümüzün vermiş olduğu cevap ilginçtir:

- *Değil. Dernek üyeleri arasında etkili olan şahıslar bu kurulda yer almakta...*

Görüldüğü gibi, dergide yayımlanacak makalelerde, özellikle dernek dergisi ise dernek yöneticileri makale yayımlanma sürecine etki edebilmektedir. Bu gibi sorunla karşılaşan diğer bir editörümüz ise sırf bu yüzden editörlüğünü yapmakta olduğu dergiyi bıraktığını belirtmiştir.

Editörlere ayrıca editörlük sürecinde karşılaştıkları problemler de sorulmuş ve alınan cevaplarda karşılaşılan sorunları genellikle hakemlik süreçlerinde ortaya çıktığı anlaşılmıştır.

“Editörlük sürecince karşılaştığınız problemler ve zorluklar nelerdir? Bunlardan aşılması en zor olanı hangisidir?” sorusuna verilen cevaplardan bazıları aşağıdadır :

- *Kurumumdan bu yayının çıkması ve sürekliliğinin sağlanması noktasında her zaman destek gördüm. Ancak sayısı az da olsa dergiye yazı gönderen ve büyük bir buluş yaptığını zanneden süper akademisyenlerin aptalca davranışları dışında sıkıntı görmedim...*

- *Maddi kaynak yaratmak...*

- *Bu işin bir mektebinin olmaması. Tecrübeli kişilere çiraklık edememek. İşleri el yordamıyla öğrenmek, keşfetmek ve yeni yollar açmak. En zor olanı bir standart*

belirleyip sebat etmek ve alaylı olmanın dayanılmaz hafifliği (her ne kadar bu işin mekteplisi yoksa da)...

- *Hakemlerin makaleleri yeterince incelememeleri, zaman sınırlamalarına dikkat etmemeleri, yazarların makaleleri rastgele bir formata göre yapılandırılmaları, yabancı dilde gelen makalelere hakem bulmak. Hakemlerin zaman sınırlamasına uymaması ve gelişigüzel incelemeleri en önemli sorunlar...*

- *Etik dışı hazırlanmış makale denemeleri...*

- *Bilimsel değerlendirmede isteksizlik gösteren akademisyenler...*

- *Bürokratik zorluklar ve personel yetersizliği...*

- *Zamanında gönderilmeyen makalelerde bazen hemen çıkmasının istenmesi ve bunun kıramayacağınız kişiler tarafından yapılması...*

- *Hakemlik sürecinin uzun sürmesi...*

- *Hakemler özensiz ve yazarlar anlayışsız...*

- *Hakem değerlendirme süreçlerinin bazen gecikmesi, ilgili hakemlerden zamanında ve istenilen kalitede değerlemelerin gelmemesi...*

- *Basım aşamasında bazen matbaalardan kaynaklı şekilsel sorunların ortaya çıkması...*

- *Yazarların ve özellikle hakemlerin belirtilen zaman içinde sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamak. En zoru, belli disiplinin çeşitli alanlarında uzmanlaşmış verimli hakemler bulmak...*

- *Tam baskı aşamasına gelmişken yeniden bir hatayla karşılaşmak...*

- *Karşılaştığım tek sorun basım aşamasında bazen yaşanan teknik sorunlar nedeniyle dergiyi zamanında çıkaramama endişesi. Şimdiye kadar çözemediğim ya da aşamadığım bir sorun olmadı...*

- *Hakemlerin zamanında değerlendirme yapmaması ve hakem değerlendirme sürecinin uzaması...*

- *Aşılması en zor olanı yabancı dilde gelen başvuruların değerlendirme süreci...*

Genel olarak editörlerin karşılaştığı sorunların hakemlik süreçleri, bürokrasi ve maddi kaynak problemleri olduğunu görebilmekteyiz.

3.11. Memnuniyet

Editörlerin başarılarının bir sırrı da editörlük yapmaktan memnuniyetleridir. “Editörlük yapmaktan memnun musunuz ve bu süreçte ne gibi sıkıntılar yaşıyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar şöyledir :

- *Kütüphaneciyim ve bu işi tamamen gönüllü yapıyorum. Tek sıkıntım bu işin gerçekten zorlu bir süreç olması ve çok zaman alması. Zaman zaman yazarlara geç cevap vermek dışında başka bir sıkıntı yaşamadım. Gecikmelerin nedeni ise hakemlik süreçlerinin uzun sürmesidir...*
- *Evet memnunum. Uzun zaman alıyor. Ayrıca, hemen yazıların basılması yönündeki rasyonel olmayan beklentiler zor duruma düşürebiliyor...*
- *Evet. İletişim, hakem sürecindeki uzamalar, araştırmacıların yayın ilkelerimize uyma konusundaki eksiklikleri başlıca sıkıntı nedenleri arasındadır...*
- *Memnundum ama fakültedeki meşguliyetlerimin yoğunlaşması nedeniyle önümüzdeki haziran sayısından itibaren bir başka arkadaşına devrettim.*
- *Evet. 1) Hakemlerin geç geri dönmesi. 2) Yabancı dilde yazan bilim insanlarının dil sorunlarının çok olması; öte yandan yabancı dilde yazmak o derginin okunma oranını yükselttiği için çok önemli...*
- *Editörlük yapmaktan memnunum. Güzel bir eserin bir ucundan tutmaya ve daha iyi olmasına katkı sağlamış bulunmaya önem veriyorum. Düşmek istemeyeceğim ve muhataplarımdan da görmek istemediğim sıkıntı, üstlenilen işlerin/cevapların geciktirilmesi ve işe gereken özenin gösterilmemesi...*
- *Kısmen, yazarların formatı okumadan gelişigüzel çalışma yapmaları, hakemlerin makale inceleme süresini doğru kullanmayıp uzun sürmesi, postaların zaman zaman ulaşmaması, yazarların doğrudan iletişime geçip usulsüz bir takım önerilerde bulunması...*
- *Memnunum. Zamana karşı bir yarış içermesi editörlüğü zor kılan önemli bir faktör. Bunun yanında dergiye ilginin düşük seyrettiği dönemlerde ilgiyi artırmak vakit alıcı bir efor teşkil ediyor...*
- *Evet, dikkat ve süreklilik isteyen bir uğraş. Amatör ruhla, profesyonelce yapılmalı. Özel ilgi isteyen bir uğraş...*
- *Evet çok memnunum...*

- *Hakemlik süreci biraz sıkıntılı. Hocalarımızın yükü fazla olduğundan, makale değerlendirme süreci beklediğimizden fazla zaman alıyor...*
- *Memnunum...*
- *Memnunum. Hakem bulmak sıkıntı oluyor...*
- *Evet memnunum...*
- *Çok fazla zaman harcamak zorundayız...*
- *Yayınların değerlendirme süreçlerinin kalitesi için gerekli insani iletişimin sağlanması ve bu sürecin karşılıklı taraflar arasındaki beklentilerin yönetilmesinde zamandan kaynaklı sıkıntılar...*
- *Belli süre görev yaptıktan sonra bir başka kişi görevi üstlenecek...*
- *Evet memnunum. Yazarlar, hakemler arasındaki koordinasyonu sağlamak bazen zor olabiliyor...*
- *Evet. Editörlük her zaman sıkıntılı bir görevdir. Dergide yayınlanan makalelerin belirli bir kalite eşliğinin üzerinde olması için size gelen iltimas taleplerini geri çevirmeniz gerekiyor...*
- *Gönüllü olarak yaptığım bir çalışma. Birçok arkadaşımın yayını geri çevirerek kırdığım oldu. Her alanda olduğu gibi bu alanda da ikili ilişkilerle yayın yapmaya çalışan insanlar mevcut. Bu konuda sıkıntılar yaşıyorum...*

Genelde editörlerin memnun oldukları, ancak zamandan, arkadaş çevrelerinden ve hakemlik süreçlerinde karşılaştıkları bazı sıkıntılarının olduğu görülmektedir.

3.12. Mesleki Kariyere Etkisi ve Katkıları

Editörlüğü seçen bir akademisyenin normal akademik yaşamının önemli ölçüde değiştiği muhakkaktır. "Editörlük süreci kariyerinizi nasıl etkiledi? Size ne gibi katkıları bulunmaktadır? Editörlüğün size getirdiği eksileri ve artıları nelerdir?" sorusunu sorarak editörlerin editörlükle neler kazandıklarını ve kaybettiklerini anlamak istedik.

- *Peşinen söylemeliyim ki maddi anlamda tek kuruluş katkısı söz konusu değil. Oysa gelişmiş ülkelerde yapmış olduğum işin karşılığı aylık 5-10 bin USD arasında değişir. Manevi katkısı ile prestiji önemlidir...*

Daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi ülkemizde editörlük bir meslek olarak değil tamamen gönüllülük olarak görülmektedir. Editörlerin maddi anlamda gelir elde etmesinden ziyade ciddi anlamda maddi kayba da uğramaktadırlar. Yukarıdaki ifade belirtilen miktar editörün gözünde gelişmiş ülkelerdeki editörlük ücret tahmini yer almaktadır. Ancak durumun böyle olmadığını, ABD ve İngiltere’de iki ayrı önemli derginin iki ayrı editörü ile yaptığımız görüşmede onlar da editörlüğün gönüllülük esaslı bir hizmet olduğunu ve herhangi bir ödenek almadıklarını belirttiler (masraflar haricinde).

- *Editörlük bana göre bir gönüllülük işi. Özellikle kâr amacı gütmeyen bir dergi için bu sadece okuma ve alana hâkimiyet konusunda sizi avantajlı kılıyor...*

- *Akademik camiayı biraz daha iyi tanımamı sağladı. Çalışmalarına ayırdığım zamanın önemli bir kısmını alarak bana zarar vermekte...*

- *Editörlük akademik bir dergi çıkarmanın zorluklarını, hangi süreçlerde hazırlandığını öğretti. Şu anda bir akademik derginin bütün süreçlerini organize edip çıkarabilecek noktaya geldim. Ayrıca Türkiye’deki akademik çalışmaların mevcut kalitesi hakkındaki mevcut kanaatimin oluşmasına büyük katkı sağladı. Editörlüğün eksilerinden ziyade zorluklarından bahsetmek daha uygun olur. Bununla birlikte başka meşguliyetler de varsa kişinin kendi akademik çalışmalarına ket vurabilir...*

- ** Dergisi Türkiye’de bir üniversitenin çıkarttığı tek arkeoloji içerikli indeksli dergidir. Bu durum üniversiteme de prestij kazandırmıştır. Bölümümüz, merkezimiz ve üniversitemizin adının duyulmasını sağladığımız için ben kurumum adına mutlu oldum ama kariyerime direkt bir yararı olmadı. Sonuçta profesörlüğümü bilimsel dosyam ile aldım.*

- *Akademisyen olmak üzere yola çıkmıştım. Editörlüğü buna olumlu ve olumsuz etkileri oldu. Zihnimin düzeltici tarafı fazla gelişirken üretici tarafının tembelleştiğini hissediyorum. Sosyal faydaları da zikretmek gerek...*

- *Artılarını pek göremedim. Yalnızca bir takım yazarlarla tanışmış oluyoruz. Ancak çok zaman alıyor ve çalışmalarımı aksattığımı düşünüyorum...*

- *Kısmi bir tanınmışlık dışında getirisi olmadığı söylenebilir. Bunun dışındaki hususlarda etkiler nötral kalıyor...*

- *Özel bir katkısı olmadı. Sosyal çevremi ve tanınırlığımı arttırdı. Diğer meslektaşlarıma göre fazladan bir uğraşı alanım oldu. Keyifle yürütmekteyim...*

- *Zaman alması eksi yönleri, çok fazla akademik çevreden kişilerle iletişimi olmak avantajı...*
- *Alanda yapılan çalışmalarını takip etmemi sağlamaktadır...*
- *Yeni şeyler öğrendim fakat zaman almakta...*
- *Adımı biraz daha fazla kişi duydu. Yazarlar tarafından bilinirliğim arttı. Zamanın bir başka alanda değerlendirilmesi yönündeki fırsat kaybı haricinde bir eksisini görmedim...*
- *Çeşitli akademisyenler ile iletişim olanağı sunması önemli bir artı. Bununla birlikte, yazarların ve hakemlerin çalışma sorumlulukları konusundaki farklılıkları, önemli bir deneyim olarak hem katkı hem de yıpratıcı bir zaman ve enerji kaybı kaynağı olma niteliği taşımakta...*
- *Eksileri olmadı. Editörlük sayesinde üniversitelerde görev yapan birçok değerli hocayla tanışma ve konuşma şansım oldu...*
- *Editörlük kariyerimi olumlu etkiliyor. Bilim insanları ile devamlı bir ilişki içinde olmak tatmin edici bir duygu...*
- *Alanla ilgili araştırmacılar tarafından tanınmamı sağladı. Bununla beraber bu dergiye ayırdığım zamanı kendi çalışmalarım ayırmış olsaydım yayın sayım 2 kat fazla olurdu. Kitap çalışmam yarıda kalmazdı. Yani getirdiğinden çok götürdüğü olduğuna inanıyorum. Ancak Türkiye’de Spor Bilimleri alanında sınırlı sayıda dergi vardı ve bu dergilerde büyük üniversitelerin dergileri idi. Bunlarda yayın yapmaya o üniversitelerin ve dergilerin editöryel bordunda bulunan araştırmacıların yazılarından sıra gelmiyordu. Bu anlamda dergi sayısının artması ve daha nitelikli bir dergi kurmuş olmak benim için iş tatmini açısından önemli.*

Genel olarak editörler editörlük mesleğinin hayatlarını, kariyerlerini ve çalışmalarını olumlu yönde etkilediğini belirtmektedirler. Özellikle çevre edinme, akademik tatmin olma, prestij kazandırması, sosyal faydaları, tanınırlığın artması, yeni çalışmalarını takip edebilmek ve akademisyenlerle sürekli ilişki içinde olmak gibi olumlu yanlarının yanı sıra, çok zaman alması, makale üretimini azaltması ve hakemlik gibi bazı zorlu süreçlerin yıpratıcı özelliği nedeniyle olumsuz tarafları da dile getirilmiştir.

Editörle yapılan görüşmelerde kendilerinin makale yazımlarının artıp / azalması yönünde sorduğumuz soruya genellikle makale yazımının azaldığı yönünde

cevaplar aldık. Bu da editörlüğün gerçekten bir fedakârlık olduğu yönündeki düşüncelerimizi pekiştirdi.

3.13. Ulaşan ve Kabul Edilen Makale Sayısı

Dergilere ulaşan makale sayısı yıllık genel olarak dergilerin durumuna ve tarandığı indekslere göre değişmektedir. Derginin bilinirliği ve tarandığı indekslerin sayısı arttıkça makale sayısında da ciddi bir artış görülmekte ve kabul oranı da o ölçüde azalmaktadır. Dergiye ulaşan makale sayısının arttığı ve kabul oranının düştüğü dergilerde yayımlanan makalelerin kalitesi de bu ölçüde artmaktadır. Çünkü dergiye daha fazla makale gelmekte ve nitelikli olanlarının seçimi kolaylaşmaktadır. Tabi bu durum editöre ayrıca büyük bir yük getirmektedir.

Yapılan görüşmelerde editörlerin dergi için makale sıkıntısı yaşamadıkları da tespit edilmiştir. Çünkü dergiler belirli bir standarta sahiptir.

3.14. Yakın Arkadaşlardan Gelen Makaleler ve Baskılar

Sorduğumuz sorulardan bir tanesi editörlük sürecinin tarafsızlığını ölçme amacı gütmekteydi. “Arkadaşlarınızdan gelen makaleleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Hiç tanımadığınız kişilerden gelen makaleler gibi mi değerlendiriyorsunuz?” şeklinde sorduğumuz soruya aldığımız cevaplar ilginçti. Aşağıda bazıları paylaşılmıştır.

- *Kesinlikle en ufak bir tolerans söz konusu değildir.*
- *Makalelerin kimden geldiğinin hakem süreci açısından hiçbir önemi yok. Tamamıyla hakem raporları doğrultusunda ve editörün kendi okuması neticesinde verdiği karara göre hareket ediliyor. Nihai karar da yayın kurulunda alınıyor. Çok farklı nesil gruplarından oluşan yayın kurulu ise tabiatı gereği arkadaşlık ilişkilerinin hiçbir şekilde etkisine açık değil...*

Burada dergi editörü hakemlik sürecini sistematikleştirmiş ve dolayısı ile hiçbir şekilde tanıdıkları veya arkadaşı olan yazarlardan gelen makalelere tolerans geçilmemektedir.

- *Dergimize kendim makale verdiğimde dahi iki hakeme yollama sürecini uyguluyorum ve özellikle eleştirileri ve önerileri dikkate alıyorum. Yabancı dilde yazmışsam yurtdışındaki hakemlere yolluyorum ve tanıdığım meslektaşlar olmamasına dikkat ediyorum...*

Burada ilginç olan nokta, editörün kendi makalesini dahi hakemlere göndermesidir. Aslında bu olması gereken bir durumdur. Uluslararası tanınmış dergilerde bir editör kendi dergisine makale gönderdiği zaman, makale hakemlere gönderilir ve hakemlerden geçerse ve yayına kabul edilirse, yayımlanan o sayıda makalenin ilk sayfasına dipnot olarak bu makalenin normal hakemlik sürecinden geçtiği şeklinde bir yazı yazılır. Burada editörümüzün dergi standartlarını yükseltme adına ciddi bir çalışma yaptığını görmekteyiz.

- *Şüphesiz bir farklılık oluyor. Ama hem derginin kalite ve ciddiyetini hem de arkadaşımızın akademik sicilini korumak için bu tür makaleleri de iki hakeme gönderiyoruz. "Bunu yayınlasak sana yazık olur" diye reddettiğimiz de oldu...*

- *Tüm yazarların makaleleri aynı ilke ile (anonim yazar - anonim hakem) değerlendiriliyor...*

- *Makalelerin değerlendirme sürecinde yazarın adı ve bağlı olduğu kurum dikkate alınmamaktadır...*

- *Hepsini aynı ölçülerde değerlendirilmektedir...*

- *Tanımadığım hakemlere göndererek...*

- *Yazarları görmüyorum...*

- *Makaleleri biz değerlendirmiyoruz. İlgili hakemlere yönlendiriyoruz. Fakat sürecin hızlı tamamlanması hususunda (red veya kabul) bazen ilgili hakemlere hatırlatma mesajlarımızı sıklaştırabiliyoruz...*

- *Kesinlikle...*

- *Gelen bütün makaleler aynı işleme tabi tutulur. Arkadaşlardan gelenlerin ayrıcalığı yoktur...*

Genel olarak verilen cevaplara baktığımızda yakın çevre tarafından gelen makalelerin yayımlanma sürecinde diğerlerinden bir farkı olmadığı görülmektedir. Bunda etkili olan bir yöntem ise kör hakemlik yönteminin uygulanıyor olmasıdır.

Diğer bir dergi editörünün ifadesi de aşağıdaki gibidir ve dikkat çekicidir :

- *Daha da dikkat ederek derginin ve arkadaşımın yayın kalitesinin düşmemesine dikkat ederim. Alanımla ilgili ise değerlendirmesini önce kendim yaparım düzeltmelerden sonra hakem sürecine sokarım. ...*

Editörün arkadaşına yapacağı en önemli iyilik, onun makalesini yayınlamaktan ziyade makalenin belirli bir standarda ulaştırılmasına çalışmaktır. Kalitesiz bir makaleyi arkadaş olduğu ve terfi alacağı için yayınlayarak hem dergiye, hem bulunduğu alandaki bilime hem de arkadaşına ciddi anlamda zarar vereceğini bilmektedir.

Editörlere, bir makalenin yayımlanması konusunda herhangi bir baskıya uğrayıp uğramadıkları sorulduğunda değişik cevaplar verilmiştir. Bunlar :

- *Hiç bir baskı almıyorum. Yapamazlar da zaten. Eğer olsaydı ben bu işi yapmazdım. Siyasi görüşüm makale kabulünde etkili olmaz. Çünkü farklı görüşler üretkenliği ve gelişmeyi sağlar.*

- *İlişkilerin çok etkili olduğunu düşündüğümde ve buna şiddetle karşı olduğumdan mesafeli davranıyorum. Doğal olarak da kırılan ve görüşmeyi kesen arkadaşlar oluyor. umursamıyorum.*

- *Zaman zaman dergisi siyaseti zaman zaman da şahsi ilişkilerden kaynaklanan sıkıntılar oldu. Ama bunların hiçbiri makale yayımında tesirli olmadı.*

- *Özgün makaleler istediğimiz zaten dergi girişinde yazıyor. Bilimsel olmayan makaleleri kabul etmediğimiz artık yaygın bir biçimde bilindiğinden baskı gelmiyor.*

- *Dergimizin belirli bir geleneği var. Siyasi bir baskı almadık. Hatır gönül ilişkisi de derginin yetkinlik kriterleriyle engelleniyor. Yetkin yazılar zaten hakem onayıyla kabul görüyor.*

- *Editörü olduğum dergide hayır. Somut hakem raporları ve bu raporların verdiği sonuç, değerlendirmemizde etkilidir. Tavsiye yönlendirme tarafımızdan dikkate alınmaz.*

- *Süreçlerin hızlandırılması ve/veya süreçlerin kolaylaştırılması için faktörler bulunabilir.*

- *Her çalışma ile eşit mesafede durma ve objektif bir tavır sergileme konusunda hassasiyet gösteriyorum. Baskı yapılması durumunda görevimden hemen istifa edebilirim.*
- *Makale kabulü siyasi eğilimler hiç bir şekilde etkili olmaz.Baskı olduğunda baskılara şiddetle direnirim. Baskı devam ederse makaleyi basmak yerine editörlük görevinden istifa etmeyi yeğlerim.*
- *ilk sayımızda alandan arkadaşlarımızdan yayınlar istedik. 2. yıldan itibaren mkale değerlendirme sürecinde katı bir tutum sergiledik. Makalesi katı değerlendirme sürecinden geçen ve yayınlanan yazarı hakem listesine aldık. dolayısıyla daha sonra bu kişiye değerlendirme için yayın gönderdiğimizde doğal olarak katı tutum sergiledi.*

Genel olarak baktığımızda editörler kesinlikle baskıya boyun eğmemekte ve gerekirse editörlüklerini bırakmayı göze almaktadırlar.

3.15. Ayrılan Zaman ve Ekonomik Getiri

Editörlük için editörlerin ayırdığı zaman ve ekonomik getirisi olsa daha fazla zaman ayırıp ayıramayacakları konusunda yönelttiğimiz soruya editörler çeşitli cevaplar vermiştir.

Görüşüğümüz editörler ortalama yaklaşık her gün iki saatini editörlüğe ayırmaktadırlar. Bu zaman dilimi bir akademisyen için gerçekten önemli rakamdır. Hiçbir ekonomik getirisi olmamasına rağmen editörler bu zamanlarını feda etmektedirler. Eğer ekonomik getirisi olsa daha fazla zaman ayırabileceklerini belirtmektedirler.

3.16. Yüksek Standartlar ve Terfi

Akademik dergilerde makalelerin kabul edilebilmesi için standartlar son yıllarda daha da artmıştır. Acaba bu yüksek standartlar ve oluşan yarış ortamı makale üretimini nasıl etkilemektedir? Ayrıca üniversitelerde uygulanan yükseltme kriterlerine göre kadro alma sürecinde, makale yazmaya zorlanan akademisyenlerin

yazdıkları makalelerin kalitesi olumsuz yönde etkilenir mi? Bu sorulara cevap bulabilmek için editörlerle yaptığımız görüşmelerde ilginç cevaplar aldık.

Makalelerin kabul edilip yayımlanmasında yüksek standartların olması sizce makale üretimini nasıl etkiler ve bu tür zorunlulukların olması meslektaşlarınızla paylaşımlarınızdan hareketle makale seçiminde sizi zor durumda bırakır mı? Sorusuna aldığımız bazı cevaplar aşağıdaki gibidir:

- *Hayır. Bırakmaz. Aksine kaliteyi artırır. Bazen öyle makaleler geliyor ki öğrenci ödevi bile denmez. Bunları hakem incelemesine bile sunmadan reddediyoruz.*
- *Daha iyi çalışmaların yapılmasını sağlar. Evet.*
- *Yüksek standartlar zaten mevcut. Bu nedenle de makale seçiminde zorlanıyoruz. Bu standartların olması, dergi çıkarmayı son derece zorlaştırıyor. Fakat standardın yüksekliği ne gelen makalenin kalitesini ne de yayınlanan makalenin muhtevayla ilgili tüm standartları peşinen karşıladığını gösterir. Standart ne kadar yüksek olursa olsun insan ve yazar kalitesi işi şekillendiriyor. Bununla birlikte standartları koruma gayretini sürdürüyoruz. Bu nedenle Türkiye'de akademik dergi çıkarmak çok zor.*
- *Yüksek standart elemeyi beraberinde getiriyor. Bu yüzden kırgınlıklar oluşuyor. Dergi kalitesi böyle olmak zorunda*
- *Bir dönem zorlaştırsa da kalite yükselmesi kaçınılmaz bir eşik. Hem akademya hem de dergiler bu eşiği aşmak zorunda. Bizi zor durumda bırakmaz*
- *Olumlu etkiler, zaman zaman sıkıntılarla karşılaşılıyor.*
- *Makale değerlendirme ve secim süreci objektif ve kati standartlarla yürütülüyor. Herhangi bir sorun oluşmuyor.*
- *Dergi açısından zorluk yaratmaz. Bu durum Türkiyedeki akademyanın sorunu olarak incelenmeli. Ülkemiz bilimsel bilgi üretmeyi ve bunu makale haline getirmeyi tartışabilir. Bu korkulacak bir konu da değil.*
- *"Akademik makaleler için bu gerekli ve daha nitelikli çalışmaların yapılmasını sağlamaktadır.*
- *"Makale üretiminde nicelik olarak bir azalmaya ilk başlarda sebep olabilir. Fakat bu süreci benimsendiğinde nicelik olarak azalışın azalmaya başladığı görülebilir. Makalelerinin atıf alma ihtimalleri kaliteyle birlikte artar.*

- *Makale üretimini olumlu etkiler. Makale seçiminde zor durumda kalmıyorum. Makaleler öncelikle hakemlere gönderilir ve olumlu puan alanlar geliş tarih,ine gör sıraya konularak yayınlanır.*
- *Biz kuralları katılaştırdıkça daha kaliteli makalelerin geldiğini gördük.*

Genel olarak değerlendirdiğimizde yüksek standartların kaliteyi artırdığı yönünde görüş birliği bulunmaktadır. Editörler makalelerin niceliksel değil niteliksel olarak kalitesinin artırılması gerekliliği üzerinde durmaktadır.

3.17. Beklentiler ve Sosyal Bilimlere Katkı

Tezimizin esas amacı akademik dergiciliğin ve dolayısı ile editörlüğün sosyal bilimlere katkısını sorgulamaktır. Bu bağlamda “Akademik dergicilik ve sosyal bilimlerin gelişmesi hakkında neler söyleyebilirsiniz?” sorusuna aldığımız cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- *Türkiye’de yi bir akedemik dergi yayıncılığı için ciddi kaynaklar ayrılmalı. Bu şekilde kör topal yürür gider.*
- *Kat edilmesi gereken çok yol olduğunu düşünüyorum.*

Editörler görüldüğü gibi karamsar bir tutum içerisindedir ve Türkiye’nin daha katetmesi gereken çok yolu olduğu yönünde hemfikirler.

- *Bir makaleye yayım sürecinde yapılan müdahaleler nadiren onun akademik kalitesini yükseltiyor. Dolayısıyla akademik dergiciliğin gelişmesi tamamıyla akademisyenliğin gelişimine bağlı. Çünkü dergi, sonuçların devşirildiği bir alan. Sosyal bilimler kendi yöntemlerine bağlı olarak kaynak kullanma ve yorumlama becerisinin gelişimiyle gelişebilir.*
- *Bilgi kümülatif. Makale makale inşa ediyoruz, kendimizi ve dünyayı. Dergiler ve bir tür olarak makale, kitaptan farklı olarak daha fazla alan ve imkana sahip. Gündem oluşturma ve gündeme katılmada, bilgiyi paylaşma ya da fikirleri destekleme/eleştirmede güzel bir araç. Bu açıdan sosyal bilimlerin önünü açtığı kanaatindeyim.*

- *Büyük katkılar sağlamaktadır. Ancak okunma oranının düşük olması bu katkıyı önemli ölçüde azaltmaktadır.*
- *Türkiye'de yayımlanan üniversite dergilerinin çoğunluğu basta olmak üzere kapsamlı bir reformasyona ihtiyaç duyuluyor. Mevcut kalite seviyesi oldukça düşük ve dergicilik anlayışına kayırmacılık hakim. Bu konu bilimsel üst kurulların ve kurumların acil ilgisine muhtaç.*
- *Akademik dergicilik bütün bilimlerin gelişimine katkı verir.*
- *Makalenin fazla olması o alanın gelişimi sağlar*
- *Akademik dergicilik her bilim insanı için bir nevi ilmin zekatı gibi algılanmalıdır. Daha çok akademik dergi çıkarılmalı ve uluslararası gelişmeler takip edilmelidir.*
- *Araştırmalara daha çok destek gerekli.*
- *Gelişmesi ve standartlarının oluşması lazım. Nicelik ve nitelik unsurlarının birlikte iyileştirilmesi için gerekli planlamalar yapılırsa dünyada oldukça saygın bir konuma sahip olabiliriz.*
- *Akademisyenlerin üretkenliklerini artırıcı koşulların sağlanması gerekir. Maddi destek kadar, özgün bir çalışmanın gerektirdiği hem zaman olarak hem de bilimsel döküman olarak ortamın sağlanması gerekir.*

Genel olarak değerlendirildiğinde editörler akademik yayıncılığın sosyal bilimlerin gelişmesine önemli katkılar sağladığını ifade etmektedir. Editörlere göre akademik dergilerin gelişimi büyük ölçüde ülkedeki akademisyenliğin gelişimine, bilgiyi destekleme ve paylaşım eğilimine, makale sayısının artışına ve daha fazla derginin çıkarılmasına bağlıdır. Bunlar sağlandığı sürece akademik dergiciliğin kalitesi artacak ve dolayısı ile sosyal bilimlerin de gelişimi sağlanmış olacaktır. Bütün bunların yanı sıra dergi editörleri bazı eleştirileri de ifade etmektedirler. Özellikle maddi kaynak eksikliği, dergicilikte objektifliğin hala tam anlamıyla sağlanamamış olması gibi olumsuz durumlar da bulunmaktadır.

Bir dergi editörünün önerisi oldukça ilgi çekici ve çözüme yöneliktir :

- *TÜBİTAK araştırma destek projelerine dergi kurma ve hedeflenen kaliteye ulaşma gibi amaçlara destek verilmesi, resmi kurumlarda bu tür görevlerin ders*

saatinden sayılması gibi teşvik edici unsurlar dergi sayısını arttıracığından oluşacak olan rekabet ortamı kalite getirecektir.

Daha önce de belirli kısımlarda izah edildiği gibi, özellikle üniversitelerde hem ders saati fazla olan hem de birçok yönetim alanında görevi olan ve zaten kendisinin akademik çalışmalarına zaman ayıramayan bir akademisyene bir de editörlük görevi yüklendiğinde, insanın doğası gereği her zaman başarı sonucu gelmemektedir. Yukarıda görüşü verilen editörün önerdiği, editörlük yapan akademisyenin ders saatinin ayrılması ve teşvik edici, maddi ödenek vs gibi unsurlar artırıldığında, editörlüğün ve o ülkedeki sosyal bilimlerin de gelişmesine önemli katkılar sunacaktır. Bu sadece sosyal bilimlerle sınırlı kalmayıp diğer bilimlere de uygulanabilir bir önermedir.

Akademik dergiciliğin yanı sıra akademik dergilerin yöneticileri olan editörlüğün sosyal bilimlerin gelişmesindeki rolünü anlayabilmek için editörlere, *“Editörlüğün sosyal bilimlerin gelişmesindeki rolü hakkında neler söyleyebilirsiniz?”* sorusu soruldu. Alınan cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- *Editörlük, bir uzmanlık alanı olabilirse şayet genel akademik standartların oturmasını sağlayabilir.*

Görüldüğü gibi editörlerimiz aslında editörlük mesleğinin bir uzmanlık alanı olmasının gerekliliğinden bahsetmiştir. Bu da bizim yukarıda bahsettiğimiz ve önerdiğimiz, akademik dergiciliğin ve editörlüğün bir uzmanlık bir meslek haline gelmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Diğer bazı editörlerin görüşleri ise aşağıdaki gibidir :

- *Çok önemli rolü vardır editörlerin. Sabırlı ve eğitici olmalıdırlar*

- *Yukarıdaki cevaba ilaveten editörlerin gündem oluşturma ve sürdürme, yeni konulara yönlendirme ve yeni yazarları teşvik konusunda katkısı olduğunu söyleyebilirim.*

- *Çok önemlidir. Adil, tarafsız, işine bağlı olması önemli ölçüde verimi artırır.*

- *Bilimsel bilgi doğrulanabilir ya da yanlışlanabilir bilgidir. Editörlük üretilen makalelerin bir incelemeden-süzgeçten geçmesini sağlar. Bu yönüyle her bilim dalına ve gelişimine katkısı olur.*
- *Kalite ve niceliğin temel belirleyicisi. Zamanın ve insan kaynaklarının etkin yönetiminde oldukça önemli.*
- *Çalışmaların kalitesini arttırıcı bir hakem sistemi sağlamak çok önemli.*
- *Editörlük görevi ciddiye alınır, gereği gibi yerine getirilirse sosyal bilimlerin gelişmesine olumlu katkıları olabilir.*

Genel olarak değerlendirildiğinde editörler, editörlük kurumunun sosyal bilimlerin gelişmesine önemli katkılar sağladığında hemfikirlerdir. Editörlerin yazarların makalelerini geliştirmeleri konusunda eğitici olmaları, dergi konuları ile gündem oluşturma, adil, tarafsız bir bilim anlayışını geliştirme ve kaliteli inceleme ve süzgeçten geçirme gibi görevleri hakkı ile yerine getirdiğinde sadece o bilime değil diğer bilim dallarında yayın yapan dergi editörleri de kendi buldukları bilimin gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadırlar.

Bir dergi editörü de konuya farklı bir bakış ile eleştirel olarak şöyle yaklaşmıştır :

- *Kapalı gruplar içinde oluşturulan editör kurulları ve yayın kurulları sosyal bilimlerin gelişmesinin önünde önemli bir engel teşkil ediyor.*

3.18. Dergilerin Kalitesi, Temel Sorunlar ve Genel Değerlendirmeler

Görüşme yapılan editörlerden genel olarak ülkemizde yapılan akademik dergi yayıncılığı hakkında görüşleri soruldu. Verilen cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Bir dergi editörümüzün yorumu aşağıdaki gibidir:

- *Türkiye'deki dergilerin kalitesi yerlerde. Çünkü çoğu dergi sırf yayımlanmak için yayımlanıyor ve çoğu da gönüllü editörlerin sayesinde. Çözümün başlangıç noktası YÖK'ün uygulamalarını gözden geçirmesiyle olur. Akademik atamalarda yurt*

dışı dergilere öncelik verip kendi dergilerinizi adamdan saymazsanız elbette en kıymetli makaleler yurt dışına gider.

Editörümüz konuya eleştirel olarak yaklaşmış ve YÖK de yapılacak akademik yükseltme kriterleri ile ilgili değişikliğin Türkiye kaynaklı dergilerin önünü açacağı görüşündedir. Gerçekten de şuanda İngilizce makaleler daha fazla puan getirmekte ve teşvik edilmektedir. Kendini yetiştirmiş kaliteli akademisyenler de yazmış oldukları en nitelikli yazıları yurtdışı kaynaklı dergilere göndermektedir. Dolayısı ile Türkiye kaynaklı ve özellikle Türkçe yayımlanan dergiler en önemli malzemesi olan makalelerin niteliği yönünde sıkıntı yaşabilmektedirler.

Diğer bir editörü ise, bulunduğu alandaki dergilere ait problemleri sıralayarak bir de çözüm yolu göstermiştir.

- *"Ben ilahiyat alanlarında çıkarılan dergilerle daha yakından ilgiliyim. Bununla ilgili temel sorunlar şunlar.*

- 1. Dergi sayısındaki lüzumsuz artış*
- 2. Sırf dergi çıkarma endişesiyle çıkarılan dergilerin bir kısmı asgari akademik kriterlerden yoksun*
- 3. Dergiyi çıkaranların bir kısmı, akademik çalışmanın nasıl olması gerektiğine dair ciddi bir kanaate sahip değil*
- 4. Üniversitelerin yayın standardını temin etmek için her makalenin kendisine bir dergi bulacağı bir ortam oluştu.*

Bu sorunların çözümü, genel akademik standartları bir yayın kurulu ve editörle standartlardan taviz vermeden dergicilik yapılması, şayet yeterli şartlar sağlanamıyorsa derginin devam etmemesidir. "

Dergi sayısındaki hızlı artış, dergileri sadece makale yayımlama ihtiyacını karşılamak için çıkarmak, dergi yönetim kurulunun yetersizliği ve dergilerin niteliksizliği editörü tedirgin etmektedir. Dergi belirli standartları sağlamıyorsa ya editörünün değiştirilmesi ya da derginin devam ettirilmemesi yerinde olacaktır.

- *Üniversite dergilerinin çoğunluğunda kalite ve yenilik zafiyetleri mevcut. Akademik dergilerin bu sorunu ile IIBF'lerin kalite sorunu aslında ayna simetrisi teskil ediyor. Bu ise, problemin çok yüzlü ve karmaşık olduğu anlamına geliyor.*

- *Türkiye'de üniversitelerin yayınladığı dergilerin akademik kalitesinin yeterli olmadığı kanaatindeyim. Bunun temel nedeni ise editörlerin makale seçiminde kendi üniversitelerinin öğretim elemanlarına öncelik vermesi, makale seçiminde akademik nitelikten daha çok arkadaşlık ilişkilerinin ya da üst kademe yöneticilerin telkinlerinin önemli rol oynamasıdır.*

Editörler burada üniversite dergilerini eleştirmişlerdir. Gerçekten de özellikle devlet üniversite dergilerinde bu durum gözlenebilmektedir.

Diğer bazı editörlerin görüşleri ise :

- *Dergilerin kalitesi içinde yayınlanan yazıların kalitesi ile ilintilidir. Üretilen bilgi ne kadar kaliteli ise onu yayınlayan dergide o ölçüde kaliteli olur.*

- *"Türkiye'de oldukça zaman ve emek isteyen bir konu. Özellikle akademik alanda çeşitli zorluklar bulunmakta (bürokrasi, maddi, insani) fakat çoğunlukla bu sorunlar dergi yönetimleri ve çalışanlarınca saygınlık temelli olarak çözülmekte. Sizin yaptığınız gibi çalışmaların dergiciliğin gelişmesinde önemli katkıları olacağını düşünmekteyim."*

- *"Dünyadaki örnekleri ile karşılaştığımızda ben dergilerimizin standartlarının bir çok dergiden daha iyi olduğunu düşünmekteyim. Çeşitli bürokratik yavaşlatmaların azalması, akademik desteklerin artmasıyla bu standartların oldukça üzerine çıkabilecek potansiyeli görebilmekteyim.*

- *Dost ahbap ilişkileri yayın kalitesini düşürmektedir. Ulusal dergi sınıflandırmalarının yapılması gerekir. Bunun yanında indekslerce taranmayan ancak kaliteli dergiler mevcuttur. indekslere girmenin yollarının takip edilmesi gerekir.*

Diğer bir editörümüzün görüşleri oldukça ilginçtir:

- *Türkiye'de dergicilik büyük bir özveriyle yapılabilecek bir iş ve henüz emekleme safhasında. Belli standartları koruyarak iş üretmek epeyce zor. Daha da kötüsü, çağdaş akademyanın gerçekte makaleler üzerinden yürüdüğü fikri henüz Türkiye'de bilinmiyor. Bu nedenle kitap yazmak makale yazmaya tercih ediliyor. Bence dergiciliğin sorunları akademyanın sorunlarının bir parçası ve bu sorunlar akademya içinde halledilmeden dergilerde halledilemez. İyi bir dergi, sadece seçme yapabilir. Bununla birlikte akademisyenlerce takip edilebilen bir dergi çıkarılabilirse genel olarak akademik çalışmaların standardını yükseltebilir.*

Editör dergilerin sadece makale yayımlamak için kullanılmasından yakınmaktadır. Gerçektende sürekli hep makale yayımlamaktan bahsetmekteyiz ama okumaktan bahsetmiyoruz. Hedef kitle kimdir? Öğrenciler mi? Araştırmacılar mı? Yoksa terfi etmek isteyen akademisyenler mi? Bilim üretmek için mi araştırıyoruz yoksa makale yayımlamak için mi? Bu gibi sorular tehlikeli olmakla birlikte üzerinde ciddi düşünülmesi konulardır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de sosyal bilimlerin gelişimi bağlamında akademik dergilerin rolünü daha özeldede ise editörleri konu alan bu tez çalışması kapsamında yapılan saha araştırmasının verileri ışığında mevcut olduğunu ileri sürdüğümüz soruna dair geliştirdiğimiz hipotezlerin geçerliliğini değerlendirebiliriz. Bu tez, Türkiye’de sosyal bilimlerin yeterince gelişmediği ön kabulünden hareketle bu sorunun nedenlerini içsel ve dışsal faktörler olarak sınıflandırdıktan sonra günümüze kadar göz ardı edilen ya da hak ettiği ilgiyi görmeyen bir içsel faktör üzerinde yoğunlaşmıştır. Sosyal bilimlerin gelişmesinde editörlük müessesinin önemi yadırganamaz. Ancak tabii bir bilimin gelişmesinde birçok farklı etkenler bulunabilir. Bunlar ileride yapılacak çalışmalarda incelenebilir. Ayrıca editörlerin yönetiminde en çok zorlandığı süreçlerden birisi olan hakemlik süreci de başlı başına incelenmesi ve sorgulanması gereken bir konudur.

Bir bilimin standartlarının oluşturulmasında, bu standartların korunmasında ve geliştirilmesinde akademik yayıncılığın önemli bir yeri vardır. Akademik süreli yayınlar/dergiler denetim mekanizması içermeleri açısından akademik yayıncılığın önemli ve ayrıcalıklı bir parçasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla akademik dergiciliğin gelişmişliğinin ilgili olduğu bilim alanının gelişmesine önemli katkıları bulunmaktadır. Ülkemizde sosyal bilimler alanında yayımlanan akademik çalışmaların dünya ortalamasının altında olmasının sebeplerinden birisi, ülkemizdeki akademik dergilerin kalite ve nitelik olarak yetersizliğidir.

Şüphesiz ki bir akademik derginin gelişmesinde editörlüğün rolü çok büyüktür. Çalışmamızda akademik dergi editörlüğünün ülkemizdeki ve dünyadaki durumu incelenerek sosyal bilimlerin gelişmesine olan katkısı araştırılmıştır. Dergi editörleri ile gerçekleştirilen biçimsel veya yarı-biçimsel mülakatlar ile editörlük kurumunun işlevi derinlemesine incelenmiştir. Böylelikle ülkemizdeki dergi editörlüğü anlayışı ile dünyadaki durum kıyaslanmış olup çözüm önerileri üretilmeye çalışılmıştır.

Editörlerle yapılan görüşmelerde, bu sorun derinlemesine incelenmiş olup birinci ağızdan Türkiye’de sosyal bilimler alanında yayın yapan dergi editörleri dinlenmiştir. Dergi editörlerinin maddi, zamansal, eğitimsel, bürokratik ve daha birçok problemlerinin olduğu tespit edilmiştir. Editörlük ve hakemlik sürecinin başarılı olabilmesi için bu problemlerin en aza indirilmesi gerekmektedir. Bunun için sunulan en güçlü öneriler editörlüğün bir meslek olarak görülmesi gerekliliği ya da editörleri daha da teşvik edici unsurların hayata geçirilmesidir.

Bu çalışmada ana hipotez, editörlük kurumunun olması gerektiği gibi işlemediğidir. Eğer editörlük kurumu akademik dergicilik alanında işlevini yerine getiremiyorsa bunun nedenleri nelerdir? Editörlük kurumunu tam anlamıyla çalıştırabilmek için neler yapılması gerekiyor? Bu çalışmada bunlar ve benzeri soruların cevapları arandı.

Editörlerle yapılan görüşmeler neticesinde aşağıdaki gibi bazı önemli sonuçlara ulaşılmıştır:

- Editörler, genel olarak atama yoluyla, o işi yapacak kimsenin olmadığı durumlarda verilen görevi kabul ederek editörlüğe başlamaktadırlar. Gelişmiş dergilerde ise durum tam tersinedir. Editörler dergi editörü olabilmek için mülakatlardan ve çeşitli görüşmelerden geçerek başvurdukları dergiye editör olmaya hak kazanmaktadırlar.
- Sosyal Bilimler alanında yayın yapan dergi editörlerimiz, genelde indeksler hakkında bilgilidirler ve dergilerinin ulusal ve uluslararası indekslere girebilmeleri için çalışmalar yürütmektedirler. Hakemlik sürecinin sağlıklı yürütülmesi ve zamanında periyodik olarak yayına çıkılması gibi derginin kalitesini arttırmak için hususlarda çaba göstermektedirler.
- Dergi editörlerimiz, editörlük süreçlerinde genellikle online sistem kullandıklarını belirtmişlerdir.
- Editörler, dergi editörlüğü üzerine herhangi bir eğitim almamışlardır. Ancak daha önce yazı kurullarında bulunarak ya da dergide herhangi farklı bir görev alarak editörlük hakkında fikir sahibi olmuşlardır. Editörlüğü genelde deneme yanılma ve görerek tecrübe ederek öğrenmişlerdir.

- Editörler genellikle dergide yayımlanabilecek makaleleri iki hakeme göndermekte ve kör hakemlik sistemini uygulamaktadır. Ancak hakemlik sürecindeki gecikmelerin ve bazı hakemlerin değerlendirme sürecinde yeterince ciddi davranmayışının süreci olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.
- Editörlerin, yazarlarla iletişimlerine özen gösterdikleri tespit edilmiştir. Özellikle en hassas iletişim anlarından birisi olan makalenin reddi sürecinde, yazarın motivasyonunu bozmayacak, ona cesaret verecek ifadeler kullandıkları tespit edilmiştir. Bu durum özellikle genç akademisyenlerin yazmaya teşvik edilmesi yönünden önem taşımaktadır.
- Editörler genellikle dergi finansmanı ve maddi kaynaklar konusunda şikâyetçi olmuşlardır. Özellikle üniversite dergilerinde yoğun bürokratik süreçler ve kısıtlı imkânlar editörlerin rahat hareket etmelerini engellemektedir. Editörler zamanlarının büyük bir kısmını editörlüğe ayırmakla birlikte kendi ceplerinden azımsanmayacak miktarda para harcamaktadırlar. Bu durum editörlerin motivasyonunu düşürmektedir/kırmaktadır.
- Bir editörün başarılı olabilmesi için dergide birlikte çalıştığı arkadaşlarının başarısı da çok önemlidir. Genellikle yazı kurulunu editörler oluşturduğu için dergi içi takım çalışması uyumludur. Ancak bazı üniversite dergilerinde yayın kurulu ve editör üniversite yönetimi tarafından belirlendiğinde çeşitli sorunların/olumsuzlukların ortaya çıkması kaçınılmazdır.
- Genel olarak değerlendirildiğinde editörlerin hallerinden memnun oldukları tespit edilmiştir. Bu durum editörlüğün mesleki kariyere getirdiği çevre edinme, yeni insanlarla tanışma ve prestij kazanma gibi bazı motive edici avantajlarla açıklanabilir. Editörlüğü bir sorumluluk ve hizmet olarak görmektedirler.
- Editörlerin genelde editörlük mesleğine başlamaları ile birlikte yazı yazma oranları düşmüştür. Ancak bu bütün dergi editörleri için geçerli bir durum değildir.
- Dergilere yeterli makale gelmektedir. Özellikle belirli indekslerde taranan dergiler makale sıkıntısı yaşamamaktadırlar. Yeni kurulan dergiler ise bu sıkıntıyı ciddi olarak yaşamaktadırlar.

- Editörlüğün en zor yanlarından birisi, yakın arkadaşlarından gelen makaleler ve bu makalelerin reddi sırasında oluşan ciddi kırgınlıklar. Bir editör terfi almak üzere olan ya da kadro alacak bir arkadaşının geleceği için karar vermekte ciddi zorluklar yaşamaktadır. Bu gibi durumda genelde etkilenmemeye çalıştıklarını belirtmişler ve bütün makalelerde aynı işlemleri uyguladıklarını belirtmişlerdir. Ancak çok ciddi kırgınlıklar da yaşanmıştır.
- Dergi editörleri, editörlüğünün Sosyal Bilimlerin gelişiminde olumlu veya olumsuz katkıları olduğuna inanmaktadırlar. Kaliteli bir hakemlik süreci ile sosyal bilimler alanında yazılan makaleler daha olgun ve bilimsel seviyeye çıkartılarak bu bilimin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Elbette dergiye giren kalitesiz makalelerde o bilimin bulunduğu bölgede zayıflamasına sebebiyet verecektir.
- Akademik dergiciliğin merkezinde bulunan editörler akademik dergiciliğin ülkemizde yeterince gelişmediğini ifade etmişlerdir.

Bu bulgulardan yola çıkarak, ülkemizde Sosyal Bilimlerin istenilen düzeye henüz ulaşamamasının sebeplerinden birinin ülkemizdeki dergi editörlüğünün ve buna bağlı olarak hakemlik sisteminin profesyonel anlamda kurumsallaşmamasıdır. Bu kurumsallaşmanın sağlanabilmesi için hem üniversiteler, hem YÖK mevzuatı hem de devlet nezdinde gerekli adımlar atılmalıdır.

Elbette editörlük bir hizmettir. Editör, bilimin gelişmesi için yapılan çalışmalara öncülük etmek ve bilim insanlarını yetiştirmek ve onları buluşturmak için gösterilen çabalarda anahtar kişidir. Böyle fedakârca yapılan bir çalışmanın önünü açmak ve editörün işini kolaylaştıracak çözümler üretmek ve onun motivasyonunu artırmak için çalışmalar yapmak gereklidir.

Örneğin :

- Üniversitelerde editörlük ile ilgili üniversitede ders verilmesi ya da özel kurslar yoluyla gerekli eğitimin verilmesi,
- Bir yazar makalesini yayımladığında yükseltme kriterlerine göre puan alabilmekte ancak bir editör saatlerini, günlerini harcayarak ve hatta maddi-manevi birçok kayba uğrayarak o yazarın makalesini en iyi hale

getirmesine rağmen herhangi bir puan alamamaktadır. Bunun için editörlerin de akademik anlamda puan alabilmesi,

- Editörlerin maddi anlamda da desteklenmesi,
- Gerekli mevzuatlar güncellenerek editörlüğü daha da uzmanlaştıracak, hatta editörlük için akademisyenlerin rekabet edeceği bir hale getirilmesinin teşvik edilmesi,
- Dergisini belirli uluslararası indekslerde taratabilen editörlere para ödülü veya başka ödüller verilmesi,
- Editörler yoğun bürokratik mevzuatlarla yorularak değil, güven hakim bir sistem kurularak, yetkilendirilmesi,
- Editörlerin editörlük yaptığı sürelerin editörün isteğine bağlı olarak üniversitedeki ders saatinden düşülmesi

gibi adımların atılması yönünde öneriler getirilebilir. Dolayısı ile ülkemizde editörlüğün gelişmesi ile birlikte Sosyal Bilimler alanındaki dergilerimizin de gelişeceği ve dolayısı ile sosyal bilimlerde istenilen düzeye biraz daha yaklaşılacağı öngörülmektedir.

Sosyal Bilimlerin gelişmesinde editörlük müessesinin önemi yadırganamaz. Ancak bir bilimin gelişmesinde daha birçok farklı etkenler tabii ki bulunabilir. Bunların neler olabileceği ileride yapılacak çalışmalarla incelenebilir. Ayrıca editörlerin yönetiminde en çok zorlandığı süreçlerden birisi olan hakemlik süreci de başlı başına incelenmesi ve sorgulanması gereken bir konudur. Bu çalışmamızda akademik dergi editörleri çeşitli yönleri ile ele alındı. İleride yapılacak daha kapsamlı çalışmalarla dergi editörlüğünün uzmanlık gerektiren bir iş olduğu ve derginin bulunduğu bilim dalına önemli katkılar sağladığı yönünde önemli bulgulara ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

- ALTUNIŞIK, Remzi : **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, Sakarya, Sakarya Yayıncılık, 2007.
- AKSOY, Mustafa : “Türk Sosyolojisinde ve Sosyal Bilimlerinde Metodoloji Anlayışına İlişkin Bir Kritik”, **Türkiye Günlüğü**, Temmuz – Ağustos Sayı:35, 1995, pp.129-135.
- ATBAŞI, Ferda D. : “Akademik Birey ve Ürünü: Yabancılaşma Sorunu”, **Bilim ve İktidar**, Ed. by. Esin Candan, Nida Kamil Özbolat, Mustafa Öziş, Ankara, 2008, pp. 414-421.
- CEBECİ, Suat : **Bilimsel Araştırma ve Yazma Teknikleri**, İstanbul, Alfa, 2010.
- DEMİRKOL, Nuray : “Sosyal Bilimler Veri Tabanı”, **Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık, 2006 - I. ULUSAL KURULTAY BİLDİRİLERİ**, Ed. by. Kasım Karakütük, Ankara, 2006
- DESJEUX, Dominique : **“Sosyal Bilimler”**, Çev. Kemal İnal, Ankara, Dost Yayınevi, 2005
- ECEVİT, Yıldız : “Süreli Yayınların Sosyal Bilimlerin Gelişimine Katkısı ve Ulakbim-Sosyal Bilimler Veri Tabanının Rolü”, **3. Ulusal Akademik Yayıncılık Toplantısı Tebliğleri**, 2008, (Çevrimiçi)
http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplanti/uay08/sosyal_sunum.uhtml, 6 Mayıs 2012.
- FEYZAN, Erkip : “Sosyal Bilimlerde Türkçe Yayınlar: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **3. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı**, 2008 (Çevrimiçi)
http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplanti/uay08/sosyal_sunum.uhtml, 15 Mayıs 2012
- FORGUES, Bernard, Jeanie M. Forray : “Running an Electronic Journal”, **Opening the Black Box of Editorship**, Ed byt. Yehuda Baruch, Alison M. Konrad, Herman Aguinis, William H. Starbuck, New York, Palgrave Macmillan, 2008, pp. 197-208
- GÖKSOY, Ertuğrul, Armağan İmamoğlu : “Süreli Yayınlarda Editör Ve Yayın Kurulu: Sorunlar Ve Çözümler “, **Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık Kurultayı**,2007 (Çevrimiçi)
<http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum5/bildiri.uhtml>, 2 Haziran 2012

- GÖZEN, Ramazan : “Dergilerin Kalite Güvencesi Olarak Hakemlik ve Bazı Sorunlar”, **5. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Bildirileri**, 2010, (Çevrimiçi), http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplanti/uay10/sos_prog.uhtml, 1 Nisan 2012
- GÜRSES, Elif A.: “Sosyal Bilimlerde Bilimsel Türkçe Süreli Yayınlar, Bilgi Erişim ve ULAKBİM Veri Tabanları”, **ULAKBİM 2. Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Bildiri Sunumları**, 2007, (Çevrimiçi) <http://uvt.ulakbim.gov.tr/sbvt/kurultay2/bildiri.uhtml>, 2 Nisan 2012
- KAPÇI, Emine Gül: “Hakemlik Sürecindeki Gelişmelerin Değerlendirilmesi: Nasıl İyi Bir Hakem Olunur?”, **5. Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı Bildirileri**. 2010, (Çevrimiçi) http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplanti/uay10/sos_prog.uhtml, 8 Haziran 2012
- KILDUFF, Martin : “Using Technology to Improve the Editorial Process”, **Opening the Black Box of Editorship**, Ed. by Yehuda Baruch, Alison M. Konrad, Herman Aguinis, William H. Starbuck, New York, Palgrave Macmillan, 2008, pp. 97-103.
- KOZAK, Nazmi: “Türkiye Ve Dünyada Dergi Editörlüğü Ve Hakemlik Sistemi” **I.Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı**, 2006, (Çevrimiçi) <http://uvt.ulakbim.gov.tr/sbvt/kurultay1/> 1 Şubat 2012
- KOZAK, Nazmi : **Türkiye Akademik Dergiler Rehberi**, Ankara, Detay Yayıncılık, 2012
- KUTSAL, Yeşim Gökçe : “Editörün Katkı ve Sorumlulukları”, **Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık Kurultayı**, 2006 (Çevrimiçi), <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum4/sunum.uhtml>, 13 Mart 2012
- MCCARY, Quincy Dalton: “Open Access, Publishing, and the Peer-Review Process: an Overview”, **Open and Libraries Class Journal**, Vol.1, No.2, 2009, (Çevrimiçi) <http://infosherpas.com/ojs/index.php/openandlibraries/article/view/48/73>, 8 Nisan 2012
- ÖNDER, İzzettin : “Hakem ve Jüri Sistemlerinde Aleniyet”, **Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık**, Ed. by. Kasım Karakütük, Ankara, 2006, pp. 49-52

- ÖZKARA, İğdem: “Sürelî Yayınlar da Nitelik Yükselmesi: Yazarlara Düşen Sorumluluklar”, Sağlık Bilimlerinde Sürelî Yayıncılık 3. Ulusal Sempozyumu, 2005, (Çevrimiçi), <http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum3/index.uhtml>, 10 Mart 2012
- RYAN, Ann Marie: “How May I Help You? Editing as Service”, **Opening the Black Box of Editorship**, Ed. Yehuda Baruch, Alison M. Konrad, Herman Aguinis, William H. Starbuck, New York, Palgrave Macmillan, 2008, pp.27-38
- SAVRAN, Temmuz Gönç: “Klasik Sosyolojiye Katkı-I: Ferdinand Tönnies ve Georg Simmel”. **Klasik Sosyoloji Tarihi**. Ed. by. Serap Suğur, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2011, pp.136-162.
- SERT, Osman : “Editör ve Hakem Seçimi”, **Ulusal Akademik Yayıncılık Kurultayı**, 2010, (Çevrimiçi), <http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplanti/uay10> 10 Haziran 2012
- SEYMEN, Oya, vd. : “Türkiye’de Yayımlanan Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergilerinin Profili: Marmara ve Ege Bölgesi Örneği”, **BAÜ SBE Dergisi**, Aralık 2009, 12(22), pp.281-301, (Çevrimiçi), http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/index.php?option=com_content&task=view&id=77&Itemid=86, 15 Mart 2012.
- SLATTERY, Martin : **Sosyolojide Temel Fikirler**, Çev. Ümit Tatlıcan, Gülhan Demiriz. Bursa, Sentez Yayınları, 2010
- ŞAHİN, Ali E. : “Editör Olmak: Sorumluluklar ve Sorunlar” **5. Ulusal Sosyal Bilimlerde Sürelî Yayıncılık Kurultayı Bildirileri**, 2010, (Çevrimiçi) http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplanti/uay10/sos_prog.uhtml
- TONTA, Yaşar : “Açık Erişim: Bilimsel İletişim ve Sosyal Bilimlerde Sürelî Yayıncılık Üzerine Etkileri”, **Sosyal Bilimlerde Sürelî Yayıncılık**, Ed. by. Kasım Karakütük, Ankara, 2006, pp.23-32
- TURAN, Gülsevil: “Elektronik Dergilerin Geldiği Nokta ve Electronic Journal of Yasar University”, (Çevrimiçi), <http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak06/u06-29.pdf>, 25 Mart 2012.
- WATERS, Lindsay : **Akademinin Düşmanları**, Çev. Müge Özbek, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2009

EKLER

EK : 1 : Mülakat Temel Soruları

1. Bölüm (Genel Bilgiler ve İşleyiş Üzerine Sorular)

- 1) Adınız Soyadınız:
- 2) Yaşınız:
- 3) Kurumunuz:
- 4) Unvanınız:
- 5) Geçmişte editörlüğünü yaptığınız dergi/lerin adı/adları,
- 6) Şuanda editörlüğünü yaptığınız dergi/lerin adı/adları,
- 7) Editörlüğe giriş süreciniz nasıl başladı:
- 8) ISSN:
- 9) Derginin türü nedir? (Üniversite, vakıf, yayın veya şahıs dergisi, diğer)
- 10) Derginin ilk çıktığı yıl:
- 11) Yayımlanma periyodu:
- 12) Zamanında yayımlanıyor mu? En son sayısı zamanında çıktı mı?
- 13) Toplam yayımlanan sayı adedi:
- 14) Derginin tarandığı indeksler:
- 15) Derginiz basılı mı online mı yayınlanıyor? Eğer online yayımlanıyorsa open access mi?
- 16) Bu dergide kaç yıldır editörlük yapıyorsunuz?
- 17) Şimdi ya da daha önce kaç derginin editöryal kurulunda yer aldınız ve alıyorsunuz?

- 18) Daha önce başka dergilerde editörlük yaptınız mı? Kaç yıl?
- 19) Editöryal süreç online mı yoksa e-mail veya hard-copy yöntemi ile mi?
- 20) Bir makaleyi kaç hakeme gönderiyorsunuz?
- 21) Bir makale yayımlanacaksa size ulaştıktan yayımlanana kadar geçen toplam ortalama süre ne kadar?
- 22) Hakemleri siz mi belirlediniz? Eğer evet ise nelere dikkat ettiniz veya ediyorsunuz?
- 23) Yazarlarla ve hakemlerle iletişimi nasıl sağlıyorsunuz?
- 24) Her gönderilen makaleye cevap yazıyor musunuz?
- 25) Makalesi reddedilecek bir yazarla iletişiminizde nelere dikkat ediyorsunuz?
- 26) Derginizi uluslararası standartlara ulaştırmak veya impact faktörünü artırmak için özel çalışmalar yapıyor musunuz? Yapıyorsanız neler? Yapmıyorsanız bir sebebi var mı?
- 27) Editörlüğe başlamadan önce editörlük hakkında herhangi bir eğitim aldınız mı? Veya okuma yaptınız mı? Evet ise ne tür eğitimler aldınız, okuduysanız neler okudunuz?
- 28) Yeni dergi çıkardınız mı? Eğer evet ise neden dergi çıkarma ihtiyacı hissettiniz? Derginin misyonu neydi?
- 29) Derginizin sponsoru var mı? Satışlarından elde edilen gelir yeterli oluyor mu? Sizce dergi sponsorunun önemi nedir?
- 30) Sizce şu an ki ekibiniz (editör, yayın kurulu ve hakemler) uyumlu mu? Derginiz için yeterli mi? Bu ekip nasıl oluştu?
- 31) Editörlük yapmaktan memnun musunuz ve bu süreçte ne gibi sıkıntılar yaşıyorsunuz?
- 32) Editörlük süreniz bittiğinde ya da bu derginin editörlüğünden ayrıldığınızda ne yapacaksınız?

- 33) Editörlük kariyerinizi nasıl etkiledi? Size ne gibi katkıları bulunmaktadır? Editörlüğün size getirdiği kayıplar ve kazançlar nelerdir?
- 34) Editörlük sürecince karşılaştığınız problemler ve zorluklar nelerdir? Bunlardan aşılması en zor olanı hangisidir?
- 35) Editörlük sürecinde yaşadığınız en güzel tecrübe nedir?
- 36) Editörlüğe başladıktan sonra makale üretiminizde artış veya azalış oldu mu?
- 37) Editörlüğe nasıl seçildiniz?
- 38) Derginize yıllık kaç makale ulaşıyor?
- 39) Derginize gönderilen makalelerin yüzde kaçını kabul ediyor?
- 40) Arkadaşlarınızdan gelen makaleleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Hiç tanımadığınızdan gelen makaleler gibi mi?
- 41) Blind review (yazar ve hakemin birbirini görmemesi) yapıyor musunuz?
- 42) Makale yapıyor musunuz? Yapıyorsanız nasıl?
- 43) Konulu sayılar oluşturuyor musunuz? Oluşturuyorsanız konuları nasıl belirliyorsunuz?
- 44) Bir sayı için yeterli makale gelmediğinde ne gibi çözümler üretiyorsunuz?
- 45) Editörlük için günde kaç saat ayırıyorsunuz veya ayda kaç gününüzü editörlük alıyor?
- 46) Editörlük dışındaki resmi veya gayri resmi işlerinizle editörlük arasında tercih yapmak zorunda kalıyor musunuz?
- 47) İyi ekonomik getiri sağlanırsa editörlüğe daha da fazla zaman ayırır mısınız? Ya da ders vermeyi bırakır mısınız?

2. Bölüm (Genel Değerlendirmeler)

- 1) Kadro alma veya terfi için belli sayıda yayın şartının olması, makale kalitesini nasıl etkiliyor?

- 2) Sizin derginize gelenler ve meslektaşlarınızla paylaşımlarınızdan hareketle, zorunluluklar olmasa daha az ama daha kaliteli makaleler mi üretilir?
- 3) İyi bir hakemde ve editörde bulunması gereken özellikler sizce nelerdir?
- 4) Zorunluluk – vefa – görev – sorumluluk. Editörlük denince bu terimlerden hangisi ilk aklınıza geliyor?
- 5) Genel olarak değerlendirdiğinizde, makale kabulünde siyasi veya başka ortak yönler etkili oluyor mudur? İlişkiler veya faktörler var mı? Her hangi bir baskı alıyor musunuz? Ve siz bunların karşısında nasıl bir tavır sergilediniz.
- 6) Akademik dergicilik ve sosyal bilimlerin gelişmesi hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- 7) Editörlüğün sosyal bilimlerin gelişmesindeki rolü hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- 8) Türkiye’de editörlükle ilgili ana sorun sizce nedir?
- 9) Genel olarak değerlendirdiğinizde, Türkiye’deki akademik dergilerin kalitesi için ne dersiniz? Bununla ilgili temel sorunlar? Akademik dergilerin bütün bu sorunlara çözüm önerileriniz?
- 10) Üniversitelerin kendi dergilerini kurması yerine ortak dergilerin çıkarılması yayın kalitesini nasıl etkiler?
- 11) Sizce bütün dergicilik konusunda bütün bu sorunlarla ilgili ne gibi önerileriniz var?

EK : 2: Mayıs 2012, ULAKBİM’de Taranan Sosyal Bilimler Alanındaki Dergiler: ⁶⁷

1	Adalya	1301-2746
2	Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi	1302-5007
3	Aile ve Toplum: Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi	1303-0256
4	Akademik Araştırmalar Dergisi	1302-2431
5	Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi	1309-0682
6	Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1302-9975
7	Amme İdaresi Dergisi	1300-1795
8	Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1303-0876
9	Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi	1300-4220
10	Anadolu	0570-0116
11	Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi	1303-2518
12	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi	1301-3718
13	Ankara Üniversitesi SBF Dergisi	0378-2921
14	Arkeoloji ve Sanat	1300-4514
15	Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi	1302-2040
16	Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi	1300-4646
17	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1304-4990
18	Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi	1300-9052
19	Atatürk Yolu Dergisi	1303-5290
20	Avrasya Etüdları	1300-1604
21	BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar	1307-5705
22	Bellelen	0041-4255
23	Bilgi Dünyası	1302-3217

⁶⁷ <http://uvt.ulakbim.gov.tr/dergiler/sosyal.uhtml>, 2 Haziran 2012

24	Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi	1301-0549
25	Central Bank Review	1303-0701
26	Coğrafi Bilimler Dergisi	1303-5851
27	Colloquium Anatolicum	1303-8486
28	e-Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi (elektronik)	1303-1279
29	Çağdaş Yerel Yönetimler	1300-1825
30	Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi	1301-3904
31	Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1302-9967
32	Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1304-8880
33	Değerler Eğitimi Dergisi	1303-880X
34	Dilbilim Araştırmaları	1300-8552
35	Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi	1302-7956
36	Doğu Coğrafya Dergisi	1302-7956
37	Doğuş Üniversitesi Dergisi	1302-6739
38	Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1302-1842
39	Ege Akademik Bakış	1303-099X
40	Eğitim Araştırmaları	1302-597X
41	Eğitim ve Bilim	1300-1337
42	Ekonomik Yaklaşım	1300-1868
43	e-Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (elektronik)	1304-0278
44	Erciyes Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi	1301-3688
45	Erdem	1010-867X
46	Ermeni Araştırmaları Dergisi	1303-068X
47	Erzincan Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi	1302-9312
48	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi	1306-6730
49	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1302-9703

50	Felsefe Dünyası	1301-0875
51	Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1012-0165
52	Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi	1307-7112
53	FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)	1306-9535
54	Gazi Akademik Bakış	1307-9778
55	Gazi Türkiyat	1307-914X
56	Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1302-2024
57	Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1303-0094
58	Güvenlik Stratejileri Dergisi	1305-4740
59	Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi	1301-5737
60	Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1300-5340
61	Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1301-8752
62	Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi	1305-5992
63	Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	1303-7757
64	e-International Journal of Environmental and Science Education (elektronik)	1306-3065
65	İ M K B Dergisi	1301-1650
66	İleti-ş-im	1305-2411
67	İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi	1302-146X
68	e-İlköğretim Online (elektronik)	1305-3515
69	İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1300-2899
70	İslam Araştırmaları Dergisi	1301-3289
71	İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1303-5495
72	İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası	1304-0235
73	İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi	1302-633X
74	İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi. E.A. İşletme Dergisi: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi	1303-1732

75	İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi	1303-1260
76	e-İş Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi	1303-2860
77	Kara Harp Okulu Bilim Dergisi	1302-2741
78	Karadeniz	1308-6200
79	Karadeniz Araştırmaları	1304-6918
80	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi E.A. Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1305-4716
81	Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi	1300-8811
82	Kaygı: Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi	1303-4251
83	Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi	1300-2864
84	Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KOSBED)	1302-6658
85	Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri	1303-0485
86	Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi	1300-4832
87	Kutadgubilig: Felsefe Bilim Araştırmaları Dergisi	1303-3387
88	Kültür ve İletişim	1301-7241
89	Mali Çözüm	1303-5444
90	Maliye Dergisi	1300-3623
91	e-Marmara Coğrafya Dergisi (elektronik)	1303-2429
92	e-Megaron	1305-5798
93	e-Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (MAKÜ)	1302-8944
94	Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1305-5429
95	Milli Eğitim	1302-5600
96	Milli Folklor Dergisi	1300-3984
97	Muhasebe ve Denetime Bakış	1307-6639
98	Muhasebe ve Finansman Dergisi	1304-0391
99	Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1304-429X

100	Mülkiye	1305-9971
101	e-Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (elektronik)	1307-6086
102	e-Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (elektronik)	1307-6477
103	e-Novitas-Royal (elektronik)	1307-4733
104	Nüsha	1303-0752
105	ODTÜ Gelişme Dergisi	1010-9935
106	ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi	0258-5316
107	OLBA Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi	1301-7667
108	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1300-302X
109	Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi (OAKA)	1306-682X
110	Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM	1019-469X
111	ÖNERİ: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hakemli Dergisi	1300-0845
112	Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1301-0085
113	PDR Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi	1302-1370
114	Perceptions: Journal of International Affairs	1300-8641
115	Polis Bilimleri Dergisi	1301-8779
116	Praksis	1302-8618
117	SAREM Stratejik Araştırmalar Dergisi	1303-698X
118	Sayıştay Dergisi	1302-2865
119	Selçuk İletişim	1302-1796
120	Selçuk Üniv. Türkiyat Araştırmaları Dergisi	1300-5766
121	Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi	1303-8370
122	Sosyoloji Araştırmaları Dergisi	1302-4426
123	Sosyoloji Dergisi	1300-5642

124	Spor Bilimleri Dergisi: Hacettepe Üniversitesi	1300-3119
125	Spormetre	1304-284X
126	Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi	1300-9435
127	Tarih Araştırmaları Dergisi	1015-1826
128	Tarih İncelemeleri Dergisi	0257-4152
129	TDV İslam Araştırmaları Dergisi	1301-3289
130	TİSK Akademi	1306-6757
131	TOJDE The Turkish Online Journal of Distance Education (elektronik)	1302-6488
132	Toplum ve Bilim	1300-9354
133	Toplum ve Sosyal Hizmet	1302-7867
134	Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1305-7766
135	e-Turkish Studies (elektronik)	1308-2140
136	e-TÜFED / Türk Fen Eğitimi Dergisi (elektronik)	1304-6020
137	Türk Dünyası Araştırmaları	0255-0644
138	Türk Eğitim Bilimleri Dergisi	1303-8451
139	Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi	1302-4787
140	Türk Kütüphaneciliği	1300-0039
141	Türk Psikoloji Dergisi	1300-4433
142	Türk Psikoloji Yazıları	1301-9961
143	Türkbilig: Türkoloji Araştırmaları	1302-6011
144	Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi	1301-370X
145	Türklük Bilimi Araştırmaları	1300-7874
146	Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1301-3416
147	Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi	1302-2423
148	Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1301-3386

149	Uluslararası Hukuk ve Politika	1305-5208
150	Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi	1307-9832
151	Uluslararası İlişkiler	1304-7310
152	Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi	1307-0169
153	USAK Uluslararası Politika ve Hukuk Yıllığı	1308-0334
154	Üçüncü Sektör Kooperatifçilik	1300-1469
155	Verimlilik Dergisi	1013-1388
156	YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi	1986-1303
157	YEDİ	1307-9840
158	Yönetim Bilimleri Dergisi	1304-5318
159	Yönetim Dergisi: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü	1302-4221
160	Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi	1302-0064
161	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1303-9245

EK : 3 : Ulusal Ve Uluslararası Veri Tabanları⁶⁸

1) A&HCI (Arts&Humanities Citation Index), 2) Abstracts in Hygiene and Communicable Diseases, 3) Academic Search Premier, 4) AEA, 5) AERA, 6) African HealthLine, 7) Agbiotech News and Information, 8) Agbiotechnet, 9) AGRIS, 10) Agricultural Abstracts, 11) Agricultural Economics Database, 12) Agricultural Engineering Abstracts, 13) Agroforestry Abstracts, 14) Allied and Complimentary Medicine, 15) American History and Life, 16) Analytical Abstracts, 17) Animal Breeding Abstracts, 18) Animal Production Database, 19) Animal Science Database, 20) Archaeologische Bibliographie, 21) Article@INIST, 22) ASFA, 23) Asian Science Citation Index, 24) ASSIA and PAIS International Databases, 25) Avery Index, 26) BIOSIS Preview, 27) BIOSIS Zoological Record, 28) Bibliography of Economic Geology, 29) Bio-Control News and Information, 30) Bioline International, 31) Biological Abstracts, 32) Biosis Previews, 33) Biz/ed: The Joint Information Systems Committee-JISC, 34) Brendemaen, Lewis, Laut, 35) British Library Direct, 36) British Library Inside Database, 37) CAB Abstracts, 38) CAB Direct, 39) CAB Global Health Database, 40) CABEL-Economics and Finance Directory, 41) Cambridge Scientific Abstracts, 42) CAPCAS, 43) CC/A&H (Current Contents / Arts & Humanities), 44) Chemical Abstracts , 45) CINAHL Information Service, 46) Compendex, 47) Contents Pages in Education, 48) Crop Physiology Abstracts, 49) Crop Science Database, 50) CSA , 51) Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature (CINAHL), 52) Current Abstracts, 53) Current Mathematical Publications, 54) Dairy Science Abstracts, 55) Database Subsets, 56) DOAJ, 57) EBSCO, 58) EbscoHost Current Abstracts, 59) EbscoSOCIndex, 60) EconLit, 61) Education Research Index, 62) Educational Research Abstracts Online-ERA, 63) Ei Compendex, 64) E-LIS, 65) Elsevier Biobase, 66) Elsevier Geo Abstracts, 67) EMBASE/Excerpta Medica, 68) Embiology, 69) Emnursing, 70) Engineering Index, 71) Entomology Abstracts, 72) Environmental Science Database, 73) European Directory "EUROsource", 74) FAO, 75) FAO AGRIS/CARIS, 76) Field Crop Abstracts, 77) FLUIDEX, 78) Focus On: Sports Science&Medicine, 79) Food Science and Technology Abstracts, 80) Forest Products Abstracts, 81) Forestry Abstracts, 82) Forestry Science Abstracts, 83) Francis, 84) Geoarchive, 85) GEOBASE, 86) Geographic Abstracts, 87) Geological

⁶⁸Nazmi Kozak, Türkiye Akademik Dergiler Rehberi, 2008, s.11-12

Abstracts, 88) GEOREF, 89) Geoscience Documentation, 90) GeoSEARCH, 91) Geotitles, 92) Global Health, 93) Grasslands and Forage Abstracts, 94) Helminthological Abstracts, 95) HERDC-Higher Education Research Data Collection, 96) Historical Abstracts , 97) Horticultural Science Abstracts, 98) Horticultural Science Database, 99) Human Geography, 100) HydroROM, 101) Hydrotitles, 102) IBIDS, 103) IBR-International Bibliography of Book Reviews of Scholarly Literature in The Humanities and Social Sciences, 104) IBSS (International Bibliography of the Social Science), 105) IBZ-International Bibliography of Periodical Literature in The Humanities and Social Sciences, 106) Ideas, 107) IFLP-Index to Foreign Legal Periodicals, 108) IMEMR (Index Medicus for the Eastern Mediterranean Region), 109) Index Copernicus, 110) Index Islamicus, 111) Index Medicus/PUBMED, 112) Index Veterinarius, 113) Inspec, 114) Institute Health & Medical Complete, 115) Institute Social Sciences, 116) International Development Abstracts, 117) International Pharmaceutical Abstracts (PA), 118) IPSA-International Political Science Abstracts, 119) IRL (Information Reference Library), 120) Irrigation and Drainage Abstracts, 121) ISI Master Journal List (Thomson Scientific Master Journal List), 122) JEL, 123) J-Gate, 124) John Benjamins, 125) Karolinska Institutet-Stockholm, 126) Leisure Tourism Database, 127) LISA-Library and Information Science Abstracts, 128) Linguistics and Language Behavior Abstracts, 129) Maize Abstracts, 130) MANTIS, 131) Marine, 132) Math) Science, 133) Mathematical Reviews, 134) MathSciNet, 135) Medline (Index Medicus), 136) MeLCat, 137) Michigan State University Library Catalog, 138) Mineralogical Abstracts, 139) MLA (Modern Language Association) International Bibliography, 140) MLX, 141) NEWJOUR, 142) NISC, 143) NISC SA, 144) Nutrition Abstracts and Reviews, 145) Nutrition Abstracts and Reviews Series A: Human and Experimental, 146) Nutrition Abstracts and Reviews Series B: Livestock Feeds and Feeding, 147) Nutrition and Food Sciences Database, 148) Oceanographic&Freshwater Resources, 149) OCLC PICA, 150) OhioLink, 151) OJS, 152) Organic Research Database, 153) Ornamental Horticulture, 154) Ornamental Horticulture Abstracts, 155) PAIS, 156) Physical Abstract, 157) Plant Breeding Abstracts, 158) Plant Genetics and Breeding Database, 159) Plant tabase, 160) Postharvest News and Information, 161) Poultry Abstracts, 162) ProQuest, 163) ProQuest Health & Medical Complete, 164) Protozoological Abstracts, 165) PsycINFO, 166) PSYCLINE, 167) Psycscan: Pharmacology, 168) PubMed, 169) REHABDATA, 170) Repec, 171) Review of

Agricultural Entomology, 172) Review of Medical and Veterinary Entomology, 173) Review of Medical and Veterinary Mycology Nutrition Abstracts and Reviews, 174) Review of Plant Pathology, 175) RIBA Index, 176) SCI Exp), 177) SCISearch, 178) Scientific Commons)org, 179) Scopus, 180) Seed Abstracts, 181) Social and Human Science Online Periodicals Index, 182) Social Science Citation Index, 183) Social Services Abstracts, 184) Sociological Abstracts, 185) Sociological Information, 186) Soil Science Database, 187) Soils and Fertilizers, 188) SOSIG-Social Science Information Gateway, 189) Soyabean Abstracts, 190) SPIRS, 191) Sponet, 192) Sportdiscus, 193) SSCI, 194) Swets Information Services, 195) TA-HJG, 196) TBA, 197) The International Consortium for the Advancement of Academic Publication, 198) The Middle East Journal, 199) The Philosopher's Index, 200) Tropical Diseases Bulletin, 201) Turkologischer Anzeiger, 202) ULAKBİM Mühendislik ve Temel Bilimler Veri Tabanı, 203) ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı, 204) ULAKBİM Türk Tıp Dizini, 205) Ulrich's Periodicals Directory, 206) Uluslararası Askeri Tarih Komisyonu, 207) Unesco Social and Human Sciences Documentation Centre, 208) University of North Carolina, 209) University of Sheffield, 210) UPD, 211) Veterinary Bulletin, 212) Veterinary Science Database, 213) Water Resources Abstracts, 214) Weed Abstracts, 215) WestCat University Libraries Catalog, 216) Western Michigan University Libraries Catalog, 217) Wheat, Barley and Triticale Abstracts, 218) World Agricultural Economics and Rural Sociology Abstracts, 219) World Banking Abstract, 220) World Textiles, 221) WorldCat, 222) Worldwide Political Science Abstracts, 223) ZDB-Zeitschriftendatenbank, 224) Zentralbla® für Math, 225) Zentralbla® Math Database, 226) Zoological Record.